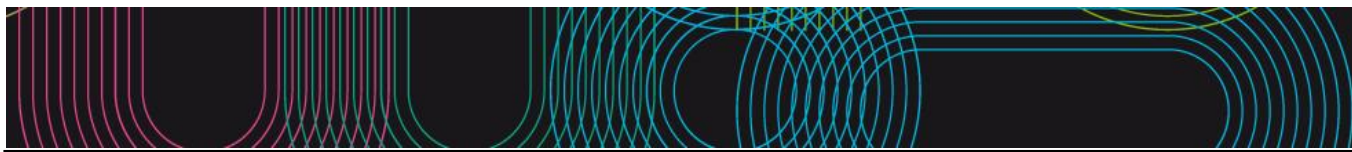

TABLA DE ERROS

Lugar do erro	Descrición
Materia V53G140V01202, apartado 'Contidos da materia'	O apartado contén algún elemento maior que o tamaño vertical de folia (por exemplo unha táboa) polo que tivo que ser redimensionado.
Materia V53G140V01407, apartado 'Resultados Aprendizaxe'	O apartado contén algún elemento maior que o tamaño vertical de folia (por exemplo unha táboa) polo que tivo que ser redimensionado.
Materia V53G140V01407, apartado 'Avaliación da materia'	O apartado contén algún elemento maior que o tamaño vertical de folia (por exemplo unha táboa) polo que tivo que ser redimensionado.

E. U. de Enfermería (Povisa)

ORGANIZACIÓN ACADÉMICA

(*)
En lo que respecta al desarrollo de dicho Plan, el objetivo primordial de la escuela es formar profesionales ENFERMEROS.

ENFERMERÍA es hoy en día una disciplina compleja del área de salud, con un gran impacto social que constantemente aumenta sus funciones para satisfacer las necesidades que impone el cuidado de la salud en un mundo en cambio, siendo además un elemento esencial en la planificación comunitaria de los servicios de salud.

Así pues la profesión ENFERMERA abarca los cuidados, autónomos y en colaboración, que se prestan a las personas de todas las edades, familias, grupos y comunidades, enfermos o sanos, en todos los contextos, e incluye la promoción de la salud, la prevención de la enfermedad, y los cuidados de los enfermos, discapacitados, y personas moribundas.

Funciones esenciales de la enfermería son la defensa, el fomento de un entorno seguro, la investigación, la participación en la política de salud y en la gestión de los pacientes y los sistemas de salud, y la formación.

Siendo aun una ciencia joven cuenta con principios propios, pero al ser una profesión vinculante exige que se nutra de otros conocimientos alcanzados por las ciencias medicas, a su vez sustentadas por los avances en biología, sociología y psicología.

Esto aporta a nuestra profesión una sólida formación teórico-práctica en sus CUATRO FUNCIONES : ASISTENCIAL, DOCENTE, GESTORA E INVESTIGADORA que permite al terminar los estudios de Grado desempeñar de forma altamente cualificada la profesión y trabajar en colaboración con otros profesionales de la salud para conseguir objetivos comunes. Y para llegar a esta meta, la formación del alumno se apoya en tres pilares fundamentales:

- El desarrollo de clases teórico-prácticas enfocadas a la resolución de problemas.
- El fomento de la aplicación práctica de los conceptos teóricos.
- Evaluación continuada del alumno por medio de tutorías.

El profesorado está formado en su mayor parte por especialistas en cada una de las materias que se imparten.

Dentro de la filosofía de la Escuela tienen un apartado importante las relaciones internacionales; el intercambio de estudiantes y profesores a través del Programa Sócrates-Erasmus dentro del ámbito europeo.

Esto permite que tanto profesores como alumnos tengan una visión más amplia de la profesión y su desarrollo en otros países, lo que adquiere una especial relevancia en una época donde los cambios tanto sociales como profesionales se suceden con gran rapidez, y en la que las posibilidades de trabajo se han ampliado al ámbito europeo.

El título de Graduado en Enfermería es válido en toda España y con los efectos legales que los convenios internacionales otorgan para otros países.

ORGANIZACIÓN CURSOS ACADÉMICOS

El plan de estudios de Grado tiene 240 CRÉDITOS ECTS distribuidos según tabla:

TIPO CREDITOS A CURSAR POR EL ALUMNO/A: OFERTA DEL CENTRO

Formación básica (FB) 60

Obligatorios 78

Optativos 12/ 24

Prácticas externas 78

TFG (Trabajo fin de grado) 12

TOTAL 240

DISTRIBUCIÓN MATERIAS CURSO/SEMESTRE :

MÓDULO	MATERIA	ASIGNATURA	ECTS	CARÁCTER (OBLIGATORIA/OPTATIVA)	CUATRIMESTRE	CURSO
MÓDULO FORMACIÓN BÁSICA COMÚN	ANATOMIA HUMANA	ANATOMIA HUMANA	9	OBLIGATORIA	1º	1º
	PSICOLOGIA	PSICOLOGIA	9	OBLIGATORIA	1º	1º
	BIOQUIMICA	BIOQUIMICA	6	OBLIGATORIA	1º	1º
	FISIOLOGIA	FISIOLOGIA	9	OBLIGATORIA	2º	1º
	ESTADISTICA	ESTADISTICA	6	OBLIGATORIA	2º	1º
	IDIOMA MODERNO	INGLES TÉCNICO	6	OBLIGATORIA	2º	1º
		INTRODUCCION A LA ENFERMERIA CLÍNICA	6	OBLIGATORIA	1º	2º
		FARMACOLOGIA Y DIETETICA	9	OBLIGATORIA	1º	2º
MÓDULO CIENCIAS DE LA ENFERMERÍA	ENFERMERÍA COMUNITARIA	ENFERMARÍA COMUNITARIA I	6	OBLIGATORIA	1º	1º
		ENFERMARÍA COMUNITARIA II	9		2º	2º
		FUNDAMENTOS DE ENFERMARÍA	9	OBLIGATORIA	2º	1º
	ENFERMERÍA CLÍNICA	ENFERMARÍA CLÍNICA I	9	OBLIGATORIA	1º	2º
		ENFERMARÍA CLÍNICA II	6		2º	2º
		ENFERMARÍA CLÍNICA III	6		1º	3º
		ÉTICA Y LEGISLACIÓN	6	OBLIGATORIA	1º	2º
		GESTIÓN DE ENFERMERÍA	6	OBLIGATORIA	2º	2º
		ENFERMERÍA MATERNO INFANTIL	9	OBLIGATORIA	1º	3º
		ENFERMERÍA GERIÁTRICA Y CUIDADOS PALIATIVOS	6	OBLIGATORIA	2º	3º
		ENFERMERÍA DE SALUD MENTAL	6	OBLIGATORIA	2º	3º
MÓDULO PRÁCTICAS TUTELADAS Y TRABAJO FIN DE GRADO	PRÁCTICAS CLÍNICAS	PRÁCTICAS CLÍNICAS I	9	OBLIGATORIA	2º	2º
		PRÁCTICAS CLÍNICAS II	15	OBLIGATORIA	1º	3º
		PRÁCTICAS CLÍNICAS III	18	OBLIGATORIA	2º	3º
		PRÁCTICAS CLÍNICAS IV	18	OBLIGATORIA	1º	4º
		PRÁCTICAS CLÍNICAS V	18	OBLIGATORIA	2º	3º
		TRABAJO FIN DE GRADO	12	OBLIGATORIA	1º Y 2º	4º
MÓDULO MATERIAS OPTATIVAS	POVISA	ENFERMERÍA DE URGENCIAS Y CUIDADOS CRÍTICOS	6	OPTATIVA	1º	4º
		INTRODUCCIÓN A LA ENFERMERÍA AVANZADA	6	OPTATIVA	1º	4º
		ANTROPOLOGÍA DE LA SALUD	6	OPTATIVA	1º	4º
		ATENCIÓN DE ENFERMERÍA EN EMERGENCIAS Y CATÁSTROFES	6	OPTATIVA	1º	4º

Las materias son cuatrimestrales finales.

El calendario de exámenes , los horarios y las guías docentes de las asignaturas de cada curso, se rigen según normativa de la Universidad de Vigo en ellas podeis ver :

- Competencias de la materia
- Programa materia
- Planificación docente
- Metodología docente
- Tipos evaluación
- Bibliografía

INFRAESTRUCTURAS

(*)

Ubicada en la calle Romil 75/77 de la ciudad de Vigo. Con una superficie aproximada a los 2.500 m², distribuidos en cuatro plantas que componen la estructura del Centro. La entrada a la Escuela cuenta con una rampa especialmente para acceso a discapacitados.

Estructuralmente, los espacios comunes y no vinculados exclusivamente a los espacios dedicados a la docencia son:

ESPACIOS COMUNES:

HALL:

Planta sótano: 30,25

Planta baja: 14,69 m²

Planta primera: 52 m²

Planta segunda: 52 m²

PASILLOS:

Planta sótano: 48

Planta baja: 52 m²

ALMACENES:

Planta sótano dos : 30 m² y 20 m² respectivamente

Planta baja (uso exclusivo secretaría) : 12 m².

Planta primera: 25 m² (uso para material sanitario)

Planta segunda: 20 m²

CUARTO LIMPIEZA:

Planta sótano: 2 m²

Planta baja: 3 m²

Planta primera: 2 m²

Planta segunda: 2 m²

ASEOS:

Planta sótano: dos (separados por un hall de 12 m²).

Planta baja: tres (uno para discapacitados físicos) de 6,30 m²; 5,34 m² y 3,41 m² separados por un hall de 5,34 m².

Planta primera: dos de 7,32 m² y 9,86 m² separados por un hall de 3,31 m².

Planta segunda: dos de 7,32 m² y 9,86 m² separados por un hall de 3,31 m².

ASCENSOR:

El centro dispone de ascensor de uso para discapacitados físicos tanto alumnos como profesores.

SERVICIO DE CAFETERÍA Y COMEDOR. El Centro dispone de autoservicio con máquinas expendedoras atendido por una empresa externa contratada por el Hospital Povisa. Además los alumnos, profesores y resto de personal, pueden utilizar con las mismas ventajas económicas que el resto del personal del Hospital Povisa, el Autoservicio del mismo...

ADEMÁS DE LO ANTERIORMENTE EXPUESTO DISPONEMOS DE :

DESPACHO PROFESORES PRÁCTICAS HOSPITAL POVISA , 6ª PLANTA: 14 m2	Dotado de medios tecnológicos específicos para desempeñar las funciones propias de la tutorización, organización y planificación de las prácticas clínicas I,II,III,IV,V	4 PROFESORES DE LAS MATERIAS DE PRÁCTICAS CLÍNICAS.	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO
BIBLIOTECA HOSPITAL POVISA	Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos		CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO

TIPOLOGÍA DE ESPACIOS Y DOTACIÓN DE INFRAESTRUCTURAS DE DOCENCIA-APRENDIZAJE			
DESCRIPCIÓN GENÉRICA	USO HABITUAL	CAPACIDAD	USO SEGÚN MATERIA
PLANTA SOTANO			
AULA S1: 36 m2 Dos mesas de trabajo con ordenador, con capacidad para ocho alumnos cada uno. Medios: encerado, conexión directa a internet, Wifi.	Seminarios, trabajos en grupos... Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos....	16 ALUMNOS	CURSO 4º GRADO OPTATIVAS Y TFG
AULA S2: 30 m2 Dos mesas de trabajo con ordenador, con capacidad para ocho alumnos cada uno. Medios: encerado, conexión directa a internet, Wifi.	Seminarios, trabajos en grupos... Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos....	16 ALUMNOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA S3: 40 m2 Laboratorio con 12 puestos con microscopio para cada uno de los puestos	Practicas de microbiología	12 ALUMNOS	CURSO 1º GRADO ENFERMERIA COMUNITARIA
AULA S4: 45 m2 Aula Informática con 22 puestos con ordenador, encerado, conexión directa a internet, Wifi.	Seminarios, trabajos en grupos... Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos....	22 ALUMNOS	CURSO 1º Y 4º GRADO MATERIA ESTADISTICA Y TFG
AULA S5: 45 m2 Dos mesas de trabajo con ordenador, con capacidad para ocho alumnos cada uno. Medios: encerado, conexión directa a internet, Wifi. Wifi.	Seminarios, trabajos en grupos... Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos....	16 ALUMNOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA S6: 45 m2 Dos mesas de trabajo con ordenador, con capacidad para ocho alumnos cada uno. Medios: encerado, conexión directa a internet, Wifi.	Seminarios, trabajos en grupos... Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos....	16 ALUMNOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA S7: 100 m2 Ocho mesas de trabajo con capacidad para ocho alumnos cada uno con ordenador. Medios: encerado, conexión directa a internet, Wifi.	Seminarios, trabajos en grupos... Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos....	64 ALUMNOS SE PUEDE LLEGAR A 72 ALUMNOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
PLANTA BAJA			
AULA 1 : 85,45 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Clases magistrales a grupos grandes, exámenes y otras pruebas escritas y orales. Conferencias, proyecciones, seminarios, trabajos en grupos...	70 ALUMNOS.	CURSO 4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
BIBLIOTECA I: 36 m2 Nuevo espacio dotado de medios tecnológicos específicos multimedia. ordenador, Wifi, Conexión a internet	Seminarios, trabajos pequeños grupos, tutorías.	16 ALUMNOS.	
BIBLIOTECA II- SALA DE ESTUDIO: 56,54 m2 Lugar de ubicación de los fondos bibliográficos (volúmenes formato electrónico y formato papel; revistas formato electrónico y papel...) Bases de datos biomédicos y de enfermería.	Consulta de fondos, lectura, estudio, búsqueda bibliográfica, elaboración de trabajos.	46 ALUMNOS.	

DESPACHO DE DIRECCIÓN: 13,96 m2.	Dotado de medios tecnológicos específicos para desempeñar el cargo. Medios:ordenador,conexión directa a internet y Wifi.		
DESPACHO DE SUBDIRECCIÓN: 13,85 m2.	Dotado de medios tecnológicos específicos para desempeñar el cargo. Medios:ordenador,conexión directa a internet y Wifi.		
SALA PROFESORES :60,29 m2	Reuniones del equipo docente con alumnos para desempeñar las tutorías. Sala de trabajo para los docentes para la elaboración de las clases. Dotado de medios tecnológicos específicos para desempeñar el cargo Medios:ordenador,conexión directa a internet y Wifi.	17 PERS ONAS	
SECRETARÍA 20,92 m2	Dotada de medios tecnológicos específicos para desempeñar las funciones propias de secretaría. Medios:ordenador,conexión directa a internet y Wifi.	3 ADMI NIST RATI VOS	
PLANTA PRIMERA			
AULA 11: 125,23 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Clases magistrales exámenes y otras pruebas escritas y orales. Talleres específicos de las prácticas clínicas I,II,III,IV,V	70 ALUM NOS.	CURSO 1º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA 12 :60 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Reuniones del equipo docente con alumnos para desempeñar las tutorías y trabajos de grupo.	30 ALUM NOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA 13 :59,75 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Reuniones del equipo docente con alumnos para desempeñar las tutorías y trabajos de grupo.	30 ALUM NOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA 14 :59,60 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Reuniones del equipo docente con alumnos para desempeñar las tutorías y trabajos de grupo.	30 ALUM NOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS
DESPACHO SECRETARÍA ACADÉMICA : 30 m2	Dotada de medios tecnológicos específicos para desempeñar las funciones propias de secretaría. Medios:ordenador,conexión directa a internet y Wifi		
PLANTA SEGUNDA			
AULA 21:113,18 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Clases magistrales exámenes y otras pruebas escritas y orales. Talleres específicos de la profesión.	70 ALUM NOS	CURSO 2º GRADO TODAS LAS MATERIAS
AULA 22:60,18 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Reuniones del equipo docente con alumnos para desempeñar las tutorías y trabajos de grupo.	30 ALUM NOS	CURSO 1º,2º,3º,4º GRADO TODAS LAS MATERIAS

AULA 23:120,30 m2 Espacios dotados de medios tecnológicos específicos y medios docentes: Cañón multimedia, ordenador, conexión a internet, audio integrado en el aula.	Clases magistrales exámenes y otras pruebas escritas y orales. Talleres específicos de la profesión.	70 ALUMNOS	CURSO 3º GRADO TODAS LAS MATERIAS
LABORATORIO II : 36 m2	Dotada de medios tecnológicos específicos propios para la realización de los talleres de las prácticas clínicas I,II,III,IV,V	20 ALUMNOS	CURSO 3º Y 4º
DESPACHO ASOCIACIÓN ESTUDIANTES ENFERMERÍA POVISA: 14 m2.	Dotada de medios tecnológicos específicos para desempeñar las funciones propias de la AEEP. Medios:ordenador,conexión directa a internet y Wifi		EQUIPO DIRECTIVO AEEP

PERSONAL DOCENTE

(*)PERSONAL ACADÉMICO GENERAL E.U.ENFERMERÍA POVISA:

Será requisito ineludible para ser profesor/a de la Escuela tener la titulación requerida por la legislación vigente y obtener la "VENIA DOCENDI" de la Universidad de Vigo para la materia o disciplina que vaya a desarrollar.

La "VENIA DOCENDI" será solicitada por la Escuela con carácter previo a la formalización de cualquier contrato de profesorado; tendrá el carácter de permanente, salvo revisión realizada a propuesta del Delegado de la Universidad.

La "VENIA DOCENDI" será otorgada por el Rector a petición de los respectivos centros adscritos y después del informe del delegado de la Universidad.

La "VENIA DOCENDI" constituye un requisito explícito por parte de la Universidad de Vigo de que cada profesorado de un centro adscrito cumple con los requisitos exigidos para la docencia en el centro y facultan, al mismo tiempo, para firmar las actas oficiales de calificación de los estudiantes.

El profesorado que no posea "VENIA DOCENDI" no podrá formar parte del cuadro de personal docente ni ejercer la docencia en un centro adscrito a la Universidad de Vigo.

La selección del personal docente e investigador de los centros adscritos se llevará a cabo respetando los principios de igualdad, mérito y capacidad de acuerdo con lo establecido en la legislación vigente.

El nombramiento y contratación del personal docente e investigador de los antedichos centros le corresponden al titular de los mismos, una vez que los candidatos propuestos soliciten de la Universidad de Vigo la "VENIA DOCENDI" correspondiente.

CUADRO GENERAL DEL PROFESORADO SEGÚN CATEGORÍA ACADÉMICA,SU VINCULACIÓN CON LA UNIVERSIDAD Y SU DEDICACIÓN AL TÍTULO.

CATEGORÍA ACADÉMICA	Nº	VINCULACIÓN CON LA UNIVERSIDAD	DEDICACIÓN AL TÍTULO	
			Total	Parcial
Doctor/a	11	Venia docendi	5	6
Licenciados/as general	5	Venia docendi	4	1
Graduados/as en enfermería	11	Venia docendi	5	6
Licenciados/as especialistas	11	Venia docendi	4	7
Diplomados/as y graduados/as enfermeros/as especialistas	2	Venia docendi		2
Diplomados/as enfermería	1	Venia docendi	1	

PORCENTAJE DE PROFESORADO CON EL TÍTULO DE DOCTOR.

	FRECUENCIA	PORCENTAJE
DOCTORES	11	26,8%
NO DOCTORES	30	73,2%
TOTAL	41	100%

DISTRIBUCIÓN DE PROFESORADO POR DEDICACIÓN AL TÍTULO.

	FRECUENCIA	PORCENTAJE
PROFESORES CON DEDICACIÓN A TIEMPO COMPLETO	8	25%
Otros (externos)	24	75%
TOTAL		100%

DISTRIBUCIÓN DEL PROFESORADO POR EXPERIENCIA DOCENTE.

	FRECUENCIA	PORCENTAJE
MENOS DE 5 AÑOS	12	29,27%
ENTRE 5 Y 10 AÑOS	11	26,83%
MÁS DE 10 AÑOS	18	43,90%
TOTAL	41	100%

DISTRIBUCIÓN DEL PROFESORADO POR EXPERIENCIA INVESTIGADORA.

	FRECUENCIA	PORCENTAJE
--	-------------------	-------------------

MENOS DE 5 AÑOS	10	24,40%
ENTRE 5 Y 10 AÑOS	7	17,06%
MÁS DE 10 AÑOS	10	24,40%
NS/NC	14	34,14%
TOTAL	41	100%

DISTRIBUCIÓN DEL PROFESORADO POR EXPERIENCIA PROFESIONAL DIFERENTE A LA ACADÉMICA O INVESTIGADORA.

	FRECUENCIA	PORCENTAJE
MENOS DE 5 AÑOS	10	24,39%
ENTRE 5 Y 10 AÑOS	11	26,82%
MÁS DE 10 AÑOS	13	31,07%
NS/NC		
TOTAL	34	82,28%

La figura de coordinador/a de curso, asegura la adecuada coordinación docente en el proceso de programación de la evaluación continuada de las materias en cada curso académico a través de reuniones de seguimiento y coordinación.

Esas reuniones de curso, arrancarán con una inicial, previa al comienzo de curso, en la que el coordinador planteará un calendario de actividades cuyo fin último es que no se produzcan solapamientos entre las distintas actividades que se proponen en las distintas guías docentes. Adicionalmente, esas reuniones iniciales servirán también para corregir la tendencia a incluir un excesivo número de actividades.

Se busca, por tanto, que la evaluación continuada se materialice en una distribución equilibrada de tareas a lo largo de todo el curso académico, apoyada en una programación racional de las materias. Para lograrlo, se dispondrán con cierta periodicidad reuniones de seguimiento y el coordinador del curso emitirá informes de seguimiento, destinados a mantener informados al Profesorado y Dirección sobre incidencias y eventos relevantes. Al finalizar el curso se celebrará una última reunión destinada a hacer balance y destacar posibles problemáticas a resolver para el siguiente curso.

RELACIÓN DE COORDINADORES CURSO ACADÉMICO:

Coordinador **1º** Curso:

Vicente Suárez González

Coordinador **2º** Curso:

Esperanza Mª Giraldez Miranda

Coordinador **3º** Curso:

Alicia Muiños Álvarez

Coordinador **4º** Curso:

Alfonso Eduardo Maldonado Arroyo

Además, existen las figuras del coordinador/a de prácticas externas (de ser el caso) y del trabajo de fin de grado, que se encargarán de coordinar los distintos/as tutores/as.

La Escuela de Enfermería de POVISA establecerá reuniones periódicas con las escuelas ubicadas en Vigo que comparten centros de prácticas para facilitar la coordinación vertical entre cursos de las prácticas y el intercambio de experiencias.

Con ello se persigue analizar las distintas propuestas de mejora, establecer criterios básicos de evaluación y organizar actividades conjuntas que afecten a más de una materia, por citar algunos objetivos concretos.

En definitiva, el sistema de coordinación que se propone constituye un elemento fundamental en la introducción de los nuevos objetivos y metodologías y, sobre todo, servirá para profundizar en una mejor y mayor coordinación entre docentes y entre éstos y el Centro.

En un futuro, dado que la coordinación del conjunto de actividades resulta clave para el adecuado aprovechamiento del alumnado, se pretende continuar este diseño, adecuándolo a las nuevas exigencias y tratando de garantizar niveles satisfactorios de coordinación vertical y horizontal.

PERSONAL NO DOCENTE E.U.ENFERMERÍA POVISA:

PAS: PERSONAL DE ADMINISTRACIÓN Y SERVICIOS.

- 1 Jefe de Servicios administrativos
- 1 oficial administrativo a tiempo completo.
- 1 auxiliar administrativo a tiempo completo

INFORMACIÓN ESTUDIANTES PRIMERO Y TRASLADOS

ESCUELA UNIVERSITARIA DE ENFERMERÍA POVISA

INFORMACIÓN GENERAL.

La Escuela Universitaria de Enfermería de POVISA, adscrita a la Universidad de Vigo, nació oficialmente en el año 1991 bajo el patronazgo del HOSPITAL POVISA con la idea de desarrollar una función docente que consideraba adecuada y beneficiosa para un HOSPITAL de sus características, formando profesionales de Enfermería que cuando terminaran sus estudios, pudieran pasar a formar parte de la División de Enfermería del hospital.

Nuestra Escuela se rige por la Legislación Universitaria vigente, y por tanto, el Plan de Estudios está homologado y compartido por las otras E.U.E. adscritas a la Universidad de Vigo, la cual emite el título de Grado en Enfermería, lo que nos permite una comunicación fluida y facilita la posibilidad de traslados de estudiantes entre las Escuelas que en su momento pudieran surgir.

Las clases teóricas se imparten en las instalaciones en la calle Romil 75-77 y las prácticas se realizan en los distintos Departamentos, Servicios y Laboratorios del Hospital Povisa, y en hospitales de la red pública, así como en Centros de Salud y Residencias de la Tercera edad.

EQUIPO DIRECTIVO:

- **Director:** Alfonso García Suárez
- **Subdirectora:** Mª Concepción Agras Suárez
- **Secretario:** Ángel Marcial Pérez

Además cada uno de los cursos del Grado tiene un tutor que será referente de los alumnos con respecto a temas relacionados con la docencia.

TUTOR 1º CURSO:

· **VICENTE SUÁREZ GONZÁLEZ** profesor de la materia **PSICOLOGÍA** de 1º curso

TUTOR 2º CURSO:

· **MARÍA GIRALDEZ MIRANDA** profesora de la materia **INTRODUCCIÓN A LA ENFERMERÍA CLÍNICA** de 2º curso.

TUTOR 3º CURSO:

· **ALICIA MUIÑOS ALVAREZ** profesora de la materia **ENFERMERIA CLINICA III** de 3º curso.

TUTOR 4º CURSO:

· **EDUARDO MALDONADO ARROYO** profesor de la materia de **TFG** de 4º curso.

PLAN DE ESTUDIOS

En lo que respecta al desarrollo de dicho Plan, el objetivo primordial de la escuela es formar profesionales **ENFERMEROS**.

ENFERMERÍA es hoy en día una disciplina compleja del área de salud, con un gran impacto social que, constantemente, aumenta sus funciones para satisfacer las necesidades que impone el cuidado de la salud en un mundo en cambio, siendo además un elemento esencial en la planificación comunitaria de los servicios de salud.

Así pues la profesión **ENFERMERA** abarca **los cuidados, autónomos y en colaboración, que se prestan a las personas de todas las edades, familias, grupos y comunidades, enfermos o sanos, en todos los contextos, e incluye la promoción de la salud, la prevención de la enfermedad, y los cuidados de los enfermos, discapacitados, y personas moribundas. Funciones esenciales de la enfermería son la defensa, el fomento de un entorno seguro, la investigación, la participación en la política de salud y en la gestión de los pacientes y los sistemas de salud, y la formación.**

Siendo aun una ciencia joven cuenta con principios propios, pero al ser una profesión vinculante exige que se nutra de otros conocimientos alcanzados por las ciencias médicas, a su vez sustentadas por los avances en biología, sociología y psicología.

Esto aporta a nuestra profesión una sólida formación teórico-práctica en sus **CUATRO FUNCIONES: ASISTENCIAL, DOCENTE, GESTORA E INVESTIGADORA** que permite al terminar los estudios de Grado desempeñar de forma altamente cualificada la profesión y trabajar en colaboración con otros profesionales de la salud para conseguir objetivos comunes.

Y para llegar a esta meta, la formación del alumno se apoya en tres pilares fundamentales:

- *El desarrollo de clases teórico-prácticas enfocadas a la resolución de problemas.*
- *El fomento de la aplicación práctica de los conceptos teóricos.*
- *Evaluación continuada del alumno por medio de tutorías.*

El profesorado está formado en su mayor parte por especialistas en cada una de las materias que se imparten.

Dentro de la filosofía de la Escuela tienen un apartado importante las relaciones internacionales; el intercambio de estudiantes y profesores a través del Programa Sócrates-Erasmus dentro del ámbito europeo.

Esto permite que tanto profesores como alumnos tengan una visión más amplia de la profesión y su desarrollo en otros países, lo que adquiere una especial relevancia en una época donde los cambios tanto sociales como profesionales se suceden con gran rapidez, y en la que las posibilidades de trabajo se han ampliado al ámbito europeo.

El título de Graduado en Enfermería es válido en toda España y con los efectos legales que los convenios internacionales otorgan para otros países.

ORGANIZACIÓN CURSOS ACADÉMICOS

El plan de estudios de Grado tiene **240 CRÉDITOS ECTS** distribuidos según tabla:

TIPO CRÉDITOS A CURSAR POR EL ALUMNO/A OFERTA DEL CENTRO

Formación básica (FB) 60, Obligatorios 78, Optativos 12, Practicas externas 78, TFG (Trabajo fin de grado) 12 .**TOTAL 240.**

DISTRIBUCIÓN MATERIAS CURSO/SEMESTRE

PRIMER CURSO

- ANATOMÍA HUMANA 9 ECTS , 1º Semestre ,FORMACIÓN BÁSICA
- PSICOLOGÍA 9 ECTS , 1º Semestre, FORMACIÓN BÁSICA
- BIOQUÍMICA 6 ECTS, 1º Semestre ,FORMACIÓN BÁSICA
- ENFERMERÍA COMUNITARIA I 6 ECTS, 1º Semestre, OBLIGATORIO
- FISIOLOGÍA 9 ECTS , 2º Semestre, FORMACIÓN BÁSICA
- ESTADÍSTICA 6 ECTS, 2º Semestre, FORMACIÓN BÁSICA
- FUNDAMENTOS DE ENFERMERÍA 9 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO
- INGLES TÉCNICO 6 ECTS, 2º Semestre , FORMACIÓN BÁSICA

SEGUNDO CURSO

- INTRODUCCIÓN A LA ENFERMERÍA CLÍNICA 6 ECTS ,1º Semestre, FORMACIÓN BÁSICA
- ÉTICA Y LEGISLACIÓN 6 ECTS, 1º Semestre ,OBLIGATORIO
- FARMACOLOGÍA Y DIETÉTICA 9 ECTS, 1º Semestre, FORMACIÓN BÁSICA
- ENFERMERÍA CLÍNICA I 9 ECTS, 1º Semestre ,OBLIGATORIO
- ENFERMERÍA CLÍNICA II 6 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO
- ENFERMERÍA COMUNITARIA II 9 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO
- GESTIÓN DE ENFERMERÍA 6 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO
- PRACTICAS CLÍNICAS I 9 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO

TERCER CURSO

- ENFERMERÍA CLÍNICA III 6 ECTS , 1º Semestre, OBLIGATORIO
- ENFERMERÍA MATERNO INFANTIL 9 ECTS ,1º Semestre, OBLIGATORIO
- PRACTICAS CLÍNICAS II 15 ECTS , 1º Semestre, OBLIGATORIO
- ENFERMERÍA GERIÁTRICA Y CUIDADOS PALIATIVOS 6 ECTS ,2º Semestre, OBLIGATORIO
- ENFERMERÍA EN SALUD MENTAL 6 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO
- PRACTICAS CLINICAS III 18 ECTS, 2º Semestre, OBLIGATORIO

CUARTO CURSO

- OPTATIVA I 6 ECTS, 1º Semestre, OPTATIVO
- OPTATIVA II 6 ECTS, 1º Semestre, OPTATIVO
- PRACTICAS CLÍNICAS IV 18 ECTS, 1º Semestre, OBLIGATORIO
- PRACTICAS CLÍNICAS V 18 ECTS ,2º Semestre, OBLIGATORIO
- TRABAJO FIN DE GRADO 12 ECTS, 2º Semestre ,OBLIGATORIO

Las materias son cuatrimestrales finales.

El calendario de exámenes se rige según normativa de la Universidad de Vigo, **(se adjunta)**.

Tenéis a vuestra disposición en la página de la EUE POVISA www.cepovisa.com un enlace con la Universidad de Vigo para la visualización de las guías docentes de las asignaturas de cada curso:

En ellas podéis ver:

- Competencias de la materia
- Programa materia
- Planificación docente
- Metodología docente
- Tipos evaluación
- Bibliografía

NORMAS GENERALES:

La asistencia a clases se rige por normativa de la Universidad de Vigo.

Durante la asistencia y permanencia en las instalaciones del Centro:

- No está permitido fumar ni utilizar telefonía móvil.
- No está permitido utilizar el ascensor destinados a estudiantes y profesores con problemas de movilidad física.
- Podrá utilizarse la biblioteca del Centro, así como las aulas destinadas a los trabajos de grupo que están en el semisótano.
- Es imprescindible cuidar el aspecto personal, aseo y las formas de convivencia básicas así como las instalaciones que debemos mantener para que puedan ser utilizadas adecuadamente por todos.

Grao en Enfermería

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01101	Anatomía humana: Anatomía humana	1c	9
V53G140V01102	Psicología: Psicología	1c	9
V53G140V01103	Bioquímica: Bioquímica	1c	6
V53G140V01104	Enfermería comunitaria I	1c	6
V53G140V01105	Fisiología: Fisiología	2c	9
V53G140V01106	Estatística: Estadística	2c	6
V53G140V01107	Fundamentos de enfermería	2c	9
V53G140V01108	Idioma moderno: Inglés técnico	2c	6

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01201	Introdución á enfermaría clínica	1c	6
V53G140V01202	Ética e lexislación	1c	6
V53G140V01203	Farmacoloxía e dietética	1c	9
V53G140V01204	Enfermaría clínica I	1c	9
V53G140V01205	Enfermaría clínica II	2c	6
V53G140V01206	Enfermaría comunitaria II	2c	9
V53G140V01207	Xestión de enfermaría	2c	6
V53G140V01208	Prácticas clínicas I	2c	9

Curso 3

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01301	Enfermaría clínica III	1c	6
V53G140V01302	Enfermaría materno-infantil	1c	9
V53G140V01303	Prácticas clínicas II	1c	15
V53G140V01304	Enfermaría xeriátrica e coidados paliativos	2c	6
V53G140V01305	Enfermaría en saúde mental	2c	6
V53G140V01306	Prácticas clínicas III	2c	18

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01401	Metodoloxía da investigación	1c	6
V53G140V01402	Coidados de enfermaría nas enfermidades infecciosas	1c	6
V53G140V01403	Inglés para profesionais da saúde	1c	6
V53G140V01404	Prevenición de riscos laborais no ámbito sanitario	1c	6
V53G140V01405	Prácticas clínicas IV	1c	18
V53G140V01406	Prácticas clínicas V	2c	18
V53G140V01407	Traballo de Fin de Grao	2c	12
V53G140V01409	Drogodependencias, ETS e SIDA	2c	6
V53G140V01412	Saúde, dependencia e vulnerabilidade social	2c	6
V53G140V01413	Atención de enfermaría nas emerxencias e catástrofes	1c	6
V53G140V01414	Enfermaría de urxencias e coidados críticos	1c	6
V53G140V01415	Introdución á enfermaría avanzada	1c	6
V53G140V01416	Antropoloxía da saúde	1c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Anatomía humana: Anatomía humana				
Materia	Anatomía humana: Anatomía humana			
Código	V53G140V01101			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Antón Badiola, Jesús María			
Profesorado	Antón Badiola, Jesús María Ortiz Rey, José Antonio Pesqueira Santiago, Daniel			
Correo-e	ianton@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Descríbese a anatomía macro e *microscópica normais do corpo humano, para que os alumnos poidan recoñecer as súas alteracións, con especial interese na anatomía funcional, de forma que integrando este coñecemento coa Fisioloxía e a Bioquímica, os alumnos poidan recoñecer as diferentes formas de enfermarse e posteriormente as enfermidades derivadas das mesmas.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber - saber facer
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber - saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de comprender a terminoloxía anatómica esencial.	CB3 CE1 CT1 CT3
Ser capaz de comprender a anatomía descritiva e topográfica aplicada aos diversos sistemas que integran ao ser humano.	CG3 CE1 CT1
Ser capaz de utilizar, de forma apropiada, os conceptos básicos adquiridos sobre as estruturas dos diversos órganos e sistemas que compoñen el corpo humano.	CE1 CT1

Contidos	
Tema	
Concepto de Anatomía Humana. Posición anatómica e puntos de referencia.	Xeneralidades de Anatomía A anatomía. Terminoloxía anatómica. Posición anatómica. Termos de relación, comparación e movementos. Planos anatómicos. Cavidades orgánicas. *Mediastino e *peritoneo Órganos, aparellos e sistemas.

Aparello locomotor	*Osteología do esqueleto *axial. *Osteología do esqueleto *apendicular. *Artrología. *Miología.
Sistema Nervioso	Organización: Sistema Nervioso Central e Periférico. Órganos do sistema nervioso central: organización anatómica e localización; as súas estruturas e os seus compoñentes; as súas funcións. Órganos do sistema nervioso periférico: organización anatómica e localización; as súas estruturas e os seus compoñentes; as súas funcións. Vías nerviosas do sistema nervioso central e nervios periféricos (craniais e *raquídeos), sensitivos e motores máis importantes.*Plexos nerviosos. Sistema nervioso autónomo ou vexetativo. Os reflexos: concepto, clasificación e características dos reflexos máis importantes *Meninges e líquido *cefalorraquídeo
Órganos dos sentidos	Órgano da visión: O globo ocular e estruturas que os compoñen. Musculatura *extrínseca do ollo.*Glándulas *lagrimales e elementos accesorios do ollo. Órgano da audición: O oído externo, medio e interno: Localización e límites dos mesmos, estruturas que os compoñen e a súa organización. A trompa de *Eustaquio e as celas *mastoideas. Órgano do olfacto. Órgano do gusto. A pel e os seus órganos sensoriais.
Sistema *endocrino	Organización do sistema *endocrino. Localización e características anatómicas das *glándulas *endocrinas. Anatomía do eixo *hipotálamo-*hipofisario.
Sistema *cardiocirculatorio	Anatomía do corazón. Anatomía do sistema circulatorio. Organización do sistema *cardiocirculatorio.
Aparello respiratorio	Vías respiratorias superiores (nariz,*faringe,*laringe). *Vías respiratorias inferiores (traquea e *bronquios principais). Pulmón e *pleura.
Aparello dixestivo	A boca e as *glándulas *salivales. *Faringe. Esófago. Estómago. Intestino delgado e grosso. Fígado, *vesícula *biliar e páncreas.
Aparello *genitourinario	Anatomía dos principais órganos (riles, *uréteres, *vejiga,*uretra). Organización do sistema *urinario. Órganos reprodutores masculinos (próstata, *vesículas *seminales, testículos, pene). Organización do sistema reprodutor masculino e vía *seminal. Órganos reprodutores femininos (*vulva,*vagina, útero, ovarios, trompas de *falopio). Organización do sistema reprodutor feminino.
Histoloxía	Concepto. A célula *epitelial e o tecido *epitelial: tipos, características, localización e funcións. A pel. As células do tecido *conjuntivo. O tecido *conjuntivo: tipos, características, localización e funcións. Os tecidos de sostén: Óso e *cartílago: características, localización e funcións. A célula muscular e o tecido muscular: características, localización e funcións. As células do tecido nervioso, e o tecido nervioso: características, localización e funcións. A sustancia gris e a sustancia branca. Medula ósea. O sangue. Tecido *linfoide. órganos *linfoides

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	0	3
Sesión maxistral	70	146	216
Presentacións/exposicións	4	0	4
Probas de tipo test	1	0	1
Traballos e proxectos	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directoras dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Realización de probas con preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...).	80	CE1
Traballos e proxectos	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escritura... Para valorar a cualificación do traballo na súa totalidade, os alumnos autores do traballo deberán contestar correctamente todas as preguntas que se fixeron respecto diso no exame de tipo test, se é que as houbo. En caso contrario valorarase só a metade da nota do traballo realizado.	20	CE1

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

- Tortora Grabovsky , Principios de anatomía y fisiología , 9ª edición , 2002
- B. Escuredo , Estructura y Función del Cuerpo Humano , 2ª edición, 2002
- GARY A. THIBODEAU, KEVIN T. PATTON , ANATOMÍA Y FISIOLÓGÍA , 6ª edición , 2007
- EDITORIAL MASSON , ANATOMÍA-FISIOLÓGÍA(I Y II) , ,
- PEDRO GABRIEL MARTIN VILLAMOR, JOSÉ MARÍA SOTO ESTEBAN , ENFERMERÍA . ANATOMO-FISIOLÓGÍA (TOMOS I Y II). SERIE DE MANUALES DE ENFERMERÍA , ,
- DR. POSEL Y DR. SCHULTE, ANATOMÍA. HISTOLOGÍA. EMBRIOLOGÍA. SOBOTTA MINI, , 2000
- DR. LIPPERT, ANATOMÍA. ESTRUCTURA Y MORFOLOGÍA DEL CUERPO HUMANO, , 2000
- Richard L. Drake, Adam M.W. Mitchell and A. Wayne Vogl, PhD, FAAA, GRAY. Anatomía para estudantes, 2ª edición, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

- Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105
- Enfermaría clínica I/V53G140V01204
- Enfermaría clínica II/V53G140V01205
- Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201
- Enfermaría clínica III/V53G140V01301

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

- Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103
- Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS**Psicoloxía: Psicoloxía**

Materia	Psicoloxía: Psicoloxía			
Código	V53G140V01102			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Suárez González, Vicente			
Profesorado	Suárez González, Vicente			
Correo-e	vicentesuarezgonzalez@hotmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Trátase de unha materia teórico practica con participación activa do alumnado a través de traballos individuais e colectivos. Fanse grupos de traballo, exposicións en clase, traballos individuais e clases maxistras do profesor. Trátanse temas relacionados con emocións, aprendizaxe, etapas vitais, saúde, enfermidade, apoio psicolóxico, terapias e sobre todo preténdese sensibilizar a o estudante que o seu papel como profesional de enfermaría vai máis lonxe que o cumprimento de protocolos, en psicoloxía tratamos de que cada estudante sea coñecedor dos seus recursos cognitivos e psicolóxicos para axudar e axudarse.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- Saber estar / ser
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CE14	Coñecer e identificar os problemas psicolóxicos e físicos derivados da violencia de xénero para capacitar ao estudante na prevención, a detección precoz, a asistencia e a rehabilitación das vítimas desta forma de violencia.	- saber
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Saber entender as bases psicolóxicas clásicas e as súas relacións ca enfermaría.	CG4 CG7 CE14 CT1 CT3 CT7
Ser capaz de aplicar o pensamento científico a vida cotidia e laboral.	CB2 CB3 CE50 CT1 CT3 CT7

Contidos

Tema	
Descrición e marco conceptual da enfermía psicosocial.	Principais escolas de psicoloxía. A psicoloxía no entorno da enfermía. Multiculturalidade e enfoque de saúde - enfermidade.
Actitudes e coñecementos básicos para unha relación terapéutica axeitada	Emoción, tipos, modelos. Intelixencia emocional. Autoconñecemento. Enseñanza y educación al paciente. Concepto de relación terapéutica, finalidade, fases, obxectivos. Terapia Cognitiva. Gestalt. Terapia de Conducta. Psicoanálise. Implicación emocional do persoal de enfermía e prevención das consecuencias negativas para a súa saúde. Técnicas de relaxación. Relaxación progresiva de Jacobson. Método de Schultz. Cuidados ao cuidador. Burnout.
Fases no desenrolo evolutivo	Conceptos básicos en psicoloxía evolutiva. Principais autores. Etapas na infancia. Adolescencia riscos. Trastornos da alimentación. Adolescencia e outras alteracions. Idade adulta. Estres, depresión e outras patoloxías asociadas as distintas fases do desenrolo evolutivo.
Aspectos psicolóxicos do usuario en os cuidados de saúde.	A enfermidade é o seu impacto na vida da persona. Representación mental da enfermidade. Enfermidade crónica e aguda. Ansiedade, emocións, imaxe corporal, medo a morte. Estratexias de afrontamento. Papel de enfermía no abordaxe correcto a o paciente. Hospitalización é o seu impacto psicolóxico. O hospital como escenario ameazante. Paciente terminal, oncolóxico, infantil, quirúrxico etc. características que os definen e modo de abordalos.
Identificación de fenómenos psicosociais.	Principales fenómenos psicosociais que aparecen na interacción social : percepción de personas, actitudes, estereotipos, presión de grupo, ideoloxía, cultura, expectativas, sexismo, xenofobia, racismo, poder.
Manexo de problemas relacionados coa violencia de xénero.	Casos de abuso, acoso, violencia de xénero, violencia familiar. Implicación emocional do persoal de enfermía e prevención das consecuencias negativas para a súa saúde. Protocolo de actuación
Identificar habilidades básicas de comunicación eficaz	Concepto de comunicación. Elementos. Estilos. Habilidades sociais. A comunicación co paciente. Protocolo de Buckman. Comunicación co paciente difícil. Cuestionarios e probas para autoconñecemento en competencia de comunicación. Estres e comunicación.
Fases del desenvolvemento humano desde el punto de vista psicosocial.	Conceptos básicos: Unidade biopsicosocial, cultura, integración, familia, desenvolvemento. Autores que plantexan etapas de desenvolvemento: Erikson, Vigotsky, Piaget, Freud, Bandura... Papel de enfermía.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	29	29	58
Titoría en grupo	6	24	30
Estudo de casos/análises de situacións	7	21	28
Traballos tutelados	8	24	32
Presentacións/exposicións	16	48	64
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	3	0	3
Traballos e proxectos	4	4	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución

Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte del alumnado ante el docente y/o un grupo de estudiantes de un tema sobre contenidos de la materia o de los resultados de un trabajo, ejercicio, proyecto... Se puede llevar a cabo de manera individual o en grupo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo	10	CB2 CE14 CT3
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	O alumno deberá responder a exercicios nos que aportará unha visión ampla do tema solicitado, nun tempo determinado, relacionando conceptos, extrapolando aplicacións, etc	50	CB2 CE14 CE50 CT1 CT3
Traballos e proxectos	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita...	40	CB2 CB3 CE50 CT3

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Na segunda convocatoria aqueles estudantes que non fixeran presentación/exposición do seu traballo a nota do traballo e proxecto será do 30%, sendo do 70% a nota do examen.

Bibliografía. Fontes de información

Amigo Vázquez I. y otros, Manual de Psicología de la Salud, Pirámide, 2003

Morrison V., Bennett P., , Psicología de la salud, Pearson Prentice Hall, 2008

Morris C.G. y Maisto A.A., Psicología, Pearson, 2005

Nieto Munuerra J., Abad MATEO M.A., Eteban Albert M. y Tejerina Arreal, Psicología para Ciencias de la Salud, Síntesis, 2004

Colegio Oficial de Psicólogos, www.cop.es, ,

Fornés, J; Gómez Salgado, J., "Factores mediadores en la Salud Mental. Enfermería, Colección Linés, 2008

Párraga Sánchez, J. M., Programa IRIS: Intervención Psicológica para reducir, Editorial Editorial Académica Española, (2012)

Párraga Sánchez, J. M., De lo Psicosocial a lo Humano: Manual para, Editorial Editorial Académica Española., (2012)

Sociedad Española para el Estudios de la Ansiedad y Estres, www.ansiedadestres.org/, ,

Psicología-online, www.psicologia-online.com, ,

Inteligencia emocional, www.inteligencia-emocional.org, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería en saúde mental/V53G140V01305

Enfermaría xeriátrica e coidados paliativos/V53G140V01304

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS**Bioquímica: Bioquímica**

Materia	Bioquímica: Bioquímica			
Código	V53G140V01103			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	García Suárez, Alfonso			
Profesorado	de Miguel Bouzas, José Carlos García Suárez, Alfonso			
Correo-e	algas46@gmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Bioquímica humana. Estudio descriptivo de las principales biomoléculas del organismo, con atención especial al agua y disoluciones. Repaso de los aspectos geneales del metabolismo , con atención especial al humano. Relación entre el correcto funcionamiento de estos procesos y el estado de salud.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de distinguir os sistemas moleculares e los procesos implicados no almacenamiento, replicacións expresión de la información xenética.	CB1 CB3 CE1 CT1
Saber as propiedades estruturais e funcionais das biomoléculas e o seu metabolismo cara a o exercicio da enfermaría.	CE1 CT1
Saber distinguir o proceso de xeneración, almacenamiento e utilización da enerxía metabólica.	CE1 CT1 CT7
Saber comprender os cambios moleculares asociados a distintas situacións fisiolóxicas e patolóxicas.	CE1 CT1 CT7

Contidos

Tema	
1.- Introducción a bioquímica	Breve introducción histórica. O mundo da bioquímica: dimensións, distancias etc... A saúde e a enfermidade dende o punto de vista da Bioquímica. Relación da bioquímica con outras ciencias
2.- Bioloxía celular	Breve repaso á estrutura da célula eucariota e a súa función Organulos de maior interese Membranas: a súa función e fenómenos de transporte

3.-Bases da bioquímica: bioelementos, biomoléculas, auga e disolucións, ácidos e bases	Bioelementos: Abundancia e distribución. Biomoléculas: dimensións Estructura e propiedades. Distribución da auga no organismo. Balanzo hídrico e control hormonal Disolucións Compoñentes.Criterios de clasificación.formas de expresar a concentración.Acidez e basicidade e a súa medida: escala de pH.Disolucións amortiguadoras e a súa importancia.Trastornos do equilibrio ácido-base: acidose e alcalose.Osmose e presión osmótica.difusión e dialise.Disolucións de sales. balance hidroelectrolítico
4.-Bioquímica estrutural: glucidos, lípidos, I, proteínas y lipoproteínas	Glucidos:Propiedades xerais.Estereoisomería. Clasificación.Derivados dos monosacaridos.Enlace glicosídico. Oligosacaridos e polisacaridos de interese biolóxico.Importancia da determinación de glucidos en bioquímica clínica :diabetes,galactosemia fructosuria esencial,intolerancia á lactosa Lípidos : Diversos criterios de clasificación. Lípidos relacionados con ácidos graxos:Acilgliceridos e eicosanoides.Lípidos de membrana:fosfolípidos e esfingolípidos Lípidos isoprenoides.Esteroides Aminoácidos e proteínas: minoácidos e a súa clasificación. Propiedades dos aminoácidos. Aminoácidos modificados de interese biolóxico Enlace peptídico.Peptidos e proteínas.Clasificación de proteínas.Proteínas plasmáticas. Enzimas: Clasificación. Cinética. Modulación da actividade
5.- Metabolismo enerxético: mitocondrias e obtención de enerxía. Metabolismo dos hidratos de carbono. Metabolismo dos lípidos e lipoproteínas. Metabolismo nitroxenado	Metabolismo humano. Procesos de dixestión e absorción. Estudio dos principais procesos biosintéticos e degradativos
6.- Información xenética	Bases nitroxenadas, nucleosidos e nucleotidos. Polinucleotíidos. Sustancias de interese biolóxico nas que participan os nucleotidos Estructura e funcións de ADN e ARN.Replicación,transcripción e tradución.Biosíntese de proteínas.Código xenético.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	34	74	108
Seminarios	6	9	15
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	4	15	19
Actividades introdutorias	2	0	2
Titoría en grupo	3	0	3
Probas de tipo test	1	0	1
Probas de resposta curta	1	0	1
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	0.5	0	0.5
Resolución de problemas e/ou exercicios	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e directrices para a resolución de exercicios,e realización de traballos ou proxectos a desenvolver polo estudante
Seminarios	Actividade enfocada a traballos sobre temas específicos, que permiten complementar ou aprofundar os contidos da materia
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Formulación de exercicios relacionados coa materia,debendo desenvolver o alumno as solucións adecuadas exercitando rutinas,aplicando fórmulas ou algoritmos. Utilízase como complemento á lección maxistral.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia
Titoría en grupo	Reunións de carácter periódico con grupos reducidos de alumnos co obxecto de poder controlar o progreso na comprensión da materia por parte do alumnado, a través de cuestións suscitadas por eles ou ben inducidas polo profesor.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades	40	CE1
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia	20	CE1
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Incluen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar e organizar os coñecementos que teñen sobre a materia, nunha resposta extensa.	20	CB1 CB3 CE1 CT1
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas ou exercicios nun tempo determinado	20	CB1 CE1

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Para os alumnos que non acaden a calificación de aprobado na 1ª convocatoria, se establecerá un sistema de recuperación que estará baseado en titorías individuais ou en grupos reducidos, con realización de probas escritas que permitan comprobar o avance na recuperación e que serán tidas en conta á hora de cualificar a proba da segunda convocatoria

Bibliografía. Fontes de información

Macarullá -Goñi, Bioquímica Humana, 3ª, Reverte
Lozano e outros, BIOQUIMICA PARA CIENCIAS DE LA SALUD, 3ª, Mc Graw- Hill 2005
Noriega-Borge, Enfermería, principios de bioquímica, 1ª, Masson 2000
Jan Koolman, Bioquímica Humana, 4ª,
Slideshare, Bioquímica, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105
Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Outros comentarios

Se recomendarán tamen os textos utilizados en 2º de bacharelato nas materias de química e sobre todo bioloxía xa que neles está a base do que se vai estudar no presente curso, mais ampliado e con enfoque dirixido á bioquímica humana.

Aos alumnos procedentes de FP, se lle ofertaran tutorias de grupo nas que se podran " repasar"aqueles conceptos basicos, cuxos coñecementos se precisan para poder seguir o programa de Bioquimica

---

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería comunitaria I**

Materia	Enfermería comunitaria I			
Código	V53G140V01104			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Cavero Zamorano, Jorge Eduardo Enríquez de Salamanca Holzinger, Ignacio Martín Giráldez Miranda, Esperanza María			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Esta materia introduce a *os *estudantes nel modelo de la Enfermería Comunitaria, para identificar problemas de *saúde, con *orixe en *os seus determinantes *sociais, *culturais *e medio *ambientais.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- saber facer - Saber estar / ser
CG5	Deseñar sistemas de cuidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermmería na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber facer
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber facer
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.	- saber facer
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de manexar el concepto saúde- enfermidade e de aplicar nocións de Demografía sanitaria.	CG4 CG16 CE24 CE26 CT5
Ser capaz de aplicar el Método epidemiolóxico e os Modelos *causales	CG5 CG6 CE23 CE25

Contidos

Tema

Saúde e enfermidade: concepto ecolóxico. Determinantes de saúde. Niveis de prevención. Saúde comunitaria. Enfermaría de saúde pública.	Historia da saúde pública Historia de la Enfermaría Comunitaria 1) Estado e Situación da saúde. 2) Compoñentes principais para el estudo del Estado e Situación de Saúde Poboacional. 3) Condicionantes da Saúde 4) Concepto de Risco, factor de Risco*e Grupos de Alto risco. 5) Medición do Risco a. Determinantes Biolóxicos de Saúde *b. Determinantes e saúde ambiental *c. Determinantes Socioeconómicos de Saúde
Demografía sanitaria: Composición e dinámica da poboación. Mortalidade,natalidade, fecundidade. As migracións.	Demografía estática e dinámica Indicadores: a. Mortalidade *b. Natalidade *c. Fecundidade d. Migración Compoñentes de crecemento e desenvolvemento
Saúde ambiental e ecolóxica: a saúde en relación con el auga, el aire, el clima. Contaminación ambiental. Tratamento de residuos e pragas. Microbioloxía. Desinfección e *esterilización	RESIDUOS Plan de xestión de residuos Manexo de residuos sanitarios segregación,almacenamento e tratamento. CONTROL DA *INFECCION Cadea epidemiolóxica Microbioloxía Introdución as enfermidades *transmisibles Medidas de Prevención da infección: Precaucións *Stándard e fronte ao mecanismo de transmisión Desinfección e *esterilización
*Epidemioloxía: Marco conceptual e evolución histórica. Método epidemiolóxico. Teoría da causalidade. Modelos *causales. Medidas de frecuencia: Incidente e prevalencia. Medidas de risco. Risco relativo e atribuíble. *Epidemioloxía descritiva e analítica. *Epidemioloxía experimental. Vixilancia epidemiolóxica.	a. Definición *b. Causalidade. Teorías e modelos *c. Indicadores epidemiolóxicos. Medidas de frecuencia, asociación e impacto *Epidemioloxía descritiva, experimental e vixilancia epidemiolóxica

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	0	20	20
Sesión maxistral	50	0	50
Estudo de casos/análises de situacións	10	40	50
Traballos tutelados	0	25	25
Actividades introdutorias	3	0	3
Probas de tipo test	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a *exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou *algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita... baixo titorización do equipo docente
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problema e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita... baixo titorización do equipo docente, mediante concertación de citas presenciais, consulta por correo ou outros vías.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballos tutelados	Otorgaranse un máximo de dous puntos a os traballos realizados polos alumnos de forma individual ou colectiva segundo se establezca na explicación do proxecto a realizar.	20	CG5 CG6 CG16 CE23 CE25 CT5
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	80	CG4 CG6 CE23 CE24 CE25 CE26

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Piedrola et al., Medicina Preventiva y Salud Pública, ,

David L. Heymann, El control de las enfermedades transmisibles, ,

M. SZKLO; J. NIETO, Epidemiología intermedia, ,

Ana Belén Salamanca Castro, El aeiou de la investigación en enfermería, ,

Josep Mª Argimon Pallás, Métodos de investigación clínica y epidemiológica, ,

Toledo Curbelo, Fundamentos de salud pública, ,

Center of Disease Control, Nursing homes and Assisted living, ,

, , ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría comunitaria II/V53G140V01206

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Estadística: Estadística/V53G140V01106

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fisioloxía: Fisioloxía**

Materia	Fisioloxía: Fisioloxía			
Código	V53G140V01105			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Pesqueira Santiago, Daniel			
Profesorado	Antón Badiola, Jesús María Pesqueira Santiago, Daniel			
Correo-e	dapesqueira@gmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Trátase de aprender os principios físico-químicos que regulan o estado da saúde, de modo que o alumno poida comprender os procesos *fisiopatolóxicos que determinan alteracións da mesma, as formas de enfermar, e as enfermidades.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.	- saber
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber - saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de comprender cal é a función normal dos distintos aparellos e sistemas do organismo normal.	CE1 CE9 CT1 CT2 CT3
Ser capaz de adquirir os coñecementos fundamentais sobre os mecanismos que regulan as funcións dos distintos órganos e sistemas.	CE1 CE9 CT1 CT2 CT3

Contidos

Tema	
Introdución a fisioloxía.	Introdución. Concepto.
Fisioloxía celular ,histolóxica e sistema inmune.	Conceptos básicos : funcionamento normal das células e dos tecidos. Defensa e inmunidade: Principais órganos e funcións. Fisioloxía da resposta defensiva: a inflamación. Respostas inmunes e *autoinmunes. Inmunidade *inespecífica e específica.

Fisioloxía renal e líquidos corporais.	<p>Función do ril. A *nefrona. Filtración *glomerular e mecanismo de formación dos ouriños: *secreción e *reabsorción *tubular. Control do volume de ouriños.</p> <p>Técnica do *aclaramiento da función renal. *Pelvis renal,*uréteres,*vejiga e *uretra: a *micción. Control neurolóxico da *micción.</p> <p>*Homeostasis. Mecanismos *homeostáticos dos principais sistemas funcionais.</p>
Fisioloxía sanguínea e cardiovascular.	<p>Composición do sangue.O plasma. *Hematopoyesis *prenatal e *posnatal. A medula ósea e o sangue periférico. *Hematócrito e velocidade de *sedimentación *globular. Principais valores analíticos dunha análise sanguínea. Células do sangue e as súas funcións. *Hemostasia e *coagulación.</p> <p>Tipos de sangue. Sistemas *ABO e *RH. Transfusión. Defensa e inmunidade: Principais órganos e funcións. Fisioloxía da resposta defensiva: a inflamación. Respostas inmunes e *autoinmunes. Inmunidade específica e *inespecífica.</p> <p>Funcionamento do corazón. Subministración sanguínea ao músculo cardíaco. Ciclo cardíaco. Sistema de condución. *Electrocardiograma. *Hemodinámica vascular. Arterias, veas e *capilares. Circulación *linfática. Circulación sistémica e pulmonar.</p>
Fisioloxía respiratoria.	<p>Mecánica da respiración. Intercambio de gases. Regulación da respiración. Tipos de respiración. *Espirometría.</p>
Fisioloxía dixestiva.	<p>Principios xerais. *Motilidad intestinal: conceptos de *peristaltismo e ton: tipos funcionais de movementos no tubo dixestivo. Control nervioso da función *gastrointestinal. Sistema nervioso *entérico. Fluxo sanguíneo *gastrointestinal. Circulación *esplénica. A dixestión: encimas e dixestión química. Dixestión e absorción dos principios inmediatos. Función do aparello dixestivo. *Secrecións *salivares, *esofáxica e *gástrica. O páncreas,o fígado e a *vesícula *biliar: os seus *secrecións. *Secreción intestinal.</p> <p>Nutrición e metabolismo enerxético. Metabolismo dos principios inmediatos. Vitaminas e minerais.</p>
Fisioloxía *endocrina.	<p>Mecanismo de acción hormonal. Clasificación química e funcional das hormonas. Regulación da *secreción hormonal. Sistema *hipotálamo-*hipofisario: *hipotálamo, talo *hipofisario, *adenohipófise e *neurohipófise.</p> <p>Hormonas *hipotálamo-*hipofisarias: funcións e regulación. *ADH e *oxitocina. Funcións *fisiolóxicas. Hormonas *tiroides e *calcitonina.</p> <p>Hormonas *paratiroides: regulación do calcio e *fosfato no organismo. Relación coa *calcitonina. Hormonas *pancreáticas e regulación da *glicemia.</p> <p>Hormonas adrenais: *corticais (o *cortisol, a *aldosterona e os esteroides sexuais) e medulares (*catecolaminas). A tensión. *Catecolaminas e sistema nervioso vexetativo. As hormonas sexuais masculinas e femininas: O ciclo *ovárico.*Menarquía. Ciclo *menstrual, e menopausa. A *placenta. A *melatonina.</p> <p>O sistema *APUD. As *prostaglandinas.</p>
Fisioloxía del aparello locomotor	Fisioloxía muscular: unidade motora. Tipos de contracción.
*Neurofisioloxía.	<p>Fisioloxía do sistema nervioso. O impulso nervioso. *Neurotransmisores. Condución do impulso nervioso: potencial de membrana en repouso, potencial local e potencial de acción. Fisioloxía dos órganos dos sentidos xerais e especiais.</p> <p>Fisioloxía da cortiza cerebral. Aprendizaxe e memoria. O soño e a vixilia. O *electroencefalograma. Vías nerviosas motoras e sensitivas. Os reflexos.</p>

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	15	18
Sesión maxistral	64	81	145
Presentacións/exposicións	10	5	15
Probas de tipo test	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Probas para a avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	80	CE1 CE9
Traballos e proxectos	Elaboración de traballos individuais ou en grupo, tutelados polo profesor e presentados publicamente en aula	20	CT1

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

- Tortora Grabovsky, Principios de anatomía y fisiología, 9ª edición, 2002
- PEDRO GABRIEL MARTIN VILLAMOR, JOSÉ MARÍA SOTO ESTEBAN , ENFERMERÍA . ANATOMO-FISIOLOGÍA (TOMOS I Y II) . SERIE DE MANUALES DE ENFERMERÍA , ,
- GUYTON, TRATADO DE FISIOLOGÍA MÉDICA, 11ª, 2006
- GARY A. THIBODEAU, KEVIN T. PATTON, ANATOMÍA Y FISIOLOGÍA, 6ª edición, 2007
- EDITORIAL MASSON, ANATOMÍA - FISIOLOGÍA (I Y II) , ,
- EDITORIAL MASSON , ANATOMÍA - FISIOLOGÍA (I Y II) , ,
- HALL, JOHN E, COMPENDIO DE FISIOLOGÍA MÉDICA, , 2008
- B. Escuredo, Estructura y Función del Cuerpo Humano, 2ª edición. , 2002

Recomendacións

Materias que continúan o temario

- Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
- Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103
- Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107
- Enfermaría clínica I/V53G140V01204
- Enfermaría clínica II/V53G140V01205
- Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203
- Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201
- Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisiología: Fisiología/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS**Estatística: Estatística**

Materia	Estatística: Estatística			
Código	V53G140V01106			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Magdalena López, Pilar			
Profesorado	Magdalena López, Pilar			
Correo-e	pmagdalena@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Bioestatística e Tecnoloxías da Información e Comunicación			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT7	Razoamento crítico.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- saber - saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de adquirir elementos de juicio crítico para valorar su utilización en la resolución de problemas y toma de decisiones en Ciencias de la Salud	CB2 CB3 CB4 CG6 CT2 CT7 CT9 CT11
Ser capaz de aplicar las tecnologías y sistemas de información y comunicación de los cuidados de salud (TIC)	CG16 CE8 CT3

Contidos

Tema	
Módulo Estadística	Introducción a los métodos estadísticos en ciencias de la salud
Módulo TIC	Fundamentos de las Tecnologías de la información y la comunicación en ciencias de la salud

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	30	48	78
Seminarios	5	0	5
Resolución de problemas e/ou ejercicios de forma autónoma	10	45	55
Titoría en grupo	12	0	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Sesiones de clase expositivas de contenidos
Seminarios	Manejo de la tecnología de la información y la comunicación
Resolución de problemas e/ou ejercicios de forma autónoma	Resolución de problemas
Titoría en grupo	Seguimiento de las actividades de formación del alumnado

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	1. Titorías personalizadas, onde el alumno pode acudir de forma individual o en grupo para plantexar las preguntas/dúbdas que se plantexen. 2. Vía correo electrónico 3. Foros de debate
Titoría en grupo	1. Titorías personalizadas, onde el alumno pode acudir de forma individual o en grupo para plantexar las preguntas/dúbdas que se plantexen. 2. Vía correo electrónico 3. Foros de debate

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminarios	Actividades desarrolladas en Seminarios	30	CB4 CG6 CG16 CE8 CT9 CT11

Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Evaluación de conocimientos prácticos a través de exámenes/informes/memorias	70	CB2 CB3 CT2 CT3 CT7
---	--	----	---------------------------------

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

M.A.Martínez, A.Sánchez, F.J.Faulín, Bioestadística Amigable, Ed. Díaz de Santos, 2006

J. Sentís, H. Pardell, E. Cobo, J. Canela, Bioestadística, Ed. Elsevier Masson, 2003

Gail F. Dawson, MD, MS, Faaep, Interpretación fácil de la Bioestadística, Ed. Elsevier Saunders, 2009

Utilizaranse as tecnoloxías da información e da comunicación como fonte de información de carácter académico e científico.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fundamentos de enfermaría**

Materia	Fundamentos de enfermaría			
Código	V53G140V01107			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Marcial Pérez, José Ángel			
Profesorado	Agras Suárez, María Concepción Marcial Pérez, José Ángel			
Correo-e	amarcialperez@yahoo.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Esta Materia expon ao estudante cal e a esencia da profesion, as funcións propias da enfermaría e os métodos e instrumentos derivados das proposicións científicas que forman a base da profesion. Ten como obxectivo principal que o estudante adquira coñecementos sobre cal foi e a contorna profesional, como foi evolucionando a humanidade e con ela a profesion, cales son as bases científicas e conceptuais da profesion, así como a metodoloxía de traballo. Así como os coidados básicos que se prestan ante a alteración dos auto-coidados.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer
CE15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.	- saber
CE16	Comprender dende unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina de enfermaría, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso de coidar e desenvolvendo os plans de coidados correspondentes.	- saber
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer

CT4	Resolución de problemas e toma de decisiones.	- saber hacer
CT7	Razoamiento crítico.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Saber las teorías y modelos de la enfermería.	CB1 CE16 CT1 CT3 CT7
Ser capaz de aplicar la metodología científica en el proceso de cuidar.	CG1 CG2 CG5 CG6 CG14 CG15 CG17 CE15 CE16 CE17 CE18 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7

Contidos

Tema

Módulo I :Los cuidados desde una perspectiva histórica.

Tema 1.- La evolución de la especie

- Antropología: definición y diferentes ramas.
- Concepto de cultura y civilización.
- Los primeros hombres: cazadores y recolectores.
- Creencias y cuidado.

Tema 2.- Los cuidados en la antigüedad, el mundo clásico y la Edad Media:

- Mesopotamia, Egipto y pueblos orientales
- Grecia y Roma.
- Hipócrates y Galeno.
- Influencia del cristianismo.
- Instituciones sanitarias en la E.M.
- Enfermería en la E.M. Figuras importantes.

Tema 3.- La modernidad. Desarrollo social y relación con los cuidados

- Problemas de salud en ésta época, lucha contra la enfermedad, medicina técnica y no técnica.
- Instituciones asistenciales. Tecnificación del hospital.
- De la higiene privada a la salud pública.
- La enfermería en la E.M., las Hijas de la Caridad.
- El hospital contemporáneo.
- La enfermería de la época.

Tema 4.- Los orígenes de la profesionalización: Florence Nightingale, su vida y su obra

- La época en la que vivió: la era victoriana.
- Reforma de la enfermería. Inicio de la profesionalización.
- Fundación de la escuela Nightingale.

Tema 5.- Enfermería en España.

- Época clásica
- La influencia de la Iglesia
- Juán de Dios, motor del cambio
- El siglo XIX
- Legislación educativa

Tema 6.- Organismos relacionados con la enfermería:

- La Cruz Roja Internacional
- Consejo internacional de Enfermeras (C.I.E.)
- Organismos nacionales: Consejo General y Colegios Provinciales.
- Otras asociaciones profesionales.

Tema 7.- Concepto actual de enfermería y actuación profesional.

- Concepto de la profesión: Características. Niveles de actuación.
- Concepto actual de Enfermería.
- Supuestos básicos de enfermería como profesión.
- Funciones diferenciadas y campo de actuación.

Módulo II: Conceptos que configuran la disciplina enfermera.

Tema 1.- Organización de una unidad servicio.

- Ingreso del paciente.
  - Historia clínica: inspección, palpación, percusión y auscultación.
  - Pruebas diagnósticas.
  - Admisión del paciente en la unidad.
  - Registros de enfermería
  - Traslado de unidad del paciente.
  - Alta médica.
  - Alta de enfermería.
-

Módulo III: Teorías y modelos de enfermería

TEMA 1.- Concepto de ciencia. Instrumentos de la ciencia y método científico

- Conocimiento común y conocimiento científico: Desarrollo histórico del conocimiento científico
- Clasificación de la ciencia.
- La enfermería y la ciencia: Evolución.
- Leyes, teorías y modelos.
- Fases de formulación de una teoría.
- Teorías generales y su aplicación en la enfermería.
- Tendencias y modelos en enfermería.

TEMA 2.- Teoría de los sistemas.

- Concepto, clasificación, estructura y funcionamiento.
- Aplicación de esta teoría en enfermería.

TEMA 3.- Teoría de las necesidades humanas.

- Concepto de necesidad.
- Revisión del concepto según diversos autores.
- Aplicación de esta teoría en enfermería.

TEMA 4.- Teoría de la adaptación.

- Concepto.
- Mecanismos de adaptación en el hombre.
- Defensas orgánicas frente a las agresiones y respuestas del organismo.

TEMA 5.- Modelos de cuidados de enfermería.

- Concepto de modelo.
- Clasificación y diferencias.
- Modelo Nightingale.
- Significado de éste modelo para enfermería.
- Diferencia entre enfermería y medicina (según la autora).
- Tipos de enfermería que establece el modelo.
- Función de la enfermera en el modelo.
- Modelos de interrelación.
- Modelo de Hildegarde Peplau.
- Modelo de Callista Roy.
- Modelo de Martha Rogers.
- Modelo de suplencia o ayuda de Virginia Henderson.
- Cuidados básicos, elementos integrantes y función de la enfermera.
- Necesidades básicas fundamentales y su relación con la enfermería.

- Modelo de autocuidado de Dorothea Orem.
- Introducción al modelo: Elementos, concepto de enfermería.
- Concepción del hombre.
- Necesidades fundamentales.
- Satisfacción de las necesidades.
- Modelo de cuidados transculturales: M. Leininger
- Concepto de cuidados transculturales y aplicación práctica del modelo.

Módulo IV: Aplicación de la metodología científica en el proceso de cuidar. Desarrollo de los planes de cuidados correspondientes.

TEMA 1 .- El proceso de enfermería.

- El proceso de atención de enfermería: Origen e historia.
- El proceso como método de solución de problemas.
- Etapas del proceso de enfermería.

NANDA, NOC Y NIC

TEMA 2.- Teoría de la comunicación humana.

- Proceso de la comunicación.
  - Tipos de comunicación.
  - Elementos básicos.
  - Factores que influyen en la comunicación.
  - Importancia de la comunicación en el ejercicio profesional.
  - Relaciones interpersonales en los cuidados de enfermería.
  - La enfermera y el hombre enfermo.
  - Empleo óptimo de la comunicación con el paciente.
  - Lo que el paciente espera del personal de enfermería.
  - Lo que el personal de enfermería debe esperar del paciente.
-

Módulo V: El proceso enfermero para proporcionar bienestar, confort y seguridad a las personas atendidas.

TEMA 1.- La comunicación en el proceso de atención de enfermería.

- Importancia de la comunicación en la recogida de datos.
- La entrevista como forma de comunicación.
- La entrevista como búsqueda de datos.
- Datos que pueden obtenerse a través de este método.
- La observación en la recogida de datos.
- La observación como búsqueda de datos: tipos y métodos de observación.
- Datos que se pueden recoger a través de la observación: síntomas, signos y síndromes.
- Otras fuentes que aportan datos.
- Expediente médico y social del paciente.
- Libros, revistas, etc... como fuente de información.

TEMA 2.- Valoración y Diagnóstico de Enfermería

- Análisis y registro de los datos recogidos.
- Diagnóstico- problema de enfermería: componentes del mismo.
- Taxonomía de la NANDA
- Clasificación de los problemas.

TEMA 3.- La etapa de planificación.

- Definición y finalidad de ésta etapa. NOC y NIC
- Contenidos de un plan de cuidados.
- Tipos de planes de cuidados.
- El papel del paciente y la familia en la planificación de cuidados.

TEMA 4.- La etapa de ejecución.

- Conceptos y fases de la etapa de ejecución de lo planificado.
- Quienes intervienen en la ejecución.
- Formas de intervención de la enfermera en la ejecución del plan.
- Características de la enfermera en la ejecución del plan: sociales, interpersonales y tecnológicas. Aspectos legales de la ejecución.
- Método, técnica y procedimiento: diferencias. Tecnificación y su peligro en enfermería.

TEMA 5.- La etapa de evaluación.

- Concepto de evaluación en el proceso de enfermería.
  - Elementos y aspectos de la evaluación.
  - Instrumentos y formas de evaluar.
-

Módulo VI: Principios que sustentan los cuidados básicos.

TEMA 1.- Medidas preventivas de la infección en la atención de enfermería.

- Asepsia, antisepsia y esterilización.
- Técnica de preparación del material.
- Manejo y uso del material común.
- Problemas del mal uso de las técnicas asépticas: infección hospitalaria.
- Principios de la prevención y control de la infección.

TEMA 2.- Cuidados básicos en la alteración de la necesidad de respiración.

- Valoración del estado del paciente. Identificación de problemas.
- Factores que influyen en la función respiratoria.
- Diagnósticos de enfermería, actuación : Medidas de tipo físico, psicológico, ambientales y posturales.
- Oxigenoterapia.
- Evaluación

TEMA 3.- Cuidados relacionados con la ingesta.

- Valoración del estado nutricional y de hidratación.
- Problemas comunes relacionados con la ingesta de líquidos y sólidos.
- Diagnósticos de enfermería y actuaciones dirigidas a pacientes con problemas de alimentación.
- Mantenimiento del equilibrio de líquidos:
Distribución del líquido corporal.
Regulación de volumen de líquidos y electrolitos.
Medición de la ingesta.
- Alimentación del enfermo total o parcialmente incapacitado.
- Alimentación artificial.
- Evaluación.

TEMA 4.- Cuidados relacionados con la eliminación.

- Valoración del paciente e identificación de problemas en relación con la eliminación urinaria e intestinal.
- Diagnósticos de enfermería relacionados con dichas alteraciones.
- Evaluación.

TEMA 5.- Cuidados básicos en la alteración de la necesidad de termoregulación.

- Valoración del estado del paciente e identificación de problemas derivados de la alteración de esta necesidad.
- Diagnósticos de enfermería y actuaciones para regular la temperatura corporal.
- Aplicaciones de frío y calor: principios y contradicciones.
- Evaluación.

TEMA 6.- Recogida de muestras diversas para su análisis.

- Preparación del paciente y material necesario.
- Técnica de recolección.
- Normas generales.

TEMA 7.- La enfermería ante el dolor.

- Enfoques del dolor.
  - Actividades de enfermería relacionadas con el dolor.
  - Factores que inciden en la percepción del dolor.
  - Datos básicos de la entrevista de enfermería relacionados con el dolor.
  - Objetivos de enfermería relacionados con la sensación dolorosa.
  - Técnicas para eliminar o disminuir el dolor.
-

Módulo VII: Técnicas y procedimientos que configuran los cuidados básicos.

Tema 1.- Cuidados de enfermería en relación con la higiene. (Seminario/Taller):

- Valoración del estado higiénico del paciente.
- Higiene de la piel y anejos. Problemas comunes.
- Técnicas del baño en cama. Cuidados del cabello y uñas. Limpieza de cavidades naturales.
- Problemas relacionados con el cuidado de la piel: Ulceras por presión.
- Prevención. Educación higiénico-sanitaria.

TEMA 2.- Cuidados de enfermería para proporcionar comodidad. (Seminario /Taller)

- Factores que afectan a la comodidad y su valoración.
- Descanso y sueño.
- Actuaciones de enfermería para proporcionar comodidad y descanso. Posiciones adecuadas.
- La cama del enfermo: condiciones que debe reunir. Técnicas y procedimientos para hacer la cama.
- Evaluación de todas estas medidas.

TEMA 3.- Cuidados básicos relacionados con la actividad. (Seminario/Taller)

- Valoración del estado del paciente e identificación de problemas derivados de la alteración de la necesidad.
- Diagnósticos de enfermería y actuaciones en pacientes parcial o totalmente incapacitados.- Evaluación.

TEMA 4.- La seguridad del paciente. (Seminario/Taller)

- Valoración de las capacidades del paciente para autoprotgerse. Estudio del individuo y del medio.
- Factores que afectan a la capacidad de autoprotección y problemas comunes relacionados con la seguridad.
- Diagnósticos de enfermería y actuaciones para la protección del paciente.
- Evaluación.

Módulo VIII: Patrones funcionales de salud.

D. de E. asociados a los cuidados y organizados por Patrones Funcionales:

- 1.- Medidas preventivas de la infección en la atención de enfermería.
- 2.- Cuidados básicos en la alteración de la necesidad de respiración.
- 3.- Cuidados relacionados con la ingesta.
- 4.- Cuidados relacionados con la eliminación.
- 5.- Cuidados básicos en la alteración de la necesidad de termorregulación.
- 6.- Recogida de muestras diversas para su análisis.
- 7.- La enfermería ante el dolor.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Sesión maxistral	48	96	144
Prácticas en aulas de informática	2	0	2
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	1.5	49	50.5
Seminarios	24	0	24
Probas de tipo test	0.5	0	0.5
Probas de resposta curta	0.5	0	0.5
Estudo de casos/análise de situacións	0.5	0	0.5
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Prácticas en aulas de informática	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas, e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo, desenvolvidas en aulas de informática.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Prácticas en aulas de informática	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas, e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo, desenvolvidas en aulas de informática.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminarios	Valorarase a participación activa, a asistencia, e cumprimento de instrucións.	5	CG1 CE18 CT2 CT4 CT7
Probas de tipo test	Probas obxectivas cun máximo de 50 preguntas con elección de resposta. Réstanse negativas.	30	CB1 CG1 CG2 CG5 CG6 CG17 CE15 CE16 CE17 CE18
Probas de resposta curta	Dar resposta breve a preguntas que fan referencia a contidos fundamentais da materia, cun máximo de 20 preguntas.	25	CB1 CG1 CG2 CG5 CG6 CG17 CE15 CE16 CE17 CE18

Estudo de casos/análise de situacións	Mediante a presentación dun caso o alumno deberá aplicar os coñecementos adquiridos na materia.	20	CE15 CE16 CE17 CE18 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Probas para a avaliación que inclúen actividades, problemas ou exercicios prácticos a resolver. Os alumnos deben dar resposta á actividade formulada, aplicando os coñecementos teóricos e prácticos da materia.	20	CG1 CE18 CT2 CT4 CT7

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Para se poder presentar o examen os/as estudantes deben ter realizado o seminario da asignatura, e mais estar calificados no mesmo como aptos.

Bibliografía. Fontes de información

Donahue, Historia de la Enfermería, Doyma,
 Kozier, Enfermería Fundamental, Interamericana,
 Carpenito, Diagnóstico de Enfermería, Interamericana,
 , Rol de Enfermería, ,
 , Enfermería Clínica, ,
 T. Heather Herdman, Diagnósticos Enfermeros, Elsevier,
 María Teresa Luís Rodrigo, Los Diagnósticos enfermeros, Elsevier,
 , www.index-f.com/new/cuiden/, Fundación Index,
 , www.fisterra.com/, Elsevier,
 Jordi Mitjà Costa , <http://enfermeriablog.com/#>, ,
 , <http://www.portalhiades.com/>, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica I/V53G140V01204
 Introducción á enfermaría clínica/V53G140V01201
 Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
 Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS**Idioma moderno: Inglés técnico**

Materia	Idioma moderno: Inglés técnico			
Código	V53G140V01108			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua impartición	Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Silva Rodríguez, Amalia			
Profesorado	Silva Rodríguez, Amalia			
Correo-e	inglesgrado@gmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral				

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber - saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermería na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- Saber estar / ser
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- saber facer - Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento relevante e capacidade para aplicar resolución de problemas e toma de decisións.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5

Coñecemento relevante e capacidade para aplicar principios de investigación e información.

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG6
CG16
CE8
CT1
CT2
CT3
CT4
CT7
CT9
CT11

Contidos

Tema	
Introdución á terminoloxía da ciencia da saúde	Clasificación dos profesionais da saúde Equipo multidisciplinar Medicións Anatomía
Análisis e comprensión de textos específicos	Necesidades de nutrición Necesidades de hixiene Terapias alternativas
Comprensión lectora	Artigos de xornais científicos Publicacións médicas

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminarios	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	0	50	50
Traballos tutelados	16	0	16
Sesión maxistral	40	41	81
Probas de resposta curta	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminarios	Clases prácticas onde se farán exercicios prácticos do exposto na clase maxistral.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Resolución de problemas en grupos pequenos. Exposición de temas.
Traballos tutelados	Traducións de textos específicos.
Sesión maxistral	Explicación das estruturas *gramaticales, vocabulario específico e características dos textos publicados.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu.	20	CB3 CB4
Traballos tutelados	As traducións semanais ou quincenais. Textos de publicacións médicas	20	CB2 CB3 CB4
Probos de resposta curta	O exame. Proba con apartados de vocabulario e comprensión lectora	60	CB3 CB4 CG16 CT1 CT3

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Glendinning & Hölstrom, English in Medicine, Cambridge University Press, 2002,

Citores & Pellegrinelli, Healthy English, Elsevier Masson, 2009,

Forsyth & Lavender, Grammar activities, 2, Macmillan Heinemann, 2003,

Journals on-line:

BMC Nursing

The Internet Journal of Advanced Nursing Practice

Online Journal of Issues in Nursing

Topics in Advanced Practice Nursing

<http://agencyinfo.net/iv/medical/health-glossary.htm>

<http://medterms.com/script/main/hp.asp>

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Introdución á enfermaría clínica**

Materia	Introdución á enfermaría clínica			
Código	V53G140V01201			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición das competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de Enfermaría.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer
CE2	Coñecer o uso e a indicación de produtos sanitarios vinculados aos coidados de enfermaría.	- saber
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.	- saber
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	- saber facer
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Saber as principais causas do enfermar humano (etiología) e os mecanismos polos que estes actúan de forma nociva (patogenia).	CB5 CG3 CE9 CE13 CE28 CT1
Ser capaz de identificar os principais síntomas que se asocian á enfermidade e os signos que se detectan ao realizar a exploración física del paciente (semiología).	CG3 CE9 CE13 CE28 CE29 CT1
Ser capaz de aplicar as principais técnicas diagnósticas e as normas de actuación de enfermaría en cada unha delas.	CB2 CG1 CG2 CG3 CG6 CG17 CE9 CE13 CE28 CE29 CT1 CT2 CT3
Ser capaz de utilizar adecuadamente os produtos sanitarios.	CG6 CG16 CE2 CT2 CT3
Ser capaz de identificar as enfermidades producidas por axentes físicos.	CG1 CG3 CG6 CG16 CE9 CE28 CE29 CT1 CT2 CT3

Contidos

Tema

1. Fisiopatología, clasificación e cuidados de Enfermaría en pacientes con feridas e lesións básicas da pel e aparello locomotor.	1.1. Fisiopatología da lesión tisular. 1.2. Clasificación das feridas: 1.2.1. Pola forma e mecanismos de produción: laceraciones, incisiones, abrasiones, contusións, queimaduras, calp, feridas perforantes, etc. 1.3. Lesións básicas do aparello locomotor: contusión, escordadura, fracturas, luxación, contractura, etc. 1.4. Úlceras vasculares e diabéticas 1.5. Lesións da pel 1.6. Cuidados de enfermaría nas feridas: 1.6.1 Cuidados de enfermaría en feridas cirúrxicas, traumáticas e por autolisis. 1.6.2. Cuidados de enfermaría nas úlceras vasculares e diabéticas. 1.6.3. Cuidados de enfermaría nas lesións da pel 1.7. Fisiopatología e Mecanismos de cicatrización das feridas.
---	---

2. Procedementos de enfermaría e protocolos básicos de coidados aplicados a pacientes con:	2.1. Sondaxe vesical: material, técnicas, procedementos, patoloxías relacionadas. 2.3. Drenaxes: clasificación e coidados. 2.4. Curas: procedementos, material, coidados, complicacións. 2.5. Electrocardiografía básica 2.6. Recollida de mostras 2.7. Accesos vasculares 2.8. Vendaxes: técnicas, tipos de vendas, coidados, complicacións. 2.9. Oxigenoterapia 2.10. Administración de enemas 2.11. Instrumental cirúrxico 2.12. Ostomías
3. Coidados básicos de enfermaría en terapéutica emerxente.	3.1. Soporte vital básico: PCR, RCP, SVB 3.2. Carro de paro: distribución medicación e material, revisión, normas mantemento. 3.3. Shock: tipos e coidados de enfermaría. 3.3.. Primeiros auxilios: técnicas básicas de inmovilización en fracturas e luxacións, asfixia por corpos estraños, manobra de Hemlich , etc.
4. Talleres:	4.1. Primeiros auxilios. 4.2. Vendaxes 4.3. Soporte Vital Básico.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	47	44	91
Obradoiros	5	0	5
Probas de tipo test	2	50	52

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os estudantes.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou *grupales que desenvolven os estudantes

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Obradoiros	1. Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	5	CB5 CG1 CG3 CG6 CE2 CE13 CT1 CT2 CT3

Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	95	CB2 CB5 CG1 CG2 CG3 CG6 CG17 CE2 CE9 CE13 CE28 CE29 CT1 CT3
---------------------	--	----	--

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

NANDA, Diagnósticos Enfermeiros: definicións e clasificación., ELSEVIER 2009-2011, 2010
DOENGES, PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMARÍA, McGraw-Hill , 28-02-2008
CUIDEN/INDEX ENFERMARÍA, Bases da datos de Enfermaría, ,
BRUNNER/SUDARTH, ENFERMERÍA MÉDICO-QUIRÚRGICA, McGraw-Hill , 2001

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica III/V53G140V01301
Prácticas clínicas II/V53G140V01303
Prácticas clínicas III/V53G140V01306
Enfermaría de urxencias e cuidados críticos/V53G140V01414

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica I/V53G140V01204
Enfermaría clínica II/V53G140V01205
Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105
Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107
Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS**Ética e lexislación**

Materia	Ética e lexislación			
Código	V53G140V01202			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Marcial Pérez, José Ángel			
Profesorado	Marcial Pérez, José Ángel Sas Fojón, Antonio de			
Correo-e	amarcialperez@yahoo.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A Enfermería e unha disciplina adicada ao trato directo coas persoas, en ocasións baixo circunstancias de diversa complexidade relacionadas co binomio Saúde-Enfermidade, a Vida-Morte. Aquí a Etica (Bioética) xoga un papel importante, rexe a conduta dos profesionais en circunstancias nas que estes deben decidir entre actuar con bondade ou malicia, entendendo que segundo a súa decisión o paciente pode ser máis prejudicado. A enfermmería está ao servizo do enfermo, familia e comunidade, e non só das institucións.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermmería, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- saber - Saber estar / ser
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- saber - Saber estar / ser
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermmería española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- Saber estar / ser
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE48	Coñecer a lexislación aplicable e o código ético e deontolóxico da enfermmería española, inspirado no código europeo de ética e deontoloxía de enfermmería.	- saber

CE49	Prestar cuidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- saber
CT7	Razoamento crítico.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de realizar unha análise ética e de deseñar e resolver casos	CB1 CB2 CB3 CB4 CG1 CG4 CG7 CG8 CG12 CE11 CE12 CE48 CE49 CE50 CT1 CT2 CT3 CT4 CT6 CT7

Contidos

Tema	
1. Distinción entre os conceptos: Ética, Deontoloxía e Dereito.	Breve desenvolvemento histórico da Ética e a Bioética. 1.1. Definición de ética e moral, orixe e significado. 1.2. A dimensión ética da persoa: o ben moral e o fin do obrar humano. 1.3. Fundamento e obrigatoriedade da norma moral: concepto de responsabilidade.
2. Códigos Deontolóxicos.	Códigos Deontolóxicos. Informe Belmont: 2.1. Principio de Beneficencia. 2.2. Principio de Autonomía. 2.3. Principio de No Maleficencia. 2.4. Principio de Xustiza.
3. A regulación xurídica e deontolóxica dos dereitos dos pacientes.	3.1. Diferenzas e similitudes entre Códigos normativos e éticos. 3.2. Metodoloxía para a resolución de problemas éticos. 4. A regulación Xurídica e Deontolóxica dos dereitos dos pacientes: Dilemas éticos actuais, comúns no exercicio da profesión: 4.1. O segredo profesional e a profesión *enfermeira. 4.2. O consentimento informado. 4.3. Interrupción Voluntaria do Embarazo, cuestións en torno ao aborto voluntario. 4.4. O paciente terminal, a Eutanasia e o Suicidio Asistido. 4.5. A verdade ante o enfermo. Atención humanizada, Atención espiritual. 4.6. Aspectos éticos da investigación en materia de Sanidade: Experimentación humana, Manipulación xenética. Proxecto Xenoma humano. Fecundación, Procreación, Reprodución. 4.7. Aspectos éticos en torno ao Trasplante de órganos. 4.8. Dereitos e deberes de usuarios e profesionais: 4.8.1. Dereitos e deber dos pacientes. 4.8.2. Dereito a folga na Sanidade.
5. Coñecemento do marco legal e administrativo vixente para desenvolver as funcións propias do profesional de enfermaría.	5.1. O profesional sanitario do século XXI. - Avance da Medicina e da sociedade en xeral. - O novo profesional sanitario. Da independencia ao control máis absoluto. - A medicina defensiva. - Causas que orixinaron a proliferación de reclamacións. 5.2. Aplicación de la lei 26/1984 de 19 de xullo xeral para a defensa dos consumidores e usuarios a os casos de responsabilidade médica. 5.3. A medicina e unha ciencia de medios sen que se poida garantir o resultado. 5.4. Medicina curativa e medicina satisfactiva. diferenza entre ambas. estudo jurisprudencial.

6. Normativa Ética e Xurídica en relación co segredo profesional.
- 6.1. Análise do concepto e alcance.
  - 6.2. Antecedentes lexislativos.
    - Xuramento hipocrático.
    - Declaración de Xenebra.
    - Constitución española (Lei do Segredo Profesional).
    - Código de Deontología Médica.
    - Lei de Sanidade.
    - Lei de Protección de Datos.
    - Lei 3/2001 del Consentimento Informado.
    - Lei 41/2002 da Autonomía do Paciente.
    - Lei 3/2005 do Consentimento Informado de Galicia.
  - 6.3. Excepcións a obrigación de segredo.
  - 6.4 Consecuencias penais da revelación de segredos.
  - 6.5 Consecuencias civís da revelación de segredos.
  - 6.6 Comentario a sentenza da sección segunda do tribunal supremo de data 4 de abril do 2001 por violación de dito segredo profesional.
  - 6.7 Consideracións finais.
-

7. Leis Xerais que teñen repercusión sobre a profesión.

- O Consentimento informado. Consideracións previas:
  - 7.1 Concepto de consentimento informado.
  - 7.2 A lei xeral de sanidade
  - 7.3 A lei galega reguladora do consentimento informado e da historia clínica. Análise dos artigos 1 a 9 de dita lei.
  - 7.4 Lei estatal reguladora da autonomía do paciente e de dereitos e obrigas en materia de información e documentación clínica. Lei 41/2002.
  - 7.5 Análise da lei galega 3/2005 que modifica a lei 3/2001 de 28 de maio reguladora do consentimento informado e da historia clínica dos pacientes.
  - 7.6 Cirurxía estética e casos análogos.
  - 7.7 Casos urxentes.
  - 7.8 A información posterior ao acto a intervención médica. Prescricións para a boa execución do tratamento.
  - 7.9 Casos de experimentación biomédica.
  - 7.10 Responsabilidades que poden ser esixidas por defecto no consentimento. Estudo jurisprudencial.
  - 7.11 Testamento vital, vontades anticipadas. especial referencia a lei 3/2001 sobre o consentimento informado e a historia clínica.
- 8.2 Regulación legal.
  - A) Lei Xeral de Sanidade e Real Decreto ca desenvolve.
  - B) Lei de Protección de datos.
  - C) Análise da Lei 3/2001 de Galicia sobre o Consentimento Informado e Historia Clínica.
  - D) Análise da Lei Reguladora da Autonomía do paciente e de dereitos e obrigas en materia de información e documentación clínica. Lei 41/2002.
  - E) Análise da Lei Galega 3/2005 que modifica a Lei 3/2001 de 28 de maio reguladora do consentimento informado e da historia clínica dos pacientes.
- 9. A Lei de Protección de Datos. Aplicación no ámbito sanitario:
  - 9.1 Concepto de dato de carácter persoal.
  - 9.2 Niveis de seguridade segundo o tipo de dato.
  - 9.3 Dereitos dos afectados.
  - 9.4 Sancións previstas.
  - 9.5 A Axencia de Protección de Datos. Funcións.
  - 9.6 A protección de datos en hospitais.
  - 9.7 Garantías do traballador.
  - 9.8 Garantías do sistema instaurado pola Institución Sanitaria.
  - 9.9 Cuestións prácticas sobre a Lei de Protección de Datos.
  - 9.10 Lexislación sobre a protección de datos no ámbito sanitario.
  - 9.11 Xurisprudencia penal e civil no ámbito da Lei de Protección de Datos.
  - 9.12 Resolucións da Axencia de Protección de Datos.
- 10. Seguros que amparan a actividade sanitaria:
  - 10.1 Motivos que xustifican a formalización dun seguro.
  - 10.2 Vías polas que se pode iniciar a reclamación.
  - 10.3. Alternativas e tipos de aseguramento sanitario.
  - 10.4 Condicións das pólizas.
  - 10.5 Cobertura das pólizas.
  - 10.6 Límites económicos.
  - 10.7 Límite temporal.
  - 10.8 Cobertura das pólizas.
  - 10.9 Concorrenza de pólizas de responsabilidade civil do profesional e do centro hospitalario.
  - 10.10 Conclusión.
- 11. A responsabilidade en xeral e a derivada da actuación sanitaria:
  - 11.1 Elementos do delito.
  - 11.2 Formas de culpabilidade
  - 11.3. Participación no delito
  - 11.4. Responsabilidade penal derivada do traballo en equipo.
  - 11.5. Consecuencias xurídicas do delito dentro da actividade profesional médica.
  - 11.6. Denominación das penas.
  - 11.7 A responsabilidade civil
- 12. Delitos tipificados no Código Penal e relacionados coa actividade sanitaria:
  - 12.1 Delito de aborto fóra dos casos permitidos na Lei.
  - 12.2 Lesións ao feto.
  - 12.3 Delitos contra a saúde pública.
  - 12.4 Homicidio con imprudencia.
  - 12.5 Alteración en cantidade, dose e composición de medicamentos.
  - 12.6 Revelación de segredos profesionais.
  - 12.6 Lesións por imprudencia profesional.
  - 12.7 Aborto por imprudencia profesional.
  - 12.8 Abandono dos servizos sanitarios.
  - 12.9 Danos ao feto por imprudencia.
  - 12.10 Expedición a venda de medicamentos deteriorados ou caducados.
- 13. Dereitos e deberes dos pacientes:
  - 13.1 Análise lexislativa
  - 13.2 Definición e desenvolvemento dos dereitos e deberes dos pacientes.
- 14. A responsabilidade das institucións sanitarias:
  - 14.1 Responsabilidade civil subsidiaria no procedemento penal
  - 14.2 Responsabilidade civil directa.
  - 14.3 Responsabilidade na vía contencioso administrativa
  - 14.4 Responsabilidade administrativa por incumprimento da lei de protección de datos ou outra lexislación dentro do ámbito sanitario.
- 15. Funcións e Réxime Disciplinario dos Diplomados e/os Graduados en Enfermaría:
  - 15.1 Funcións en institucións abertas.
  - 15.2 Funcións en institucións pechadas.
  - 15.3 Funcións en zonas médicas.
- 16. Trasplante de órganos. Requisitos legais:
  - 16.1 Obtención de órganos procedentes de doantes vivos.
  - 16.2 Extracción de órganos ou outras pezas anatómicas do falecido.

8. Leis específicas sanitarias.	8.1 Lei Orgánica 15/1999 de Protección de Datos de Carácter Persoal. 8.2 Lei 3/2001 de Galicia del Consentimento Informado e de la Historia Clínica. 8.3 Lei 41/2002 básica reguladora da autonomía do paciente e de dereitos e obrigacións en materia de información e documentación clínica. 8.4 Lei 3/2005 de Galicia, que modifica parcialmente a Lei 3/2001 do consentimento informado e da historia clínica.
9. Problemas relacionados co inicio e final da vida.	A interrupción voluntaria do embarazo dende o punto de vista legal: 9.1 Concepto. - Aborto consentido pola embarazada. - Aborto non consentido pola embarazada. - Aborto violento sen intención. 9.2 Supostos recollidos na actual Lei do Aborto. 9.3 Excepcións. 9.4 Requisitos para a práctica do aborto.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	20	20	40
Estudo de casos/análises de situacións	18	18	36
Traballos tutelados	14	56	70
Actividades introdutorias	2	0	2
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1	0	1
Probas de tipo test	0.5	0	0.5
Probas de resposta curta	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballos tutelados	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O primeiro día de clase exporase o contido da materia e planificarase o desenvolvemento dos traballos grupais. Atenderase ao estudante para orientalo nas súas dificultades académicas.
Estudo de casos/análises de situacións	O primeiro día de clase exporase o contido da materia e planificarase o desenvolvemento dos traballos grupais. Atenderase ao estudante para orientalo nas súas dificultades académicas.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escritura...	20	CB2 CB3 CB4 CG1 CG4 CG7 CG8 CG12 CT1 CT2 CT3 CT4 CT6 CT7
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	10	CB2 CB3 CG1 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	20	CB1 CB2 CE48 CT1 CT4 CT7
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	20	CB1 CB2 CE48 CT1 CT7
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa.	30	CB1 CB2 CE48 CT1 CT7

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Pastor García, L. M., Manual de ética y legislación en enfermería, Ed. Mosby, 1997

Vidal, M., Bioética, estudios de bioética racional, Ed. Tecnos ISBN 84-309-1674-1, 1989

Carmen Delia Medina Castellano, Ética y Legislación, Ed. DAE,

M. P. arroyo y otros, Ética y Legislación en Enfermería, Ed. McGraw-Hill Interamericana,

Javier Gafo, Ética y Legislación en Enfermería, Ed. Universitas S.A.,

Reinhard Löw, Bioética, Consideraciones filosófico-teológicas sobre un tema actual, Ed. RIALP,

Julio Cesar Galán Cortés, El consentimiento informado del usuario de los servicios sanitarios, Ed. Colex ,

José Manuel Martínez Pereda Rodríguez, La responsabilidad penal del médico y del sanitario, Ed. Colex.,

Javier Fernández Costales, La responsabilidad civil sanitaria (médica y de enfermería), Ed. La Ley Actualidad.,

, Cuadernos de Bioética; Revista cuatrimestral Asociación española de Bioética y Ética Médica, ISBN: 1132-1989,

---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

DATOS IDENTIFICATIVOS**Farmacoloxía e dietética**

Materia	Farmacoloxía e dietética			
Código	V53G140V01203			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Alonso de Castro, M ^a Victoria Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Alonso de Castro, M ^a Victoria Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com mvalonsode@gmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A Farmacoloxía como disciplina científica é o coñecemento do fármaco, do destino que sofre no organismo e do seu mecanismo de acción, no que se basean as súas propiedades terapéuticas e reaccións adversas.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CE3	Coñecer os diferentes grupos de fármacos, os principios da súa autorización, uso e indicación, e os mecanismos de acción dos mesmos.	- saber
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE5	Coñecer e valorar as necesidades nutricionais das persoas sas e con problemas de saúde ao longo do ciclo vital, para promover e reforzar pautas de conduta alimentaria saudable.	- saber
CE6	Identificar os nutrientes e os alimentos en que se atopan.	- saber
CE7	Identificar os problemas nutricionais máis habituais e seleccionar as recomendacións dietéticas adecuadas.	- saber - saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de diferenciar os diferentes grupos de medicamentos, os principios da súa autorización, uso e indicacións, así como os fundamentos farmacodinámicos e farmacocinéticos implicados.	CB3 CE3 CE4 CE8 CT3 CT4
Ser capaz de avaliar os beneficios esperados e os riscos asociados á administración de medicamentos, tanto desde o punto de vista poboacional como do paciente individual.	CB3 CG10 CE3

Ser capaz de aplicar os principios que rexen o uso racional e eficiente da *farmacoterapia.	CE3 CT1 CT7
Saber realizar pautas e indicacións saudables na poboación sa nas distintas etapas da vida, en función de idade e sexo.	CG9 CG10 CE8 CT3
Saber identificar as situacións de risco nutricional. Saber realizar intervencións nutricionais e establecer pautas e recomendacións na prevención ou tratamento da enfermidade.	CE5 CE6 CE7 CT1 CT4

Contidos

Tema	
1.- Conceptos de farmacoloxía e fármacos, principios e mecanismos xerais de acción dos fármacos	Farmacoloxía: concepto e obxectivos. División da Farmacoloxía. Concepto, medicamento e droga. Nomenclatura e categoría dos medicamentos.
2. Formas de dosificación. Estabilidade dos medicamentos	Posoloxía, dosificación, caducidade e conservación dos medicamentos.
3. Farmacocinética dos medicamentos: Absorción, distribución, metabolismo, eliminación, implicacións clínicas.	Absorción, distribución, metabolismo e eliminación.
4. *Farmacodinamia dos medicamentos.	Concepto xeral de acción e efecto farmacolóxico. O receptor farmacolóxico. Afinidade e actividade *intrínseca. Fármacos *agonistas e *antagonistas. Potencia e eficacia dos fármacos.
5. Fundamento da *posoloxía e do réxime *posolóxico.	Vías de administración dos medicamentos. Estudo das súas características.

6. *Farmacoterapia en función dos problemas máis frecuente.

Farmacoloxía das enfermidades infecciosas:
 principios xerais, selección e asociacións de antibióticos.
 Antibióticos *betalactámicos.
 Antibióticos *aminoglucósidos. *Glucopéptidos. *Oxazolidinonas.
 *Estreptograminas.
 *Macrólidos e *lincosamidas.
 *Tetraciclina. *Cloranfenicol. Outros antibióticos.
 *Quinolonas. *Sulfamidas. *Trimetoprima. *Cotrimoxazol. *Nitrofurantoina.
 Farmacoloxía das infeccións por *micobacterias.
 Fármacos *antifúngicos.
 Fármacos *antiviricos.
 Fármacos *antisépticos.
 Fármacos *antiparasitarios: *Protozoos, *Helmintos e *Artrópodos.
 Quimioterapia *antineoplásica.
 Farmacoloxía da inmunidade. Vacinas e soros. Inmunosupresores.
 *Inmunomoduladores e *inmunoestimulantes.
 Fármacos anestésicos xenerais.
 Anestésicos locais.
 Fármacos *antipsicóticos *neurolépticos. Fármacos antidepresivos e
 *antimaniacos.
 Ansiolíticos. *Sedantes. Fármacos *hipnóticos.
 Fármacos *antiepilépticos e *antiparkinsonianos.
 Fármacos analxésicos *opiáceos.
 *Psicoestimulantes. *Psicomiméticos. Adicción a fármacos e outras
 substancias.
 Fármacos analxésicos *antipiréticos antiinflamatorios non *esteroideos
 (*AINEs). *Antiartríticos.
 Medicamentos do Sistema Nervioso Autónomo. *Simpaticomiméticos e
 *simpaticolíticos.
 *Parasimpaticomiméticos e *parasimpaticolíticos. *Bloqueantes
 *neuromusculares.
 *Autacoides e os seus *antagonistas.
 *Glucósidos cardíacos. *Antiarrítmicos.
 *Antianginosos e *antihipertensivos.
 *Broncodilatadores, *antitusíxenos *mucolíticos e *expectorantes. Outros
 fármacos utilizados en enfermidades respiratorias.
 *Antiácidos, *antieméticos e *eméticos.
 *Laxantes e *antidiarreicos.
 Farmacoloxía da *coagulación sanguínea.
 Fármacos *antianémicos.
 *Corticoides.
 Farmacoloxía do *tiroides.
 Farmacoloxía do páncreas *endocrino.
 *Andrógenos.
 *Estrógenos e *progestágenos. Anticonceptivos hormonais.
 Fármacos *hipolipemiantes.
 Fármacos *uricosúricos e *antigotosos.
 Vitaminas. Papel *fisiolóxico e utilización terapéutica. *Coenzimas.

7. Efectos adversos dos medicamentos.	Interaccións Farmacolóxicas.
8. Nutrición e dietética: Desenvolvemento histórico da nutrición e a dietética, o concepto de nutrientes e enerxía.	Introdución á historia da nutrición. Evolución da nutrición. Descrición dos *fundamentos nutricionais.
9. Factores que determinan as necesidades enerxéticas, necesidades e recomendacións nutricionais.	Determinantes dos requirimentos enerxéticos. Ecuacións *predictivas do gasto enerxético.
10. Estudo dos alimentos como fonte de enerxía e nutrientes.	Requirimentos enerxéticos en situación de xaxún. Requirimentos enerxéticos en situación de agresión aguda.
11. Modificacións que sofren os alimentos cos procesados.	Metabolismo dos *macronutrientes.
12. Estudo da alimentación das persoas e nos distintos momentos do ciclo vital.	Nutrición na infancia, adolescencia e senectude.
13. Estudo da valoración do estado nutricional dos individuos.	Valoración nutricional. Regulación do balance enerxético e da composición corporal.

14. *Dietoterapia en función das patoloxías máis frecuentes.

*Dietoterapia das enfermidades renais.
 Nutrición e inmunidade.
 Coidados nutricionais nas alteracións *metabólicas.
 Coidados nutricionais nas intolerancias alimentarias.
 Nutrición e alcol
 Ingreso hospitalario e dietética
 Nutrición artificial
 Requirimentos en situacións patolóxicas.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	66	116	182
Seminarios	2	0	2
Traballos de aula	3	0	3
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	0	3
Estudo de casos/análises de situacións	1.9	0	1.9
Probas de tipo test	0.5	0	0.5
Probas de resposta curta	0.4	10	10.4
Resolución de problemas e/ou exercicios	0.5	10	10.5
Estudo de casos/análise de situacións	0.2	10	10.2
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problema e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a *ejercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou *algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/*as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu. A aplicación desta técnica pode se presencial e non presencial. Pódense utilizar diferentes ferramentas para aplicar esta técnica como, por exemplo, chat, correo, foro, *audioconferencia, videoconferencia, etc.	5	CB3 CE4
Estudo de casos/análise de situacións	Proba en que se expón unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	5	CB3 CG10 CE3 CE4
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	80	CE3 CE4
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	5	CB3 CG9 CG10 CE5 CE6 CE7
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa.	5	CB3 CE3 CE4

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Jesus Florez, Farmacología Humana, Quinta, 2008

Silvia Castells Molina, Farmacología en enfermería, Tercera, 2012

J.M. Mosquera, Farmacología Clínica para enfermería, 4ª, 2001

Richard A. Harvey, Farmacología, 2ª, 2004

Baños Díez, Farré Albaladejo, Principios de Farmacología Clínica: bases científicas de la utilización de medicamentos., , 2002

Información Terapéutica del Sistema Nacional de Salud. , Publicaciones. Bibliotecas., ,

www.cofpo.org, Canal Sanitario, ,

Martínez-Portillo, Fundamentos de Nutrición y Dietética, , 2015

David L. Katz, Nutrición Médica, 3ª, 2015

Para o estudo desta materia e bo ter un "Diccionario Medico" para comprender mellor o seu contido, xa que hai conceptos que se dan por sabidos.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería clínica I**

Materia	Enfermería clínica I			
Código	V53G140V01204			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Agras Suárez, María Concepción			
Profesorado	Agras Suárez, María Concepción García Vega, Francisco Javier Magdalena Lopez, Carlos Jose			
Correo-e	subdireccion@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada ao coñecemento das patoloxías tanto medicas como cirurxicas,ase como os distintos coidados que o profesional de Enfermaria desempeña.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.	- saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- saber
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber facer
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.	- saber facer
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou prever os problemas derivados das desviacións de saúde.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber facer
CT10	Motivación pola calidade.	- Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de comprender os procesos que desencadean as enfermidades no ámbito da patoloxía cirúrxica e médica.	CB3 CE28 CT1 CT2 CT7
Ser capaz de diferenciar os mecanismos e/ou problemas derivados das patoloxías máis comúns dos diferentes aparatos e sistemas do organismo humano, o seu tratamento médico e cirúrxico.	CB3 CE28 CE30 CT1 CT3 CT7
Ser capaz de planificar procedementos e intervencións precisas para proporcionar unha axeitada atención de enfermaría aos individuos con problemas médicos e cirúrxicos	CB2 CG2 CG7 CE29 CE30 CT1 CT3 CT7
Ser capaz de identificar e valorar as necesidades e/ou problemas ocasionados polas enfermidades establecendo prioridades, planificando cuidados e participa na avaliación do plan de cuidados.	CB2 CG2 CE31 CE32 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT7 CT10 CT11

Contidos

Tema

TEMA 1: INTRODUCCIÓN Á ENFERMARÍA MÉDICO CIRÚRXICA.

1. XENERALIDADES.
  - 1.1. Nomenclatura dos actos cirúrxicos:
  - 1.2. Diéresis: hemostasia, Tomía, paracentesis, lisis.
  - 1.3. Principais accións sobre os órganos: Extirpación, Ostomía, anastomosis, Pexia, Plastia.
  - 1.4. Síntese.
2. INTERVENCIÓN CIRÚRXICA:
  - 2.1. Cirurxía segundo a súa localización: internas, externas.
  - 2.2. Cirurxías segundo a súa complexidade maior e menor.
  - 2.3. Cirurxías segundo o seu propósito: curativas, reparadoras, paliativas e plástica e estética.
  - 2.4. Cirurxías segundo días de estancia: CMA e convencional.
  - 2.5. Cirurxías segundo situación.
  - 2.6. Programadas e cirurxías de urxencia.
3. ANESTESIA: TIPOS E PREPARACIÓN PACIENTE.
  - 3.1. Anestesia. Concepto e tipos de anestesia.
    - 3.1.1. Anestesia xeral.
    - 3.1.2. Anestesia local/ rexional.
    - 3.1.3. Raquianestesia
    - 3.1.4. Epidural
4. COMPLICACIÓNS post CIRÚRXCAS:
  - 4.1. Shock: tipos de shock.
    - 4.1.1. Shock e anestesia.
  - 4.2. Hemorragia.
  - 4.3. Complicacións respiratorias.
  - 4.4. Trastornos de conciencia.
  - 4.5. Complicacións vasculares.
  - 4.6. Outras complicacións:
    - 4.6.1. Dor.
    - 4.6.2. Inflamación e reacción xeral secundaria.
    - 4.6.3. Feridas e infección. Infeccións cirúrxicas.
5. PATOLOXÍA CIRÚRXICA
  - 5.1. Patoloxía inducida por tóxicos.
  - 5.2. Patoloxía tumoral e cirurxía oncolóxica.
  - 5.3. Resposta inmune. Transplante. Sida

TEMA 2: ATENCIÓN DE ENFERMARÍA NO PERIOPERATORIO.

- 2.1 Coidados de enfermaría no preoperatorio.
  - 2.1.1 Ingreso cirúrxico
    - 2.1.1.1 Valoración física xeral: idade, estado nutricional, situación inmunolóxica, Enfermidades concomitantes.
    - 2.1.1.2 Probas diagnósticas de rutina
    - 2.1.1.3 Fármacos con especiais características
  - 2.1.2 Traslado ao quirófano
- 2.2 Coidados de enfermaría no intraoperatorio.
  - 2.2.1.1 Funcións de Enfermaría
    - 2.2.1.2 Colocación do paciente: posicións segundo IQ.
- 2.3 Coidados de enfermaría no postoperatorio.
  - 2.3.1 POSTOPERATORIO INMEDIATO
  - 2.3.2 POSTOPERATORIO MEDIATO

TEMA 3: ATENCIÓN DE ENFERMARÍA Á PERSOA PACIENTE CON TRASTORNOS DO EQUILIBRIO HIDROELECTROLÍTICO E ACIDO BASE, SÍNDROME HEMORRÁXICA, INFLAMACIÓN, INFECCIÓN, SHOCK, DOR.

- 3.1 Shock. Proceso enfermeiro ao paciente en estado de shock.
- 3.2 Hemorragia. Tratamento con sangue e hemoderivados.
- 3.3 Dor. Proceso enfermeiro ao paciente con dor.
- 3.4 Feridas e infección. Infeccións da ferida cirúrxica.

TEMA 4: O/A PACIENTE CON ALTERACIÓNS TEGUMENTARIAS.

- 4.1 Alteracións da pel:
    - 4.1.1 Foliculítis
    - 4.1.2 Abscesos
    - 4.1.3 Queimaduras
    - 4.1.4 Lesións.
  - 4.2 Alteracións do tecido graso: celulitis
-

TEMA 5: O/A PACIENTE CON PROBLEMAS DE INTERCAMBIO GASEOSO.

- 5.1 Ventilación e difusión.
- 5.2 Oxigenoterapia.
- 5.3 Insuficiencia Respiratoria
- 5.4 Ventilación mecánica.
- 5.5 Patoloxías relacionadas co intercambio gaseoso:
  - 5.5.1 Asma.
  - 5.5.2 EPOC.
  - 5.5.3 Infeccións (Bronquites, Pneumonía absceso).
  - 5.5.4 Tumores pulmonares. Insuficiencia Respiratoria.

TEMA 6: O/A PACIENTE CON PROBLEMAS NAS FUNCIÓNS: CARDIOVASCULAR, CIRCULATORIA E HEMATOLÓGICA.

- 6.1 Cardiopatías, Valvulopatías, Pericardiopatías, Insuficiencia Cardíaca
- 6.2 Cardiopatía isquémica
- 6.3 Endocarditis.
- 6.4 Fundamentos do Electrocardiograma (ECG)
- 6.5 Trastornos do ritmo
- 6.6 Hipertensión arterial
- 6.7 Anemias
- 6.8 Leucemias
- 6.9 Poliglobulia

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	49.5	93	142.5
Estudo de casos/análises de situacións	5	73	78
Actividades introdutorias	3	0	3
Probas de tipo test	0.5	0	0.5
Probas de resposta curta	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnósticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnósticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	20	CB2 CB3 CT2 CT3 CT4 CT5
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	60	CE28 CE29 CE30

Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	20	CB2 CE32 CT3 CT4
--------------------------	--	----	---------------------------

---

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

MORILLO RODRÍGUEZ J.;FERNÁNDEZ AYUSO,D, ENFERMERÍA CLÍNICA I, 1, 2016

HARRISON, MANUAL DE MEDICINA, 16,

HOSPITAL 12 DE OCTUBRE, MANUAL DE DIAGNOSTICO Y TERAPEUTICA MEDICA, 6,

CECIL, TRATADO DE MEDICINA INTERNA, 23,

PAMELA L.SWEARINGEN, MANUAL DE ENFERMERÍA MÉDICO QUIRÚRGICA:INTERVENCIONES ENFERMERAS Y TRATAMIENTOS INTERDISCIPLINARIOS, 6, 2008

JOSE ENRIQUE HERNÁNDEZ RODRÍGUEZ y cols., APLICACIÓN DEL PROCESO ENFERMERO EN ENFERMERÍA MÉDICO-QUIRÚRGICA, 1, 2003

LINDA WILLIAMS, ENFERMERIA MEDICO QUIRURGICA , 3, 2009

LEWIS ,S.M., ENFERMERÍA MEDICOQUIRÚRGICA, 6, 2004

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica II/V53G140V01205
Enfermaría clínica III/V53G140V01301

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203
Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería clínica II**

Materia	Enfermería clínica II			
Código	V53G140V01205			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Estévez Diz, Alfredo Fernández Ferro, Martín Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada ao coñecemento de las patoloxías tanto médicas como cirúrxicas, así como os distintos coidados que el profesional de Enfermería desempeña.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- saber
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.	- saber
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber
CT7	Razoamento crítico.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de *deseñar *coidados en las *principais *enfermidades relacionadas con el aparello *dixestivo, locomotor, órganos de *os sentidos, sistema nervioso e **inmunitario.	CE28 CE29 CT1 CT3 CT4
Ser capaz de planificar *e prestar *coidados en las *principais *enfermidades sistémicas.	CB3 CG7 CE28 CE29 CE30 CT1 CT3 CT4

Ser capaz de prestar asistencia centrada nel paciente, utilizando *os diagnósticos de enfermaría *e las actividades derivadas de *eles, en las *patoloxías *estudadas.

CB3
CG7
CE28
CE29
CE30
CE32
CT1
CT3
CT4
CT7

Contidos

Tema

1.- PACIENTE CON PATOLOXÍA DO TECIDO *CONECTIVO.	1.1. Trastornos *conectivos *Autoinmunes: LLES, *Espondilitis, Síndrome de *Sjögren, Artrite reumatoide, etc. 1.2. Artroses primarias e secundarias. 1.3. Enfermidades *endocrino *metabólicas asociadas a patoloxías *reumáticas: pinga, *amiloidosis, *hemofilia, etc. 1.4. Alteracións óseas: Osteoporose, *osteomalacias, enfermidade de *Paget 1.5. Outras patoloxías *reumáticas: Trastornos extra - articulares, lumbalxias, fibromialxias. 1.6. Coidados de enfermaría.
2.- PACIENTE CON PROBLEMAS DA FUNCIÓN *MUSCULO *ESQUELÉTICA.	2.1 Fracturas. *Osteosíntesis. 2.2 *Artroplastias: Cadeira, xeonllo 2.3 *Artrodesis 2.4 Patoloxía do ombreiro 2.5 Patoloxía da man 2.6. Coidados de enfermaría nos diferentes procesos cirúrxicos aplicados en *traumatología: *artroplastias, *osteosíntesis, *artrodesis, etc.
3.-PACIENTE CON DISFUNCIÓN NEUROLÓXICA.	3.1 Conceptos básicos e métodos diagnósticos: Conceptos básicos e *Neuroimagen. 3.2 Principais síndromes neurolóxicos: Síndrome *Miopático, Síndrome *Hipertensión *Intracraneal, Síndrome Dolorosa, Síndrome *Meníngeo, Síndrome *Piramidal e *Extrapiramidal. 3.3 Hemicrania e *Cefaleas primarias 3.4 Accidentes *cerebrovasculares: Ictus *Isquémico e Ictus *Hemorrágico. Coidados de Enfermaría. 3.5 Epilepsia. Coidados de Enfermaría. 3.6 *Infeccións do *SNC: Meninxite e *Encefalitis. 3.7 *Enfermidades *desmielinizantes: Esclerose Múltiple. Coidados de Enfermaría. 3.8 Enfermidades dexenerativas do *SNC; Enfermidade de Parkinson, Esclerose Lateral *Amiotrófica(*ELA), Coreas (Enfermidade de *Huntington). Coidados de Enfermaría. 3.9 Enfermidades da Medula Espiña: *Mielopatía *transversa. 3.10 *Neuropatias periféricas: Síndrome de *Guillen *Barré. SEMINARIO; Enfermidade de Alzheimer e coidados de enfermaría

---

4.- PACIENTE CON ALTERACIÓNS DA VISIÓN.

4.1.- Afectación Visual e cegueira: Cegueira e Baixa visión. Habilitación Visual. Rehabilitación.

4.2.-Trastornos da *Refracción; *Ametropías. *Ambliopía.

4.3.-Enfermidades *Inflamatorias: *Conjuntivitis. *Uveítis.

4.4.-Cataratas. O *Glaucoma. Traumatismo oculares de ollo aberto e pechado. Corpos Estraños. Coidados de Enfermaría.

5.-PACIENTE CON ALTERACIÓNS DA AUDICIÓN

5.1.-*Introduccion, definicións e exploración *auditiva: física e funcional.

5.2.-*Audiometrias

5.3.-Alteracións do Oído Externo: Patoloxía do pavillón *Auricular. *Otitis Externa. Tapón de *Cerumen. Corpos Estraños. Administración de pingas *ópticas.

5.4.-Alteracións do Oído Medio: *Otosclerosis. *Otitis Media Aguda e Crónica.

5.5.-Alteracións do oído Interno: *Presbiacusia. Enfermidade de *Menière. Trauma

---

6.- PACIENTE CON PROBLEMAS DIXESTIVOS.

- 6.1 Valoración do paciente con Enfermidades do Aparello Dixestivo.
  - 6.1.1 *Anamnesis. Exploración física e Inspección
  - 6.1.2 *Auscultación, *Palpación, Percusión.
  - 6.1.3 Probas *Diagnósticas Complementarias: Laboratorio, Radioloxía, *Endoscopias, Ecografías, *TAC, *RMN, etc.
- 6.2 Patoloxía do Esófago.
  - 6.2.1 Probas *diagnósticas.
  - 6.2.2 *Reflujo *Gastroesofágico, Hernia de *Hiato e *Paraesofágicas, *Achalasia.
  - 6.2.3 Tumores do Esófago.
  - 6.2.4 Diagnóstico de Enfermaría. Obxectivos.
- 6.3 Patoloxía do Estómago e *Duodeno.
  - 6.3.1 *Ulcus *Gastroduodenal.
  - 6.3.2 Tumores do Estómago
  - 6.3.3 Coidados de Enfermaría en Pacientes *Gastrectomizados.
- 6.4 Patoloxía do Intestino Delgado
  - 6.4.1 Enfermidade de *Crohn.
  - 6.4.2 Tumores do Intestino Delgado
- 6.5 Patoloxía do Intestino Groso.
  - 6.5.1 Cancro de Colon e Recto
  - 6.5.2 Patoloxía Benigna do Recto e o ano: *Hemorroides, *Fistulas e Fisuras
  - 6.5.3 Incontinencia Fecal
  - 6.5.4 *Estreñimiento
  - 6.5.5 *Colitis *Ulcerosa
  - 6.5.6 Diagnostico de Enfermaría e Coidados en pacientes con Patoloxía Colorrectal
- 6.6 *Ostomías: *Gastrostomías, *Ileostomías, *Colostomías
- 6.7 Patoloxía do Fígado e Vías *Biliares
  - 6.7.1 Tumores *Hepáticos Primarios e Secundarios.
  - 6.7.2 Enfermidades Infecciosas do Fígado: Hepatite
  - 6.7.3 *Hepatopatías e *Cirrosis *Hepáticas
  - 6.7.4 Enfermidades *Infiltrativas, *Metabólicas e Hereditarias do Fígado
  - 6.7.5 Patoloxía Benigna das Vías *Biliares: *Colelitiasis, *Colecistitis Aguda e *Coledocolitiasis
  - 6.7.6 *Neoplasias das Vías *Biliares
- 6.8 Patoloxía do Páncreas
  - 6.8.1 *Pancreatitis Aguda
  - 6.8.2 *Pancreatitis Crónica
  - 6.8.3 Tumores *Pancreáticos
- 7.- Patoloxía Parede Abdominal
  - 7.1 Recordo *AnatomoFisiológico
  - 7.2 Hernias *InguinoCruales
  - 7.3 Hernias Liña Alba
  - 7.4 Hernias Pouco Frecuentes
  - 7.5 *Eventración Postoperatoria e Peches Difíciles

7.- PACIENTE CON PATOLOXÍA ARTERIAL PERIFÉRICA

- 7.1 Coidados de enfermaría na patoloxía arterial periférica crónica.
- 7.2 Coidados de enfermaría na *isquemia aguda periférica: *embolismos, *trombosis..
- 7.3 Coidados de enfermaría en cirurxía vascular periférica: *aneurismas, *by *pass, ...

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	40	80	120
Traballos tutelados	3	6	9
Seminarios	12	6	18
Actividades introdutorias	1	0	1
Probas de tipo test	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/**s estudante/**s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/*s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballos tutelados	O alumno elabora un traballo- documento sobre contidos do programa, baixo a dirección do profesor	10	CB3 CE28 CE29 CE30 CE32
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	90	CG7 CE28 CE29 CE30 CE32 CT1 CT3 CT4 CT7

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Varios, Manual de enfermería, Interamericana McGraw-Hill, 2009

Harrison, Principios de medicina interna, , 2002

Long B.C., Enfermería médico quirúrgica, Interamericana McGraw-Hill, 1992

Julian Garcia-Feijoo, Manual de Oftalmología, Elsevier, 2012

Jonas Johnson., Otolaryngology (Bailey´s Head and Neck Surgery), Hardback, 2013 (5ª edición)

Rosa Suñer, Tratado de Enfermería Neurológica: La persona, la enfermedad y los cuidados, Elsevier, 2013 (3ª edición)

Elizabeth Jamieson, Procedimientos de Enfermería Clínica: Guía para la practica basada en la experiencia., Elsevier, 2008 (5ª edición)

Los libros de consultas referidos están a disposición en la biblioteca del centro Se irán agregando nuevas referencias bibliográficas y páginas Web durante el desarrollo del programa

<http://www.portalesmedicos.com/publicaciones/categories/Articulos/Cirugia-General-y-Digestiva/?Page=5>

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería clínica III/V53G140V01301
Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405
Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Fisiología: Fisiología/V53G140V01105

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Introducción á enfermería clínica/V53G140V01201

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería comunitaria II**

Materia	Enfermería comunitaria II			
Código	V53G140V01206			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Muñíos Álvarez, Alicia Velicia Peñas, María Carmen			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Dar a conocer a los estudiantes el modelo profesional de la Enfermería Comunitaria, a través de sus modelos teóricos y metodológicos, sus roles y funciones y su papel dentro de los Equipos Multidisciplinares de Atención a la Comunidad, teniendo en cuenta la participación comunitaria en el abordaje de los cuidados de la salud de las personas, las familias y las comunidades.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber - saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar cuidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CE20	Capacidade para describir os fundamentos do nivel primario de saúde e as actividades que se desenvolven para proporcionar un cuidado integral de enfermaría ao individuo, á familia e á comunidade.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber facer
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber facer
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.	- saber facer
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- Saber estar / ser
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- Saber estar / ser
CT7	Razoamento crítico.	- saber facer
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber facer
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de identificar las necesidades de salud de las poblaciones y grupos de interés en salud pública.	CB3 CG6 CE20 CE23 CE24 CE25 CE26 CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9
· Ser capaz de realizar encuestas epidemiológicas y resolver estudios epidemiológicos de brotes de enfermedades o situaciones desfavorables en relación con la salud	CB3 CB4 CE23 CE24 CE25 CT1 CT2 CT3 CT5 CT7 CT8
· Saber aplicar intervenciones de formación para la salud para contribuir a resolver problemas de salud colectivos	CB4 CG2 CG6 CE23 CE24 CE25 CE26 CT2 CT3 CT6 CT9

Contidos	
Tema	
Epidemiología de las enfermedades transmisibles.	Concepto de enfermedad transmisible e infecciosa, enfermedades emergentes. Enfermedades transmisibles por vía aérea, digestiva, por contacto, por zoonosis, enfermedades vectoriales, infecciones nosocomiales, boletines epidemiológicos. Brotos epidémicos. Vacunas
Epidemiología y prevención de las enfermedades crónicas.	Programa de actividades preventivas y promoción de la salud (PAAPS): Estrategias de prevención. Las enfermedades cardiovasculares. El cáncer. La diabetes. Actividad física y salud. Alimentación y salud pública. Epidemiología y prevención de la obesidad. Epidemiología y prevención de los accidentes.

Principios generales de Atención Primaria, Organización y funcionamiento de los Servicios de Atención Primaria de Salud. Promoción de la Salud

Enfermería Familiar, Comunitaria y de Salud Pública. Generalidades Políticas de salud. Marco normativo. Sistema sanitario español. Atención Primaria. Equipo interdisciplinar. Cartera de servicios. Coordinación interniveles. Sistemas de información. Centro de salud. Organización.
Atención domiciliaria / enfermera gestora de casos.
Promoción de la salud: niño sano, adolescente (drogas, tatuajes, piercing, sexualidad...) edad adulta (violencia de género, atención a la familia) y anciano.
Atención a la dependencia
Atención sociosanitaria
Cooperación no gubernamental

Conceptos generales y bases de la formación e información para la salud (EPS)..

Enfoques y modelos de EPS
Planificación de programas y/o actividades de EPS. Métodos y medios de EPS.
EPS en grupos, dinámica de grupos.
EPS en personas / pacientes
Enfermería escolar.
Salud laboral.
Salud bucodental.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	51	51	102
Estudo de casos/análises de situacións	0	8	8
Obradoiros	2	0	2
Presentacións/exposicións	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	0	3
Traballos tutelados	4	16	20
Actividades introdutorias	3	0	3
Probas de tipo test	1.5	54	55.5
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	0.5	10	10.5
Traballos e proxectos	4	16	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os estudantes.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita... baixo titorización do equipo docente
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnósticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución, plantexados nas clases maxistras.
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os estudantes, segundo as necesidades particulares dos estudantes.
Presentacións/exposicións	Os profesores da materia supervisarán ó desenrolo do traballo previo á exposición por parte do estudante
Resolución de problemas e/ou exercicios	Plantexaranse na propia aula ou como traballo persoal do estudante, fora da mesma.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	64	CG2 CG6 CE20 CE23 CE24 CE25 CE26 CT7 CT8
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa.	6	CB3 CB4 CG2 CG6 CE23 CE25 CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9

Traballos e proxectos	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita...	30	CB3 CB4 CG2 CG6 CE23 CE24 CE26 CT1 CT2 CT3 CT5 CT7 CT8 CT9
-----------------------	--	----	---

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Enrique Ramos Calero, Enfermería Comunitaria: Métodos y técnicas, ,
L. Mazarrasa Alvear, Salud Pública y Enfermería Comunitaria, ,
Piedrola y otros, Medicina Preventiva y Salud Pública, ,
L. Salleras Sanmartí, Educación Sanitaria, ,
, <http://www.who.int/es/>, ,
M.B. Sanchez Gomez, J. Gómez Salgado, G. Duarte Climents, , Enfermería Comunitaria, ,
, <http://www.msssi.gob.es/>, ,
, <http://enfermeriacomunitaria.org/web/>, ,
SEMFyC, http://www.papps.es/upload/file/PAPPS_2014.pdf, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría en saúde mental/V53G140V01305
Enfermaría xeriátrica e coidados paliativos/V53G140V01304
Enfermaría materno-infantil/V53G140V01302

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas II/V53G140V01303
Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Enfermaría comunitaria I/V53G140V01104
Estatística: Estatística/V53G140V01106
Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xestión de enfermaría**

Materia	Xestión de enfermaría			
Código	V53G140V01207			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Agras Suárez, María Concepción			
Profesorado	Agras Suárez, María Concepción Muñoz Mella, María Antonia			
Correo-e	subdireccion@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A Enfermaría é unha disciplina dedicada ao trato directo coas persoas, en ocasións baixo circunstancias de diversa complexidade relacionadas co binomio Saúde-Enfermidade, ou Vida-Morte. A Xestión en Enfermaría é a ferramenta principal para desenvolver os cuidados de Enfermaría, tanto a nivel individual como colectivo, sobre a base da Valoración, Diagnóstico, Planificación, Execución e Avaliación.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- saber facer
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- saber facer
CE45	Coñecer o Sistema Sanitario Español.	- saber
CE46	Identificar as características da función directiva dos servizos de enfermaría e a xestión de cuidados.	- saber
CE47	Coñecer e ser capaz de aplicar as técnicas de dirección de grupos.	- saber - saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- Saber estar / ser
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- Saber estar / ser
CT7	Razoamento crítico.	- saber facer
CT10	Motivación pola calidade.	- Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de analizar os ámbitos e políticas sanitarias máis significativas.	CG12 CG13 CE45 CT1 CT7 CT10

Ser capaz de aplicar a Política de calidade asistencial e a avaliación da calidade dos servizos de enfermaría.

CG13
CG15
CE46
CE47
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT10
CT11

Contidos

Tema

Proceso administrativo nos servizos de saúde.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Concepto de planificación. Problema de saúde. Risco. Necesidade de saúde. 2. Tipos e niveis de planificación. 3. 3. Proceso de planificación: análise e diagnóstico da situación, establecemento das prioridades, determinación das alternativas, elaboración de obxectivos e formulación do plan. 4. Ciclo Administrativo. Funcións da Administración. <ol style="list-style-type: none"> 1. Concepto de dirección. 2. Elementos da dirección: <ol style="list-style-type: none"> a) Motivación b) Comunicación. c) Toma de decisións. d) Liderado: estilos de dirección. e) Negociación.
Análise dos ámbitos sanitarios.	<ol style="list-style-type: none"> 1. O sector da Sanidade e a Economía. 2. A oferta de servizos sanitarios. 3. Análise do custo da unidade de Enfermaría
Políticas sanitarias:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Central e autonómica 2. Políticas sanitarios máis significativos a nivel mundial. <ol style="list-style-type: none"> 1. Concepto de organización. As organizacións sanitarias. 2. Principios da organización. 3. 3. Proceso de organización: <ol style="list-style-type: none"> a) Estructuración: definición, tipos, organigramas. b) Sistematización: normas, protocolo, política e estándares de enfermaría. c) Instalación: recursos humanos, recursos materiais.
Xestión de servizos de enfermaría: características e procesos.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cara a unha xestión de Enfermaría Innovadora. 2. Sistemas de Información e a súa aplicación nos cuidados enfermeiros. 3. Organización das unidades de Enfermaría. 4. El proceso de cambio na organización. 5. La comunicación na organización.
Concepto de calidade e seguridade.	Política de calidade asistencial e avaliación da calidade dos servizos de enfermaría.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos de aula	24	35.5	59.5
Sesión maxistral	28.5	60.5	89
Probas de resposta curta	1	0	1
Traballos e proxectos	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	20	CE45 CE46 CE47 CT11
Traballos e proxectos	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita...	80	CG13 CG15 CE45 CE46 CE47 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT10 CT11

Outros comentarios e avaliación de Xullo**Bibliografía. Fontes de información**

JUAN A.GIMENO-ANTONIO IÑESTA, SISTEMAS Y SERVICIOS SANITARIOS, DIAZ DE SANTOS, 2006
 FRANCISCO ERRASTI, PRINCIPIOS DE GESTIÓN SANITARIA, DIAZ DE SANTOS, 2008
 FERNANDO LAMATA, MANUAL DE ADMINISTRACIÓN Y GESTIÓN SANITARIA, DIAZ DE SANTOS, 2002
 A. MARRINER-TOMEY, GUIA DE GESTION Y DIRECCION DE ENFERMERIA, ELSEVIER ESPAÑA, S.A, 2009
 Mª DE LA LUZ BALDERAS, ADMINISTRACIÓN DE LOS SERVICIOS DE ENFERMERÍA, MC GRAW-HILL, 2012
 SÁNCHEZ GALLARDO, SONIA; CRIADO BENÍTEZ, GABRIEL ; PRADOS BRAVO, MARÍA ISABEL, GESTIÓN DE LA CALIDAD DEL CUIDADO DE ENFERMERÍA, PUNTO ROJO, 2013
<http://alberto-gonzalez.com/>, , <http://www.gestiondeenfermeria.com>,

Recomendacións**Materias que continúan o temario**

Prácticas clínicas III/V53G140V01306
 Prácticas clínicas IV/V53G140V01405
 Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Estatística: Estatística/V53G140V01106
 Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas I**

Materia	Prácticas clínicas I			
Código	V53G140V01208			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Marcial Pérez, José Ángel			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Marcial Pérez, José Ángel Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	amarcialperez@yahoo.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	O estudante adquirirá coñecementos e destrezas en os coidados de enfermaría básicos, así como nas relacións persoais.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- Saber estar / ser
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- Saber estar / ser
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- Saber estar / ser
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber - saber facer

CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.	- saber
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de participar nos coidados que teñan como finalidade garantir o maior grao de independencia das persoas nas súas necesidades máis básicas, fomentando unha optima relación interpersoal que garanta a dignidade e confidencialidade.	CB2 CB5 CG1 CG3 CG4 CG6 CG7 CG10 CG11 CG12 CG13 CG15 CE4 CE11 CE12 CE18 CE22 CE29 CE31 CE33 CE42 CE49 CE50 CT6 CT7 CT8

Contidos

Tema	
Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación e adquisición de competencias e de os coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría á práctica clínica, en centros asistenciais, sociosanitarios e hospitais.	Realización das actividades referidas a os períodos de prácticas clínicas en os correspondentes servizos asistenciais. Coidados da alteracion das necesidades básicas. Técnicas e procedementos básicos Realización de Portafolios

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas clínicas	200	0	200
Eventos docentes e/ou divulgativos	0	10	10
Cartafol/dossier	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas clínicas	Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría á práctica clínica, en centros centros asistenciais, sociosanitarios e hospitais.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas clínicas	Presentación e quia do/a estudante no servizo ou unidade onde vai realizalas prácticas curriculares. Visitas regulares o servizo/unidade facendo un seguimento da evolución do/a estudante.

Probas	Descrición
Cartafol/dossier	Axudar e guiar ao estudante na elaboración dun cartafol no que reflexe as características da empresa, institución sanitaria ou sociosanitaria onde realizou as prácticas, e describilas tarefas e funcións desenvolvidas durante o proceso de formación práctica.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticas clínicas	Avaliación de las competencias que o estudante adquire e demostra durante o desenvolvemento do seu Rotatorio de prácticas preprofesionais coa aplicación dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría á práctica clínica, en centros asistenciais, sociosanitarios e hospitais. Se avaliarán: coñecementos teóricos-prácticos, actitudes, habilidades e cumprimento das normas.	80	CB2 CB5 CG1 CG3 CG6 CG10 CG11 CG12 CG13 CG15 CE4 CE11 CE12 CE18 CE29 CE31 CE33 CE49 CE50 CT6 CT8
Cartafol/dossier	O estudante presentará ao finalizar o período correspondente o portafolios	20	CB5 CG6 CE4 CE11 CE12 CE18 CE22 CE31 CE33 CT6 CT8

Outros comentarios e avaliación de Xullo

&**nbsp;

Bibliografía. Fontes de información

B. Kozier et al, Técnicas en Enfermería Clínica, ,

Lippincott, Enfermería Práctica , ,

B. Kozier, Fundamentos de Enfermería, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Enfermería comunitaria I/V53G140V01104

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

Outros comentarios

Consultar normativa de asistencia a prácticas clínicas en la página web da Escola de Enfermería (www.cepovisa.com)

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería clínica III**

Materia	Enfermería clínica III			
Código	V53G140V01301			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Muíños Álvarez, Alicia			
Profesorado	Estévez Diz, Alfredo Muíños Álvarez, Alicia Pesqueira Santiago, Daniel			
Correo-e	amuinos@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Esta materia encadra as competencias a desenrolar polo estudante no coidado a personas con patoloxías específicas dentro do eido da Enfermería Médico-Cirúrxica.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber - saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber - Saber estar / ser
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.	- saber - saber facer
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou prever os problemas derivados das desviacións de saúde.	- saber
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de diseñar os cuidados nas principais enfermidades relacionadas co aparello xeniturinario e sistema endocrino.

CB4
CB5
CG7
CG8
CE28
CE29
CE32
CE33
CT1
CT2
CT3
CT4
CT7
CT8

Ser capaz de planificar e prestar cuidados nas principais enfermidades relacionadas con dito aparello e sistema.

CB3
CB4
CB5
CG7
CE28
CE29
CE30
CE32
CE33
CT1
CT2
CT3
CT4
CT7
CT8

Ser capaz de prestar asistencia centrada no paciente, utilizando os diagnósticos de enfermaría e as actividades derivadas deles, nas patoloxías estudadas.

CB4
CG7
CG8
CE28
CE29
CE30
CE32
CE33
CT1
CT2
CT3
CT4
CT7
CT8

Ser capaz de aplicar os cuidados necesarios para a atención á persoa/paciente crítico incluído o potencial doante de órganos.

CB3
CB4
CG7
CG8
CE28
CE29
CE30
CE32
CE33
CT1
CT2
CT3
CT4
CT7
CT8

Contidos

Tema

---

1. Patoloxía Endocrina

- 1.1 Patoloxía Endocrina:
    - 1.1.1 Conceptos Xerais
    - 1.1.2 Recordo Anatómico
    - 1.1.3 Valoración Xeral Endocrina
    - 1.1.4 Tratamento Médico
    - 1.1.5 Tratamento Cirúrxico
  - 1.2 Patoloxía do Hipotálamo
  - 1.3 Patoloxía Hipofisaria:
    - 1.3.1 Hiperpituitarismo
    - 1.3.2 Hipopituitarismo
    - 1.3.3 Enfermidades da Neurohipófisis
  - 1.4 Patoloxía Tiroidea:
    - 1.4.1 Enfermidades Benignas do Tiroides:
      - 1.4.1.1 Hipertiroidismo
      - 1.4.1.2 Hipotiroidismo
      - 1.4.1.3 Bocio
      - 1.4.1.4 Tiroiditis
    - 1.4.2 Neoplasias do Tiroides:
      - 1.4.2.1 Cáncer Papilar Tiroides
      - 1.4.2.2 Cáncer Folicular Tiroides
      - 1.4.2.3 Cáncer Medular Tiroides
      - 1.4.2.4 Cáncer Anaplásico Tiroides
      - 1.4.2.5 Linfomas Tiroideos
      - 1.4.2.6 Cáncer Metastásico Tiroideo
  - 1.5 Patoloxía Paratiroidea:
    - 1.5.1 Hiperparatiroidismo Primario
    - 1.5.2 Hiperparatiroidismo Secundario
    - 1.5.3 Outros Hiperparatiroidismos
    - 1.5.4 Hipoparatiroidismo
  - 1.6 Tumores Endocrinos do Páncreas:
    - 1.6.1 Insulinoma
    - 1.6.2 Gastrinoma
    - 1.6.3 Glucagonoma
    - 1.6.4 Vipoma
    - 1.6.5 Outros Tumores Endocrinos Pancreáticos
  - 1.7 Patoloxía Suprarrenal e das Gónadas:
    - 1.7.1 Síndrome Cushing
    - 1.7.2 Enfermidade de Addison
    - 1.7.3 Aldosteronismo Primario
    - 1.7.4 Feocromocitoma
    - 1.7.5 Carcinoma Suprarrenal
    - 1.7.6 Incidentalomas
  - 1.8 Neoplasia Endocrina Múltiple:
    - 1.8.1 Neoplasia Endocrina Múltiple I
    - 1.8.2 Neoplasia Endocrina Múltiple II:
      - 1.8.2.1 MEN IIa
      - 1.8.2.2 MEN IIb
    - 1.8.3 Neoplasia Endocrina Múltiple III
  - 1.9 Obesidade:
    - 1.9.1 Manexo Dietético
    - 1.9.2 Manexo Farmacolóxico
    - 1.9.3 Manexo Cirúrxico
  - 1.10 Diabetes
  - 1.11 Dislipemias
  - 1.12 Hiperuricemia
  - 1.13 Enfermaría Endocrina:
    - 1.13.1 Coidados de enfermaría
    - 1.13.2 Técnicas de enfermaría
    - 1.13.3 Tratamentos. Administración dos mesmos
    - 1.13.4 Educación Sanitaria
    - 1.13.5 Prevención de Complicacións
-

2 Politraumatismos

- 2.1 Soporte Vital Avanzado
- 2.2 Asistencia ó Politraumatizado. Conceptos Xerais
- 2.3 Traumatismos Abdominais
- 2.4 Síndrome Compartimental
- 2.5 Traumatismo Hepático e Esplénico
- 2.6 Traumatismos Intestinais
- 2.7 Traumatismos Pancreáticos
- 2.8 Traumatismos Torácicos
- 2.9 Traumatismos Cervicais
- 2.10 Hematoma Retroperitoneal

3 Patoloxía Renal e Urolóxica

- 3.1 Estudo do paciente con Enfermidade Renal. Patoloxía Nefrourolóxica:
  - 3.1.1 Valoración Función Renal e Urinaria
  - 3.1.2 Manexo das Enfermidades Renais
  - 3.1.3 Manexo das Enfermidades Urolóxicas
- 3.2 Enfermidades Renais:
  - 3.2.1 Insuficiencia Renal Aguda
  - 3.2.2 Insuficiencia Renal Crónica
  - 3.2.3 Síndrome Nefrótico
  - 3.2.4 Nefropatías Glomerulares
  - 3.2.5 Nefropatías Túbulointersticiais
- 3.3 Hemodiálise
- 3.4 Diálise Peritoneal
- 3.5 Paciente Urolóxico:
  - 3.5.1 Avaliación do paciente Urolóxico
  - 3.5.2 Síntomas e Signos
  - 3.5.3 Técnicas Diagnósticas
- 3.6 Enfermidades Benignas Tracto Xenitourinario
  - 3.6.1 Enfermidades Infecciosas do Tracto Xenitourinario
  - 3.6.2 Enfermidades Inflamatorias do Tracto Xenitourinario
- 3.7 Patoloxía Urolóxica Renal:
  - 3.7.1 Uropatía Obstrutiva
  - 3.7.2 Tumores Renais
- 3.8 Patoloxía Vesical:
  - 3.8.1 Disfuncións neuromusculares do tracto urinario
  - 3.8.2 Tumores Vesicais
- 3.9 Patoloxía Prostática:
  - 3.9.1 Hiperplasia Benigna da Próstata
  - 3.9.2 Cancro da Próstata
- 3.10 Patoloxía do Testículo:
  - 3.10.1 Escroto Agudo
  - 3.10.2 Tumores do Testículo e Paratesticulares
- 3.11 Patoloxía Xenital Masculina e Disfunción Sexual
- 3.12 Coidados de enfermaría no paciente urolóxico:
  - 3.12.1 Técnicas
  - 3.12.2 Tratamentos
  - 3.12.3 Educación sanitaria
  - 3.12.4 Prevención de complicacións

4 Doazón de órganos

- 4.1 Aspectos lexislativos polos que se regulan as actividades de obtención e utilización de órganos e tecidos.
- 4.2 Diagnóstico e certificación da morte.
- 4.3 Consentimento presunto.
- 4.4 Organización Nacional dos Trasplantes (ONT). Oficina de Coordinación dos Trasplantes de Galicia.
- 4.5 Coordinación dos Trasplantes a nivel hospitalario.
- 4.6 Qué órganos e tecidos se poden doar.
- 4.7 Valoración do doante potencial.
- 4.8 Entrevista familiar.
- 4.9 Mantemento do doante.
- 4.10 Documentación relacionada.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	40	55	95
Actividades introdutorias	3	0	3
Estudo de casos/análises de situacións	12	0	12
Traballos tutelados	3	35	38

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor/a dos contidos específicos da materia obxecto de estudo.
Actividades introdutorias	Sesións de clase expositiva dos contidos xerais por cada un dos profesores/as intergrantes da materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Actividades prácticas a desenrolar na aula na que o estudante de forma activa, ben de forma individual ou en grupo describe, analiza, e resolve en caso necesario, situacións concretas expostas ou simuladas polo profesor/a.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Ademáis da información facilitada polo profesor sobre os requisitos para levar a cabo a elaboración do traballo proposto, o estudante poderá establecer comunicación co mesmo para solventar dúbidas xurdidas durante o proceso de elaboración do mesmo.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e aadquirir destreza en procedementos alternativos de solución.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballos tutelados	O/a estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre unha temática concreta da materia. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	10	CB3 CB4 CB5 CE28 CE29 CE32 CT1 CT2 CT3 CT7 CT8
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta. Os alumnos/as seleccionarán unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	90	CB3 CB4 CE28 CE29 CE32 CT1 CT2 CT3 CT4 CT8

Outros comentarios e avaliación de Xullo

O/a estudante que non acade a calificación mínima esixible no exame na convocatoria de xaneiro, tendo en conta as porcentaxes establecidas na avaliación anteriormente mencionadas, terá necesariamente que presentarse coa globalidade da materia na seguinte convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

P. Parrilla Paricio; J.I. Landa Garcia, Cirugía AEC, 2ª Edición, Editorial Medica Panamericana

Pamela L. Swearingen, Manual de Enfermería Médico- Quirúrgica, 6ª Edición, Elsevier- Mosby

Brunner& Suddarth's, Textbook of Medical- Surgical Nursing, 12ª Edición, Lippincott Williams & Wilkins

Kathleen Duffy, Medical- Surgical Nursing Made Incredibly Easy, 1ª Edición UK, Lippincott Williams & Wilkins

Sabiston, Tratado de Cirugía. Fundamentos Biológicos de la Práctica Quirúrgica Moderna, , Elsevier Saunders

Morris PJ, Malt RA, Oxford Testbook of Surgery, , Oxford Medical Publications

Mª Lourdes Casillas Santana; Susana Esquinas Serrano, Manual CTO de Enfermería, 5ª Edición, CTO Editorial

Ministerio de Sanidade, Servizos Sociais e Igualdade, www.ont.es, ,

J. Larry Jameson et. al, Harrison Endocrinología, 2007, McGraw Hill-Interamericana

L. Andreu Periz et. al, La Enfermería Médica Y el Trasplante de Órganos, 2004, Editorial Médica Panamericana

Marylynn E. Doenges et al., Planes de Cuidados de Enfermería, 2008, McGraw Hill

Alan Wein et.al, Campbell Walsh Urología, 2015, Editorial Médica Panamericana

www.ont.es, , ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería de urgencias e cuidados críticos/V53G140V01414

Introducción á enfermería avanzada/V53G140V01415

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Fundamentos de enfermería/V53G140V01107

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Enfermería clínica II/V53G140V01205

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introducción á enfermería clínica/V53G140V01201

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería materno-infantil**

Materia	Enfermería materno-infantil			
Código	V53G140V01302			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Domínguez Otero, M ^a José			
Profesorado	Domínguez Otero, M ^a José Estévez Guimeráns, Francisco González Figueras, Ramón			
Correo-e	mjdominguez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	<p>A materia consta de dous partes ben diferenciadas: A enfermaría materno-infantil que se ocupa da *atención a muller e nai; e a enfermaría infantil cuxo obxectivo é o neno nas súas diferentes etapas evolutivas ata a idade adulta.</p> <p>Como obxectivos xenerais, o alumno, ao finalizar a materia será capaz de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obter coñecementos e habilidades necesarias sobre aspectos de cuidados de técnicas de enfermaría materno-infantil, que permitan capacitalo para desenvolver prácticaa enfermeira dunha forma idónea - prestar cuidados integrais tanto á muller como ao neno, desde o seu *nacemento ata a adolescencia, nos diferentes niveis de atención de saúde: promoción, prevención, recuperación e rehabilitación. tendo en conta a súa individualidade e, o contexto familiar e socio-ambiental no que se desenvolven - Desenvolver un espírito crítico *investigador no *aera da enfermaría materno-infantil, que lle permita enriquecer o seu desenvolvemento e formación. 			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	
CG2	Saber planificar e prestar cuidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- saber
CG5	Deseñar sistemas de cuidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	- saber facer

CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- saber facer
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	
CE34	Identificar as características das mulleres nas diferentes etapas do ciclo reprodutivo e no climaterio e nas alteracións que se poden presentar proporcionando os cuidados necesarios en cada etapa.	- saber
CE35	Aplicar cuidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e prever complicacións.	- saber facer
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos cuidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.	- saber
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.	- saber
CE38	Aplicar as técnicas que integran o coidado de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos nenos e os seus cuidadores.	- saber facer
CE39	Seleccionar as intervencións dirixidas ao neno san e ao enfermo, así como as derivadas dos métodos de diagnóstico e tratamento.	- saber facer
CE40	Ser capaz de proporcionar educación para a saúde aos pais ou cuidadores primarios.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- Saber estar / ser
CT3	Capacidade de xestión da información.	- Saber estar / ser
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- Saber estar / ser
CT7	Razoamento crítico.	- Saber estar / ser
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- Saber estar / ser
CT10	Motivación pola calidade.	- Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de planificar cuidados de enfermaría nas distintas etapas da vida da muller, dentro do contexto familiar e comunitario para lograr un estado de saúde *óptimo ou recuperar a saúde, baseando a toma de decisións en datos obxectivos, feitos científicos e evidencias clínicas.

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG1
CG2
CG4
CG5
CG7
CG8
CG9
CG10
CG11
CG12
CE34
CE35
CE36
CE37
CE38
CE39
CE40
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT9
CT10
CT11

Saber describir os cambios que se producen no organismo durante a xestación, parto e *puerperio

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CE34
CE35
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT9
CT10
CT11

Saber describir actividades adecuadas á *prevención y tratamento dos problemas de saúde na infancia e a adolescencia e, planificar coidados garantindo o dereito á dignidade, *privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do neno e o seu *familia Nueva	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG5 CG7 CG8 CG9 CG10 CG11 CG12 CE36 CE37 CE38 CE39 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9 CT10 CT11
---	---

Contidos	
Tema	
1.-Recordo *anatómico do aparello xenital feminino	1.1- Características anatómicas 1.2- Medios de *suxección, *vascularización e *inervación.
2.- Ciclo xenital feminino.	2.1- *Ovulación 2.2- *Menstruación
3.- Puberdade e *climaterio	3.1- Definición 3.2- Diagnóstico 3.3- Tratamento
4.- Diagnostico do embarazo.	4.1- Modificacións *fisiolóxicas e psicolóxicas da muller embarazada
5.- Control *prenatal.	5.1- Infeccións *perinatales
6.- Coidados *higienico-*dietéticos da muller embarazada.	6.1- Educación maternal
7.- Principais problemas médicos que poden xurdir na muller embarazada.	7.1- Patoloxía *medico-cirúrxica da *gestante
8.- Principais problemas que afectan o desenvolvemento *fetal	8.1- Parto prematuro 8.2- Desprendemento prematuro de *placenta *normoinserta 8.3- *Placenta previa 8.4- *CIR 8.5- Embarazo prolongado
9.- Parto	9.1- Inicio 9.2- Definición 9.3- Causas 9.4- Períodos
10.- Seguimento da *parturienta durante as fases de parto.	10.1- Intervencións *obstétricas. Coidados de enfermaría
11.- Taller: Toma de mostras *vaginales	11.1- Características do *cervix 11.2- Requisitos para a toma 11.3- Técnica da toma 11.4- *Colposcopia
12.- Lactación materna.	12.1- Fisioloxía 12.2- Problemas mais frecuentes.
13.- Coidados de enfermaría no *puerperio.	13.1- Infección *puerperal

14.- Aborto.	14.1- Embarazo *ectopico 14.2- Mola
15.-Planificación *familiar	15.1- Historia 15.2- Asesoramento 15.3- Métodos
16.-Trastornos *menstruales	16.1- *Amenorrea/*oligomenorrea 16.2- Hemorragias *uterinas anormais 16.3- *Dismenorrea
17.- Infeccións xinecolóxicas	17.1- Diagnóstico e tratamento
18.- Tumores xinecolóxicos	18.1- *Definición 18.2- Diagnóstico 18.3- *Estadía 18.4- Tratamento
19.- O neno. Pediatría e *puericultura	19.1- Conceptos e evolución 19.2- Aspectos sociais 19.3- Saúde infantil en España
20.- O recentemente nado	20.1- Características 20.2- Valoración e atencións 20.3- Medidas preventivas 20.4- Problemas *neonatales
21.- Alimentación do lactante.	21.1- Lactación natural, artificial e mixta 21.2- Alimentación complementaria 21.3- Alimentación *despues do ano de vida.
22.-O lactante de alto risco	22.1- Neno *pretermino 22.2- Neno con baixo peso para o seu E.*G. 22.3- Neno inmaturo 22.4- Neno *postmaduro
23.-Aspectos psicosociais: Educación infantil.	23.1- *Técnicas educativas e erros educativos 23.2- O ambiente familiar 23.3 O xogo e a TV
24.-Servizos de sanidade infantil.	24.1- Malos tratos infantís
25.- Hospitalización infantil	25.1- Preparación para a hospitalización 25.2- Reacción do neno e os seus pais fronte á enfermidade e hospitalización. 25.3- Asistencia ao neno enfermo 25.4- *Peculiaridades da hospitalización infantil
26.- Principios de enfermaría cirúrxica:	26.1.- Coidados pre e postoperatorios do neno. 26.2.- Accidentes na infancia
27.-Nutrición e nutrientes. Anorexia nerviosa e falsa anorexia. Obesidade e os seus factores. Vitaminas. Dietas especiais	27.1- Anorexia nerviosa e falsa anorexia 27.2- Obesidade e os seus factores 27.3- Dietas especiais
28.- Metabolismo da auga. Balance *hidroelectrolítico.	28.1- Deshidratación: Tipos e tratamento 28.2- Equilibrio *acido-base. 28.3- *Acidosis e *alcalosis e, os seus mecanismos de compensación
30.-Xenética médica.	30.1- Enfermidades *congénitas e hereditarias 30.2- Erros *congénitos do metabolismo
31.- Enfermidades mais frecuentes no neno por aparellos e sistemas	31.1- Sistema *endocrino 31.2- Sistema nervioso 31.3- *Psicopatología. *Retaso mental. Test de desenvolvemento *psico-motor 31.4- *Organos dos sentidos: visión e audición 31.5- Aparello dixestivo 31.6- Sistema *cardio-vascular 31.7- *Hematología 31.8- Lesións da pel: Enfermidades *exantemáticas. Queimaduras no neno. 31.9- Aparello *genito-*urinario 31.10- Sistema *osteo-articular

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos tutelados	1	7	8
Sesión maxistral	64	128	192
Estudo de casos/análises de situacións	5	0	5

Resolución de problemas e/ou exercicios	3	0	3
Seminarios	3	12	15
Probas de tipo test	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/*s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos/análises de situacións	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar, de forma presencial, unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/*s polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu sobre o tema.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	A actividade académica desenvolverase, individual e en pequenos grupos, coa finalidade de atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas cos temas específicos, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial e/ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Traballos tutelados	A actividade académica desenvolverase, individual e en pequenos grupos, coa finalidade de atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas cos temas específicos, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial e/ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminarios	Se *valorá a participación do alumno en clase, así como a resolución/execución dos traballos realizados durante o mesmo.	10	CB1 CB2 CB3 CG1 CG2 CG5 CG9 CG10 CE34 CE35 CE36 CE37 CE38 CE39 CE40 CT1

Estudo de casos/análises de situacións	O estudante desenvolve exercicios ou casos clínicos na aula baixa as directrices do profesor e en relación con materia estudada previamente. Estará vinculado con actividades autónomas do estudante de forma individual ou en grupo e, con posterior resolución dos mesmos	10	CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG5 CG7 CG9 CG10 CG12 CE34 CE35 CE36 CE37 CE38 CE39
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta. Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. A ter en conta que se establece criterio de puntos negativos naqueles casos nos que existan preguntas mal contestadas.	80	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG4 CG5 CG7 CG8 CG9 CG10 CG11 CG12 CE34 CE35 CE36 CE37 CE38 CE39 CE40

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

- AGUILAR M.J., TRATADO DE ENFERMERIA INFANTIL, Ed. Elsevier,
- BURROUGHS A., ENFERMERIA INFANTIL, McGraw-Hill-Interamericana,
- DICKASON E., SILVERMAN B. KAPLAN J., ENFERMERIA MATERNO-INFANTIL, Barcelona Mosby hacourt.-Brace,
- DIAZ GOMEZ , GOMEZ GARCIA Y RUIZ GARCIA, ENFERMERIA DE LA INFANCIA Y LA ADOLESCENCIA, Ed. McGraw-Hill-Interamericana,
- ESPINAZO, MANUAL DE ENFERMERIA PEDIATRICA PARA ATENCIÓN PRIMARIA, Ed. Publimed,
- REEDER, MARTIN & KONIAK, ENFERMERIA MATERNO-INFANTIL, Ed. Interamericana-McGraw-Hill,
- WHALEY & WONG, ENFERMERÍA PEDIÁTRICA, Ed. Morby/Doyme,
- DONAT COLOMER F, ENFERMERIA MARTERNAL Y GINECOLOGICA, Ed. Masson,
- SEGURANGES GLORIA, ENFERMERIA MATERNAL, Masson,
- GONZALEZ MERLO J, GINECOLOGÍA. OBSTETRICIA, Ed. Masson,

SPEROFF, GLASS, KASE, ENDOCRINOLOGIA GINECOLOGICA E INFERTILIDAD, Ed. Waverly Hispanica SA,
SINGLETON, FOWLER, ONCOLOGIA GINECOLOGICA, Ed McGraw Hill,
HOSKINS, PEREZ, YOUNG, PRINCIPLES AND PRACTICE OF GYNECOLOGIC ONCOLOGY, Ed. Lippincott Williams & amp; amp;
Wilkins,
CREASY AND RESNIK, MATERNAL-FETAL MEDICINE, Ed. Saunders,
<http://www.aeped.es/protocolos>, Protocolos diagnósticos y terapéuticos en pediatría , ,
www.sego.es, Información general de asistencia obstétrico-ginecológica, ,

---

Recomendacións**Materias que continúan o temario**

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas II**

Materia	Prácticas clínicas II			
Código	V53G140V01303			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	15	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Marcial Pérez, José Ángel Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a la adquisición de competencia teórico - prácticas en relación con los cuidados y procedimientos de Enfermería en el ámbito de la atención especializada y la atención primaria.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar cuidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- Saber estar / ser
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- Saber estar / ser
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- Saber estar / ser
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.	- saber facer

CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber facer
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber - saber facer
CE19	Dirixir, avaliar e prestar os coidados integrais de enfermaría, ao individuo, á familia e á comunidade.	- saber facer
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.	- saber facer
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e prever complicacións.	- saber facer
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.	- saber facer
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.	- saber
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.	- saber
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a prever os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.	- saber facer
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- saber - Saber estar / ser

---

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Ser capaz de participar en los cuidados que tengan como finalidad garantizar el mayor grado de independencia de las personas en sus necesidades básicas y específicas, en Atención Primaria, especializada y ámbito sociosanitario.

CB2
CB3
CB5
CG1
CG2
CG3
CG4
CG6
CG7
CG9
CG10
CG11
CG12
CG13
CG15
CG16
CG17
CE4
CE8
CE11
CE12
CE17
CE18
CE19
CE22
CE23
CE24
CE25
CE26
CE29
CE31
CE33
CE35
CE36
CE37
CE42
CE44
CE49
CE50
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT11

Ser capaz de proporcionar cuidados ó paciente aplicando o proceso de enfermería, estableciendo unha actitude empática co paciente e a familia ós que garantizará o dereito á confidencialidade, privacidade e dignidade.

CB2
CG1
CG2
CG3
CG4
CG6
CG7
CG9
CG10
CG11
CG12
CG13
CG15
CG16
CG17
CE4
CE8
CE11
CE12
CE17
CE18
CE19
CE22
CE23
CE24
CE25
CE29
CE31
CE33
CE35
CE36
CE37
CE42
CE44
CE49
CE50
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT11

Contidos

Tema

Rotatorio de prácticas preprofesionales que permitan la aplicación y la adquisición de competencias y de los conocimientos teóricos y metodológicos de la Enfermería a la práctica clínica, en centros asistenciales, sociosanitarios y hospitales. Realización de las actividades referidas a los períodos de prácticas clínicas en los correspondientes servicios asistenciales, aplicando cuidados de enfermería básicos y específicos, según necesidades individuales de cada paciente, así como técnicas y procedimientos. Realización portafolios en cada periodo.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Eventos docentes e/ou divulgativos	20	0	20
Actividades introductorias	5	0	5
Estudo de casos/análises de situacións	10	30	40
Prácticas clínicas	280	0	280
Informes/memorias de prácticas	5	5	10
Cartafol/dossier	10	10	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Eventos docentes e/ou divulgativos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Prácticas clínicas	O estudante desenvolver as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas clínicas	O responsable do servizo realizará seguimento da evolución do estudante no desenrolo da súa actividade e resolverá as posibles incidencias que poidan xurdir.
Estudo de casos/análises de situacións	Plantexaránse preguntas sobre o seguimento dun paciente ou evolución clínica do mesmo
Probas	Descrición
Informes/memorias de prácticas	O primeiro día explicárase ó alumno o xeito de cumplimentación, insistíndose na importancia da súa valoración persoal sobre o cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional, relación co paciente e familia e no que reflexará as súas experiencias e valoración global.
Cartafol/dossier	O primeiro día explicárase ó alumno o xeito de cumplimentación, nel reflexárase o rexistro das actividades diarias que a/o estudante realiza ou observa diariamente, así como o grado de dificultade das mesmas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticas clínicas	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.	90	CG1 CG3 CG6 CG11 CG13 CG15 CE4 CE11 CE12 CE17 CE18 CE19 CE24 CE29 CE31 CE33 CE35 CE36 CE42 CT5 CT6
Informes/memorias de prácticas	Elaboración de un traballo en el que el alumno refiere las características de la empresa, institución pública o centro de investigación donde realizo las prácticas, y se describen las tareas y funciones desenvueltas.	5	

Cartafol/dossier	Documento elaborado polo estudante que recompila información sobre as experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación.	5	CE4 CE8 CE11 CE12 CE17 CE22 CE31 CE33 CE49
------------------	---	---	--

Outros comentarios e avaliación de Xullo

A calificación definitiva calcularase sobre un máximo de dez puntos, incluíndo todos os apartados citados na avaliación, reflexada na normativa de prácticas vixente para o curso 2016- 2017.

No caso de que o/a estudante non entregue, en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, repercutirá negativamente na nota, restándosele en cada un dos casos un 5% da calificación final. Tendo en conta que ás prácticas clínicas II están vinculados dous periodos de prácticas, será necesario acadar unha calificación mínima de catro puntos sobre dez en en cada unha das avaliacións, para poder facer media coas calificación dos restantes periodos incluídos nestas prácticas clínicas. O/a estudante conta a súa disposición cunha normativa de asistencia a prácticas, de obrigado cumprimento, á que poderá acceder a través da páxina web da Escola.

Bibliografía. Fontes de información

NANDA, Diagnósticos Enfermeiros: definicións e clasificación, ELSEVIER 2012-2014 , 2012

DOENGES, PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMARÍA, McGraw-Hill, 28-02-2008

, CUIDEN/INDEX ENFERMARÍA, Bases de datos de Enfermaría,

María Teresa Luis Rodrigo, Los diagnósticos enfermeros, ELSEVIER, 9ª edición, 2011

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica III/V53G140V01301

Enfermaría en saúde mental/V53G140V01305

Enfermaría xeriátrica e cuidados paliativos/V53G140V01304

Enfermaría materno-infantil/V53G140V01302

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Enfermaría comunitaria II/V53G140V01206

Ética e lexislación/V53G140V01202

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería xeriátrica e coidados paliativos**

Materia	Enfermería xeriátrica e coidados paliativos			
Código	V53G140V01304			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Mosquera Losada, María Elena			
Profesorado	Abras Suárez, María Concepción Mosquera Losada, María Elena Pérez Martín, Javier			
Correo-e	elena@elenamosquera.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A materia de "Enfermería Xeriátrica e coidados paliativos" trata de proporcionar ao alumno o coñecemento das modificacións que se producen no individuo coa idade, dende aspectos non só bio-fisiolóxicos e funcionais senón tamén socio-económicos que teñen neste grupo de poboación unha significación de suma importancia e transcendencia, trata igualmente dos coidados que deben dispensarse aos anciáns sans e enfermos, así como da actitude adecuada ao dispensar os devanditos coidados. Tamén engloba os coidados paliativos dende a perspectiva persoal, social e familiar e abordando os coidados que se dispensan na devandita situación.			
	Esta materia impártese no terceiro curso do Grao de Enfermería, e é unha materia cuatrimestral.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- Saber estar / ser
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermmería, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer - Saber estar / ser
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermmería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermmería.	- saber facer
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermmería na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer

CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- saber facer - Saber estar / ser
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- saber facer - Saber estar / ser
CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de cuidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.	- saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos cuidados de saúde.	- saber facer
CE41	Comprender os cambios asociados ao proceso de envellecemento e a súa repercusión na saúde.	- saber
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.	- saber
CE43	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes nos anciáns	- saber
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a prever os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.	- saber facer
CE49	Prestar cuidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber facer
CE52	Coñecer os cuidados paliativos e control da dor para prestar cuidados que alivien a situación dos enfermos avanzados e terminais	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer - Saber estar / ser
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	
CT7	Razoamento crítico.	- saber facer
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber facer
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- saber facer
CT10	Motivación pola calidade.	- Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Saber aplicar os aspectos xerais do proceso do envellecemento no seu contexto socio-sanitario.

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG3
CG5
CG6
CG7
CG9
CG11
CG14
CE8
CE41
CE42
CE43
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT9
CT10
CT11

Realizar coidados tendo en conta as modificacións morfofuncionales e psicosociais do envellecemento.

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG1
CG2
CG3
CG5
CG6
CG7
CG9
CG11
CG14
CG15
CG18
CE8
CE44
CE49
CE52
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT9
CT10
CT11

Contidos

Tema

TEMA 1: O ENVELLECIMENTO: MARCO
CONCEPTUAL. ASPECTOS XERAIS DO
ENVELLECIMENTO

1.1: CONCEPTO DE VELLEZ
1.3: CONCEPTOS CLAVES NA VELLEZ
1.4: ENVELLECIMENTO DAS POBOACIÓNS
1.5: PROBLEMÁTICA DO ENVELLECIMENTO
1.6: ENVELLECIMENTO SAUDABLE E ENVELLECIMENTO ACTIVO

TEMA 2: ENFERMERIA XERONTOLOXICA

2.1: XERIATRIA E XERONTOLOXIA
 2.2: FUNCIÓNS DA ENFERMEIRA XERONTOLOXIA
 2.3: COIDADOS ESPECIFICOS DA ENFERMEIRA XERONTOLOXIA EN RELACIÓN COAS NECESIDADES DOS USUARIOS (MODELO VIRXINIA HENDERSON)

TEMA 3: O CONTEXTO SOCIO-SANITARIO DA POBOACIÓN ANCIÁ

3.1: PLAN XERONTOLOXICO
 3.2: CONCEPTO CLAVES DA DEPENDENCIA
 3.3 RECURSOS ASISTENCIAIS
 3.4: LEI DA DEPENDENCIA

TEMA 4: NIVEIS ASISTENCIAIS

4.1: CONCEPTO DE NIVEL ASISTENCIAL
 4.2 CLASIFICACIÓN DE NIVEIS ASISTENCIAIS
 4.3: FUNCIÓNS DA ENFERMARÍA XERONTOLOXICA NOS DISTINTOS NIVEIS ASISTENCIAIS
 4.5 ORGANIZACIÓN DOS COIDADOS DE ENFERMERIA DENTRO DAS INSTITUCIÓNS SOCIOSANITARIAS.

TEMA 5: TEORIAS DO ENVELLECIMENTO

5.1: CONCEPTO DE ENVELLECIMENTO
 5.2 TIPOS DE CLASIFICACIÓNS DAS TEORIAS DE ENVELLECIMENTO
 5.3 TEORIAS DO ENVELLECIMENTO

TEMA 6: MODIFICACIÓNS MORFOFUNCIONAIS E PSICOSOCIAIS DO ENVELLECIMENTO

6.1: CARACTERISTICAS XERAIS DA PRESENTACIÓN DE ENFERMIDADES NO PACIENTE ANCIÁN
 6.2: CAMBIOS FISICOS NO ENVELLECIMENTO E PRESENTACIÓNS ATÍPICAS DAS ENFERMIDADES POR APARATOS
 6.3 CAMBIOS PSICOQUICOS E SOCIAIS NO ENVELLECIMENTO
 6.4: CARACTERISTICAS XERAIS DA PRESENTACIÓN DE ENFERMIDADES NO PACIENTE ANCIÁN
 6.5 TERAPEUTICA FARMACOLOXICA NO PACIENTE ANCIÁN

TEMA 7: A PERSOA MAIOR ENFERMA. VALORACION INTEGRAL

7.1: VALORACION XERIATRICA
 7.2: INSTRUMENTOS OU ESCALAS DE VALORACION
 7.3: VALORACION DA SAÚDE FISICA
 7.4: VALORACION DA CAPACIDADE FUNCIONAL
 7.5: VALORACION DA SAÚDE MENTAL
 7.6: VALORACION SOCIAL
 7.7.:ANEXOS (ESCALAS)

TEMA 8: O ANCIÁN FRAXIL

8.1 TIPOS DE PACIENTES EN XERIATRÍA
 8.2 O ANCIÁN FRAXIL. ABORDAXE

TEMA 9: GRANDES SINDROMES XERIATRICOS

9.1: CONCEPTO DE SD XERIATRICO
 9.2: CLASIFICACIÓN DOS SINDROMES XERIATRICOS
 9.3: SINDROMES XERIATRICOS.

TEMA 10: COIDADOS PALIATIVOS

10.1 APOIO PSICOSOCIAL Á FAMILIA
 10.2 ATENCIÓN NOS ULTIMOS DÍAS. AGOGINIA
 10.3 SEDACIÓNS PALIATIVA
 10.4 DUELO DEFINICIÓNS, FASES E MANIFESTACIÓNS

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	8	20	28
Estudo de casos/análises de situacións	10	20	30
Traballos tutelados	8	2	10
Foros de discusión	0	10	10
Debates	3	0	3
Seminarios	3	0	3
Sesión maxistral	22	42	64
Probas de tipo test	0.5	0	0.5
Probas de resposta curta	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción... estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Foros de discusión	Foros no que se propon o alumno que opine sobre diferentes conceptos da materia. E no que o alumnos tamé debe reflexionar e opinar de forma asertiva sobre as visión do resto dos compañeiros.
Debates	Actividades grupal, no que os alumnos expoñen a suas ideas e as argumenta sobre un tema relacionado ca materia. Da mesma forma escoitan outras ideas e argumetnos co fin de ter diferentes visión y polo tanto se enriqueza o seu campo de coñecementos. O debate estará moderado polo profesor para orientar e conducir o debate dentro do campo profesional.
Seminarios	Exposición por parte do profesor dun tema relacionado coa materia e que complementa e enriquece o coñecemento do alumnos en relación co campo da Enfermería Xeriatrica.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumno deberá resolver exercicios proposto que se remitan por correo electrónico e que servirán par manter unha discusión có docente non que se reflexionará sobre conceptos claves desta asignatura. Tamén deberá calcular extraendo datos do INE diferentes índices y tasas relacionadas co envellecemento en España
Estudo de casos/análises de situacións	O alumno debera resolver diferentes casos propostos polo profesor en grupo e de forma individual relacionados ca materias (determinar os cuidados más adecuados en diferentes situacións clínicas que se manifesta en Xeriatría, saber aplicar escalas de valoración das AVD e sobre o estado Cognitivo etc)
Traballos tutelados	O alumno desenrolará na clase en grupo sendo tutorizará polo docente, diversos exercicios sobre envellecemento activo, organización dos cuidados en de centros xeriátricos, etc.
Foros de discusión	Se establecerán diferentes foros de discusión, sobre conceptos importantes en xeriatría incluído o campo dos cuidados paliativos

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu.	11	CB1 CB5 CG3 CG14 CE42 CE43 CT2 CT3 CT4 CT8 CT10

Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	15	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG3 CG5 CG6 CG7 CG9 CG15 CG18 CE8 CE41 CE42 CE43 CT1 CT3 CT4 CT7 CT8 CT9 CT10
Traballos tutelados	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita...	5	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG2 CG3 CG5 CG6 CG7 CG9 CG14 CG15 CE8 CE41 CE42 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9 CT10 CT11

Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	5	CB1 CB3 CB5 CG7 CG9 CG14 CE41 CE42 CE43 CT1 CT8
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	64	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG3 CG5 CG6 CG7 CG9 CG11 CG14 CG15 CG18 CE8 CE41 CE42 CE43 CE44 CE49 CE52 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9 CT10 CT11

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

MARGARET ECKMAN , ENFERMERIA GERIATRICA. , 2013, Manual moderno

Gil Gregorio, López Trigo. Sociedad Española de Geriatría y Gerontología, Manual de buena práctica en cuidados a las Personas Mayores. , 2013, IMC <http://www.segg.es>

Sociedad Española de Geriátría y Gerontología., Manual de Protocolos Asistenciales para uso en el Medio Residencial. Grupo de Trabajo Asistencia Sanitaria en Residencias, 2013, <http://www.segg.es>

SOCIEDAD ESPAÑOLA DE GERIATRIA Y GERONTOLOGIA, MANUAL DEL RESIDENTE EN GERIATRIA, 2011, Ene Life Publicidad S.A. y Editores

LOURDES BERMEJO GARCIA, ENVEJECIMIENTO ACTIVO Y ACTIVIDADES SOCIOEDUCATIVAS CON PERSONAS MAYORES: GUIA DE BUENAS PRACTICA, 2010, Editorial Panamericana

ELENA MUÑOZ MARRON, ESTIMULACION COGNITIVA Y REABILITACION NEUROPSICOLOGICA, 2009, UOC (UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA)

Aut.: Kaplan, Jauregui, Rubil. Edimed , Grandes Síndromes Geriátricos. , 2009, Ediciones médicas SRL. 2009. <https://issuu.com/jla>

HUEROS IGLESIAS A., CEAFA ATENDER A UNA PERSONA CON ALZHEIMER, 2008, ONA IDUSTRIA GRAFICA , VALORACION NUTRICIONAL EN EL ANCIANO , 2007, ED. GALENITAS- NIGRA TREA,

COMUNIDAD DE MADRID, Guía de protocolos y documentación para residencias geriátricas de la Comunidad de Madrid. Protocolos Asistenciales en Residencias de Mayores, 2007, COMUNIDAD DE MADRID

GLORIA PEREZ SERRANO , INTERVENCION Y DESARROLLO INTEGRAL EN PERSONAS MAYORES, 2006, ED. UNIVERSITAS, SA XUNTA DE GALICIA, VIDA E LIBERDADE: O DEREITO A UNA MORTE DIGNA , 2006, CONSELLERIA DE PRESIDENCIA

Millán Calenti. , Principios de Geriátría y Gerontología, 2006, Mc GRAW HILL - Interamericana . www.rinconmedico.m

J. HERRERA CARRANZA; J.C. MONTERO TORREJON, ATENCION FARMACEUTICA EN GERIATRIA, 2005, S.A. ELSEVIER ESPAÑA Gilberto Pardo Andreu, CONSIDERACIONES GENERALES SOBRE ALGUNAS DE LAS TEORÍAS DEL ENVEJECIMIENTO , 2003, Rev Cubana Invest Biomed

JOAN SUBIRATS, LA VEJEZ COMO OPORTUNIDAD, 1992, U. A BARCELONA

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Enfermería clínica III/V53G140V01301

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Enfermería comunitaria I/V53G140V01104

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Enfermería clínica II/V53G140V01205

Enfermería comunitaria II/V53G140V01206

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería en saúde mental**

Materia	Enfermería en saúde mental			
Código	V53G140V01305			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Vallejo Curto, María del Carmen			
Profesorado	Iglesias Víctor, María Laura Vallejo Curto, María del Carmen			
Correo-e	mari.carmen.vallejo.curto@sergas.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	<p>A materia de enfermería en saúde mental pretende dotar aos alumnos das ferramentas necesarias que lles permitan previr, recoñecer, tratar e manexar a *sintomatología das enfermidades mentais,prestando unha atención técnica e profesional acorde ás necesidades de saúde da poboación atendida e tendo en conta os avances técnicos e científicos actuais.</p> <p>Aprenderase a realizar plans de cuidados enfermeiros utilizando a *taxonomía *NANDA baseándonos nos patróns funcionais de *Marjory Gordon, destinados ás persoas con enfermidade mental e a súa contorna. Ademais trataranse os aspectos legais e deontolóxicos relacionados coa saúde mental.</p>			

Competencias

Código		Tipoloxía
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.	- saber
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- saber - Saber estar / ser
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de cuidados de enfermería, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber - Saber estar / ser
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.	- saber - saber facer
CE51	Coñecer os problemas de saúde mental máis relevantes nas diferentes etapas do ciclo vital, proporcionando cuidados integrais e eficaces, no ámbito da enfermería.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Saber la clasificación, clínica y tratamiento de los distintos trastornos mentales y los cuidados de enfermería asociados a ellos.	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51

Contidos

Tema

Introdución á saúde mental.	TEMA 1. Historia da psiquiatría. TEMA 2. Concepto de saúde mental. Modelos explicativos do enfermar en Psiquiatría. TEMA 3. Enfermaría de Saúde Mental e psiquiátrica: evolución ao longo da historia. Situación actual. TEMA 4. Rede asistencial e papel da enfermaría nos distintos dispositivos. TEMA 5. A entrevista en psiquiatría. TEMA 6. Clasificacións das enfermidades psiquiátricas. TEMA 7. Valoración psiquiátrica de enfermaría. Rexistros.
Comunicación e relación terapéutica.	TEMA 8. A comunicación terapéutica. Bases da relación co paciente
Terapias interactivas	TEMA 9. Tratamentos biolóxicos en psiquiatría: farmacoloxía, *TEC. TEMA 10. Tratamentos psicolóxicos TEMA 11. Actuación de enfermaría nos distintos tratamentos.
**Psicopatología	TEMA 12. A exploración psicopatolóxica TEMA 13. Trastornos mentais orgánicos TEMA 14. Trastornos por abuso de sustancias TEMA 15. Esquizofrenia e outros trastornos **psicóticos TEMA 16. Trastornos do estado de ánimo TEMA 17. Trastornos de ansiedade TEMA 18. Trastornos **somatomorfos TEMA 19. Trastornos da conduta alimentaria TEMA 20. Trastornos do sono TEMA 21. Disfuncións sexuais TEMA 22. Trastornos do control de impulsos TEMA 23. Trastornos da personalidade TEMA 24. Trastornos máis habituais na infancia e a adolescencia TEMA 25. O paciente suicida TEMA 26. Urgencias en psiquiatría. O paciente axitado
Coidados de enfermaría nos distintos trastornos mentais	TEMA 27. Consideracións éticas e legais no enfermo mental TEMA 28. Plans de coidados. Patróns funcionais. TEMA 29. Plans de coidados e actuación de enfermaría nos distintos trastornos mentais.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	46	95	141
Seminarios	4	0	4
Obradoiros	1.5	0	1.5
Estudo de casos/análises de situacións	0	2	2
Probas de tipo test	1.5	0	1.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Obradoiros	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou grupales que desenvolven os estudantes.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Se realizarán seminarios de valoración psicopatolóxica y de contención mecánica
Obradoiros	Se realizará un taller de relaxación en ansiedade
Estudo de casos/análises de situacións	Se realizará un exercicio de valoración de casos clínicos

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminarios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Deste xeito, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu. A aplicación desta técnica pode ser presencial ou non presencial. Pódense empregar diferentes ferramentas para aplicar esta técnica como, por exemplo, chat, correo, foro, audioconferencia, videoconferencia, etc.	10	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc	10	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51
Probas de tipo test	Prueba con 50 preguntas tipo test con una sola respuesta verdadeira.	80	

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

- J.Vallejo Ruicoba, INTRODUCCIÓN A LA PSICOPATOLOGÍA Y A LA PSIQUIATRÍA, 8ª edición, 2015
- Joana Formés Vives, ENFERMERÍA DE SALUD MENTAL Y PSIQUIÁTRICA. VALORACIÓN Y CUIDADOS , 2ª edición, 2012 , NNN CONSULT, ,
- Carlos J. van-der Hofstadt Román, TÉCNICAS DE COMUNICACIÓN PARA PROFESIONALES DE ENFERMERÍA, 1ª edición, 2006
- Joana Fornés Vives. Mª Consuelo Carballal Balsa, ENFERMERÍA DE SALUD MENTAL Y PSIQUIÁTRICA. GUÍA PRACTICA DE VALORACIÓN Y ESTRATEGIAS DE INTERVENCIÓN, 1ª edición, 2001
- Louise Rebraca Shives, ENFERMERÍA PSIQUIÁTRICA Y DE SALUD MENTAL CONCEPTOS BÁSICOS, 6ª edición, 2010
- I Eguiuz, R Segarra, Introducción a la Psicopatología. , 3 edición, 2013
- Kaplan & Sadock, Sinopsis de Psiquiatría, 11 edición, 2015
- Demetrio Barcia Salorio, Tratado de Psiquiatría, 1ª edición, 2000
- Jose Luis Galiana Roch, Enfermería psiquiátrica, 1ª edición, 2015
- Elena Rodriguez Seoane, Enfermería en la rehabilitación de la enfermedad mental severa, 1ª edición, 2015
- Andoni Anseán, Manual de prevención, intervención y postvención de la conducta suicida, 2ª edición, 2014
- Luis Cibanal, Técnicas de comunicación y relación de ayuda en ciencias de la salud, 3ª edición, 2014 , NandaNocNic, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

- Prácticas clínicas III/V53G140V01306
- Prácticas clínicas IV/V53G140V01405
- Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

- Enfermería xeriátrica e cuidados paliativos/V53G140V01304

Materias que se recomenda ter cursado previamente

- Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102
- Prácticas clínicas I/V53G140V01208
- Prácticas clínicas II/V53G140V01303

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas III**

Materia	Prácticas clínicas III			
Código	V53G140V01306			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Marcial Pérez, José Ángel Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a la adquisición de competencia teórico - prácticas en relación con los cuidados y procedimientos de Enfermería en el ámbito de la atención especializada y la atención primaria.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar cuidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- Saber estar / ser
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- Saber estar / ser
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- Saber estar / ser
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CG17	Realizar cuidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer

CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber facer
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber - saber facer
CE19	Dirixir, avaliar e prestar os coidados integrais de enfermaría, ao individuo, á familia e á comunidade.	- saber facer
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.	- saber facer
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e prever complicacións.	- saber facer
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.	- saber facer
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.	- saber
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.	- saber
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a prever os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.	- saber facer
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- saber - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de participar en los cuidados que tengan como finalidad garantizar el mayor grado de independencia de las personas en sus necesidades básicas y específicas, en Atención Primaria, especializada y ámbito sociosanitario.

CB2
CG1
CG2
CG3
CG4
CG6
CG7
CG9
CG10
CG11
CG12
CG13
CG15
CG16
CG17
CE4
CE8
CE11
CE12
CE17
CE18
CE19
CE22
CE23
CE24
CE25
CE29
CE31
CE33
CE35
CE36
CE37
CE42
CE44
CE49
CE50
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT11

Contidos

Tema	
Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación e a adquisición de competencias e dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermería á práctica clínica, en centros de Atención Primaria e Especializada	Realización das actividades referidas aos períodos de prácticas clínicas nos correspondentes servicios asistenciais, aplicando cuidados de enfermería básicos e específicos, segundo necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedimientros. Realización de portafolios en cada periodo.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	5	0	5
Estudo de casos/análises de situacións	10	30	40
Eventos docentes e/ou divulgativos	35	20	55
Prácticas clínicas	340	0	340
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	5	0	5
Cartafol/dossier	5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Sesións clínicas
Prácticas clínicas	O estudante desenvolvera as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	De forma previa á ubicación no servizo de destino, o profesor responsable do mesmo, expondrá ó estudante as características do servizo, tipoloxía de pacientes, así como a normativa vixente e o sistema de avaliación.
Estudo de casos/análises de situacións	Plantexaránse preguntas sobre o seguimento dun paciente ou evolución clínica do mesmo
Prácticas clínicas	O responsable do servizo realizará seguimento da evolución do estudante no desenvolvemento da súa actividade e resolverá as posibles incidencias que poidan xurdir.

Probas

	Descrición
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	O primeiro día explicarase ó alumno o xeito de cumplimentación, insistindo na importancia da súa valoración persoal sobre o cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional, relación co paciente e familia e no que reflexará as súas experiencias e valoración global.
Cartafol/dossier	O primeiro día explicarase ó alumno o xeito de cumplimentación, nel reflexarase o rexistro das actividades diarias que a/o estudante realiza ou observa diariamente, así como o grado de dificultade das mesmas.

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

Estudo de casos/análises de situacións	O estudante realizará dous plans de cuidados (PAEs) durante a súa rotación en unidades de hospitalización	10	CB2 CG1 CG2 CG3 CG4 CG6 CG7 CG9 CG10 CG11 CG12 CG16 CE18 CE19 CE22 CE23 CE25 CE29 CE42 CE44 CE50 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8
--	---	----	---

Prácticas clínicas	Avaliación das competencias que adquire e demostra o/a estudante durante o desenvolvemento das súas prácticas en centros asistenciais. Avaliarase: Coñecementos teórico-prácticos. Actitudes. Habilidades. Cumprimento das normas.	80	CB2 CG1 CG2 CG3 CG4 CG6 CG7 CG9 CG10 CG11 CG12 CG13 CG15 CG16 CG17 CE4 CE8 CE11 CE12 CE17 CE18 CE19 CE22 CE23 CE24 CE25 CE29 CE31 CE33 CE35 CE36 CE37 CE42 CE44 CE49 CE50 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT11
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	Elaboración dun traballo no que o alumno refire as características da empresa, institución pública ou centro de investigación onde realizou as prácticas, e se describen as tarefas e funcións desenvolvidas.	5	

Cartafol/dossier	Documento elaborado polo estudante que recompila información sobre as experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación.	5	CG9 CG11 CG12 CG13 CG17 CE8 CE12 CE17 CE31 CE35 CT2
------------------	---	---	---

Outros comentarios e avaliación de Xullo

A calificación definitiva calcularáse sobre un máximo de dez puntos, incluíndo todos os apartados citados na avaliación, incluíndo todos os apartados citados na avaliación reflexada na normativa de prácticas vixente para o curso 2016 - 2017.

No caso de que o/a estudante non entregue, en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, ademais dos PAES correspondentes, debidamente corrixidos e revisados polo profesor-titor, repercutirá negativamente na nota, restándosele en cada un dos casos un 10% da calificación final.

Tendo en conta que ás prácticas clínicas III están vinculados dous periodos de prácticas, será necesario acadar unha calificación mínima de catro puntos sobre dez en en cada unha das avaliacións, para poder facer media coa calificación do outro periodo incluído nestas prácticas clínicas.

O estudante conta a súa disposición cunha normativa de asistencia a prácticas, de obrigado cumprimento, á que poderá acceder a través da páxina web da Escola.

Bibliografía. Fontes de información

NANDA, Diagnósticos Enfermeiros: definicións e clasificación., ELSEVIER 2012-2014, 2012

DOENGES, PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMARÍA, McGraw-Hill , 28-02-2008

CUIDEN/INDEX ENFERMARÍA, Bases de datos de Enfermaría, ,

María Teresa Luis Rodrigo, Los diagnósticos enfermeros , 9ª edición, 2011

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Enfermaría clínica II/V53G140V01205

Enfermaría comunitaria II/V53G140V01206

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

DATOS IDENTIFICATIVOS**Metodoloxía da investigación**

Materia	Metodoloxía da investigación			
Código	V53G140V01401			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				

----- GUÍA DOCENTE NON PUBLICADA -----

DATOS IDENTIFICATIVOS**Cuidados de enfermería nas enfermidades infecciosas**

Materia	Cuidados de enfermería nas enfermidades infecciosas			
Código	V53G140V01402			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				

----- GUÍA DOCENTE NON PUBLICADA -----

DATOS IDENTIFICATIVOS**Inglés para profesionais da saúde**

Materia	Inglés para profesionais da saúde			
Código	V53G140V01403			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				

----- GUÍA DOCENTE NON PUBLICADA -----

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prevención de riesgos laborales no ámbito sanitario**

Materia	Prevención de riesgos laborales no ámbito sanitario			
Código	V53G140V01404			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				

----- GUÍA DOCENTE NON PUBLICADA -----

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas IV**

Materia	Prácticas clínicas IV			
Código	V53G140V01405			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Muíños Álvarez, Alicia			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Marcial Pérez, José Ángel Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	amuinos@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada á adquisición de competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de enfermaría no eido da atención especializada.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- Saber estar / ser
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer - Saber estar / ser

CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- Saber estar / ser
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- Saber estar / ser
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.	- saber facer
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer
CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de coidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.	- saber facer
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber facer
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.	- saber - saber facer
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	- saber - saber facer
CE15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.	- saber - saber facer
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber - saber facer
CE19	Dirixir, avaliar e prestar os coidados integrais de enfermaría, ao individuo, á familia e á comunidade.	- saber facer
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.	- saber facer
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e prever complicacións.	- saber facer
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.	- saber facer
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.	- saber

CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.	- saber
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a previr os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.	- saber facer
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- saber
CT10	Motivación pola calidade.	- Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- saber - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de participar en los cuidados que tengan como finalidad garantizar el mayor grado de independencia de las personas en sus necesidades básicas y específicas, tanto en atención especializada como instituciones sociosanitarias.

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG1
CG2
CG3
CG4
CG5
CG6
CG7
CG8
CG9
CG10
CG11
CG12
CG13
CG14
CG15
CG16
CG17
CG18
CE4
CE8
CE10
CE11
CE12
CE13
CE15
CE17
CE18
CE19
CE22
CE23
CE24
CE25
CE26
CE29
CE31
CE33
CE35
CE36
CE37
CE42
CE44
CE49
CE50
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT9
CT10
CT11

Ser capaz de proporcionar cuidados al paciente aplicando el Proceso de Enfermería, estableciendo una actitud empática con el paciente y la familia, lo que garantizará el derecho a la confidencialidad, privacidad y dignidad.

- CB2
- CB5
- CG1
- CG2
- CG3
- CG4
- CG5
- CG6
- CG7
- CG8
- CG9
- CG10
- CG11
- CG12
- CG13
- CG14
- CG15
- CG16
- CG17
- CG18
- CE4
- CE8
- CE10
- CE11
- CE12
- CE13
- CE15
- CE17
- CE18
- CE19
- CE22
- CE23
- CE24
- CE25
- CE29
- CE31
- CE33
- CE35
- CE36
- CE37
- CE42
- CE44
- CE49
- CE50
- CT1
- CT2
- CT3
- CT4
- CT5
- CT6
- CT7
- CT8
- CT11

Contidos

Tema	
Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación e a adquisición de competencias dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermería na práctica clínica en áreas de hospitalización, servizos especiais e institucións sociosanitarias.	Realización das actividades referidas aos periodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais, aplicando cuidados de enfermaría básicos e especializados, segundo as necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedementos correspondentes. Realización do cartafol-memoria do estudante en cada periodo asistencial. Elaboración de Plans de Coidados (PAE) en hospitalización.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2

Estudo de casos/análises de situacións	8	16	24
Prácticas clínicas	380	0	380
Informes/memorias de prácticas	4	18	22
Cartafol/dossier	4	18	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución. Aquel estudante asignado a hospitalización deberá levar a cabo a elaboración de catro plans de cuidados.
Prácticas clínicas	O estudante desenvolverá as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas clínicas	O responsable do servizo realizará seguimento da evolución do estudante no desenrolo da súa actividade e resolverá as posibles incidencias que poidan xurdir
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a reunir información sobre os estudantes, así como presentar a materia e proporcionar información básica sobre normas e tipo de actividade desenrolada en cada un dos servizos vinculados a materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Plantexaránse preguntas sobre o seguimento dun paciente ou evolución clínica do mesmo

Probas	Descrición
Informes/memorias de prácticas	O primeiro día explicarase ó alumno o xeito de cumplimentación, insistindo na importancia da súa valoración persoal sobre o cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional, relación co paciente e familia e no que reflexará as súas experiencias e valoración global.
Cartafol/dossier	Proporcionarase información de como levar a cabo a súa cumplimentación, contidos e solventaranse a sdúbidas xurdidas en dito proceso.

Avaliación

Descrición	Cualificación Competencias Avaliadas
------------	--------------------------------------

Prácticas clínicas	Avaliación das competencias que adquire e demostra o/a estudante durante o desenvolvemento das súas prácticas en centros asistenciais. Avaliarase: Coñecementos teórico-prácticos, Actitudes, Habilidades, Cumprimento das normas.	85	CB2 CB4 CG1 CG2 CG3 CG6 CG10 CG11 CG13 CG15 CG16 CG17 CG18 CE4 CE8 CE11 CE12 CE13 CE17 CE18 CE31 CE33 CE35 CE36 CE37 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8
Informes/memorias de prácticas	Informe estándar que será cumplimentado polo estudante e entregado ao finalizar o período de prácticas, segundo a normativa establecida, tendo en conta que deberán ser entregados tres exemplares correspondentes aos tres períodos de prácticas vinculados a prácticas clínicas IV. Incluirá a súa valoración persoal sobre o cumprimento dos obxetivos, relación co equipo profesional, relación co paciente e familia, e na que expresará ademais, as súas experiencias e valoración final.	7.5	CB3 CB4 CG11 CG13 CG16 CE4 CE8 CE35 CE36 CE37 CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT7 CT8

Cartafol/dossier	O/a estudante presentará ao finalizar o periodo o cartafol correspondente.	7.5	CB3 CB4 CG11 CG13 CG16 CE4 CE8 CE35 CE36 CE37 CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT7 CT8
------------------	--	-----	---

Outros comentarios e avaliación de Xullo

A calificación definitiva calcularase sobre un máximo de dez puntos, incluíndo todos os apartados citados na avaliación. No caso de que o/a estudante non entregue, en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, ademais dos **PAES correspondentes vinculados a hospitalización**, en caso de programación, debidamente correxidos e revisados polo profesor-titor, repercutirá negativamente na nota.

Tendo en conta que ás prácticas clínicas IV están vinculados tres periodos de prácticas, será necesario acadar unha calificación mínima de catro puntos sobre dez en cada unha das avaliacións para poder facer media coas calificación dos restantes periodos incluídos nestas prácticas clínicas.

O/a estudante conta a súa disposición cunha normativa de asistencia a prácticas, de obrigado cumprimento, a que poderá acceder a través da páxina web da Escola.

Bibliografía. Fontes de información

, ENFERMARÍA MATERNOINFANTIL E NEONATAL, 1ª EDICIÓN, 2010

SHEEHY, MANUAL DE URXENCIAS HOSPITALARIAS, 6ª EDICIÓN. ELSEVIER ESPAÑA, 2007

, ENFERMARÍA XINECOOBSTÉTRICA, 1ª EDICIÓN, 2009

JOHN R. HAMPTON, ECG BÁSICA, 7ª EDICIÓN. ELSEVIER, 2009

'''

MARÍA TERESA LUIS RODRIGO, LOS DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS, 9ª EDICIÓN. ELSEVIER MASSON, 2013

'''

'''

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría de urxencias e coidados críticos/V53G140V01414

Introdución á enfermaría avanzada/V53G140V01415

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Enfermaría materno-infantil/V53G140V01302

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas V**

Materia	Prácticas clínicas V			
Código	V53G140V01406			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	4	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Marcial Pérez, José Ángel Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición de competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de enfermaría no campo da atención especializada.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber facer
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer - Saber estar / ser
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- Saber estar / ser
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer

CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos - saber facer derivados da súa administración e consumo.	
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos cuidados de saúde.	- saber facer
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.	- saber facer
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	- saber facer
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os cuidados integrais de enfermaría.	- saber facer
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber facer
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- saber facer
CT7	Razoamento crítico.	- saber facer
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber facer

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de participar nos cuidados que teñan como finalidade garantir o maior grao de independencia das persoas nas súas necesidades básicas e específicas, tanto en atención especializada como en institucións socio-sanitarias.	CB4 CG1 CG3 CG6 CG7 CG8 CG9 CG10 CG11 CG15 CG16 CG17 CE4 CE8 CE10 CE11 CE12 CE18 CE29 CE31 CE33 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6

<p>Ser capaz de proporcionar cuidados ao paciente aplicando o Proceso de Enfermaría, establecendo unha actitude *empática con el paciente e a familia, o que garantirá o dereito á confidencialidade, privacidade e dignidade.</p>	<p>CB3 CB4 CG2 CG3 CG5 CG6 CG16 CE4 CE8 CE12 CE13 CE17 CE18 CE29 CE31 CE50 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8</p>
--	--

Contidos

Tema	
<p>Rotatorio de prácticas preprofesionales que permitan a aplicación e a adquisición de competencias dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría na práctica clínica en áreas de hospitalización e institucións socio-sanitarias.</p>	<p>Realización das actividades referidas aos períodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais aplicando cuidados de enfermaría básicos e especializados, segundo as necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedementos correspondentes.</p> <p>Realización do cartafol - memoria do estudante en cada período asistencial.</p> <p>Elaboración de PAES</p>

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Estudo de casos/análises de situacións	4	6	10
Prácticas clínicas	420	0	420
Cartafol/dossier	6	12	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Prácticas clínicas	O estudante desenvolverá as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Prácticas clínicas	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.

Probas	Descrición
Cartafol/dossier	O estudante realizará un cartafol no cal se incluíra a súa memoria das prácticas así como a descrición diaria das actividades e procedementos de Enfermaría observados ou realizados polo estudante. Tamén deberá describir o grao de dificultade que lle supuxo dita adquisición de competencias.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.	5	CB3 CG2 CG5 CG16 CE8 CE18 CE29 CE50 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8
Prácticas clínicas	Avaliación das competencias que adquire e demostra o/a estudante durante desenrólo das súas prácticas en centros asistenciais e socio-sanitarios. Avaliarase: 1. Coñecementos teórico - prácticos 2. Actitudes 3. Habilidades 4. Cumprimento das normas	90	CB4 CG1 CG2 CG3 CG6 CG7 CG10 CG11 CG15 CG16 CG17 CE4 CE8 CE10 CE11 CE12 CE13 CE17 CE18 CE31 CE33 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8

Cartafol/dossier	O estudante presentará ao finalizar o período o cartafol correspondente que incluíra as actividades desenvolvidas durante as prácticas e o grao de dificultade.	5	CB4 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8
------------------	---	---	---

Outros comentarios e avaliación de Xullo

A cualificación definitiva calcularase sobre un máximo de dez puntos. Incluíndo todos os apartados citados na avaliación. No caso de que o estudante non entregue, en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, ademais dos *PAES correspondentes, debidamente corrixidos e revisados polo profesor-titor, repercutirá negativamente na nota, restando en cada un dos casos un 5% da *cualificación final. O estudante conta a súa disposición cunha normativa de asistencia a prácticas, de obrigado cumprimento, a que poderá acceder a través da páxina web da escola. En dita normativa inclúense aspectos relativos ás penalizacións na avaliación final por faltas de asistencia sen xustificar as prácticas, así como ás normas xerais e disciplinarias do centro. Tamén, na normativa inclúense os criterios de selección para á elección do servizo onde o estudante desenrolará as súas prácticas clínicas.

Bibliografía. Fontes de información

NANDA, Diagnósticos Enfermeiros: definicións e clasificación., ELSEVIER 2009-2011, 2010

DOENGES , PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMARÍA , McGraw-Hill , 28-02-2008

CUIDEN/INDEX ENFERMARÍA, , ,

Aguilar Cordero, Mª José., MANUAL DE TÉCNICAS Y VALORACIÓN EN ENFERMERÍA INFANTIL, FAMB, 2000

PERRY, Enfermería Clínica: Técnicas Y Procedimientos, ELSEVIER, 1999

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo de Fin de Grao**

Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	V53G140V01407			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	de la Fuente Aguado, Javier			
Profesorado	Agras Suárez, María Concepción de la Fuente Aguado, Javier García Suárez, Alfonso Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Marcial Pérez, José Ángel Muñíos Álvarez, Alicia			
Correo-e	jfuente@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral				

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	- saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	- saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	- saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	- saber
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber facer
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.	- saber facer
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber facer
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.	- Saber estar / ser
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.	- saber facer
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.	- saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- Saber estar / ser

CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer - Saber estar / ser
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.	- saber facer
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- saber facer - Saber estar / ser
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.	- Saber estar / ser
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.	- saber facer
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.	- saber facer
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.	- Saber estar / ser
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.	- saber facer
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber facer
CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de coidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.	- saber facer
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.	- saber
CE2	Coñecer o uso e a indicación de produtos sanitarios vinculados aos coidados de enfermaría.	- saber
CE3	Coñecer os diferentes grupos de fármacos, os principios da súa autorización, uso e indicación, e os mecanismos de acción dos mesmos.	- saber
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE5	Coñecer e valorar as necesidades nutricionais das persoas sas e con problemas de saúde ao longo do ciclo vital, para promover e reforzar pautas de conduta alimentaria saudable.	- saber facer
CE6	Identificar os nutrientes e os alimentos en que se atopan.	- saber
CE7	Identificar os problemas nutricionais máis habituais e seleccionar as recomendacións dietéticas adecuadas.	- saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber facer
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.	- saber
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.	- saber facer
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- Saber estar / ser
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	- saber facer
CE14	Coñecer e identificar os problemas psicolóxicos e físicos derivados da violencia de xénero para capacitar ao estudante na prevención, a detección precoz, a asistencia e a rehabilitación das vítimas desta forma de violencia.	- saber facer
CE15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.	- saber facer
CE16	Comprender dende unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina de enfermaría, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso de coidar e desenvolvendo os plans de coidados correspondentes.	- saber facer
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber facer
CE19	Dirixir, avaliar e prestar os coidados integrais de enfermaría, ao individuo, á familia e á comunidade.	- saber facer

CE20	Capacidade para describir os fundamentos do nivel primario de saúde e as actividades que se desenvolven para proporcionar un coidado integral de enfermaría ao individuo, á familia e á comunidade.	- saber
CE21	Comprender a función e actividades e actitude cooperativa que o profesional deberá desenvolver nun equipo de Atención Primaria de Saúde.	- saber
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.	- saber
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.	- saber facer
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.	- saber facer
CE27	Educar, facilitar e apoiar a saúde e o benestar dos membros da comunidade, cuxas vidas están afectadas por problemas de saúde, risco, sufrimento, enfermidade, incapacidade ou morte.	- saber facer
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	- saber
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.	- saber facer
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.	- saber facer
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.	- saber facer
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.	- Saber estar / ser
CE34	Identificar as características das mulleres nas diferentes etapas do ciclo reprodutivo e no climaterio e nas alteracións que se poden presentar proporcionando os coidados necesarios en cada etapa.	- saber
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e previr complicacións.	- saber facer
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.	- saber
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.	- saber facer
CE38	Aplicar as técnicas que integran o coidado de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos nenos e os seus coidadores.	- saber facer
CE39	Seleccionar as intervencións dirixidas ao neno san e ao enfermo, así como as derivadas dos métodos de diagnóstico e tratamento.	- saber facer
CE40	Ser capaz de proporcionar educación para a saúde aos pais ou coidadores primarios.	- saber facer
CE41	Comprender os cambios asociados ao proceso de envellecemento e a súa repercusión na saúde.	- saber
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.	- saber
CE43	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes nos anciáns	- saber
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a previr os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.	- saber facer
CE45	Coñecer o Sistema Sanitario Español.	- saber
CE46	Identificar as características da función directiva dos servizos de enfermaría e a xestión de coidados.	- saber
CE47	Coñecer e ser capaz de aplicar as técnicas de dirección de grupos.	- saber facer
CE48	Coñecer a lexislación aplicable e o código ético e deontolóxico da enfermaría española, inspirado no código europeo de ética e deontoloxía de enfermaría.	- saber
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber facer - Saber estar / ser
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer - Saber estar / ser
CE51	Coñecer os problemas de saúde mental máis relevantes nas diferentes etapas do ciclo vital, proporcionando coidados integrais e eficaces, no ámbito da enfermaría.	- saber

CE52	Coñecer os cuidados paliativos e control da dor para prestar cuidados que alivien a situación dos enfermos avanzados e terminais	- saber
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer - Saber estar / ser
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.	- Saber estar / ser
CT7	Razoamento crítico.	- saber
CT8	Aprendizaxe autónoma.	- saber
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.	- Saber estar / ser
CT10	Motivación pola calidade.	- Saber estar / ser
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de diseñar e executar un plan de investigación

CB1
CB2
CB3
CB4
CB5
CG1
CG2
CG3
CG4
CG5
CG6
CG7
CG8
CG9
CG10
CG11
CG12
CG13
CG14
CG15
CG16
CG17
CG18
CE1
CE2
CE3
CE4
CE5
CE6
CE7
CE8
CE9
CE10
CE11
CE12
CE13
CE14
CE15
CE16
CE17
CE18
CE19
CE20
CE21
CE22
CE23
CE24
CE25
CE26
CE27
CE28
CE29
CE30
CE31
CE32
CE33
CE34
CE35
CE36
CE37
CE38
CE39
CE40
CE41
CE42
CE43
CE44
CE45
CE46
CE47
CE48
CE49
CE50
CE51
CE52
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5
CT6
CT7
CT8
CT9
CT10
CT11

Contidos

Tema

Realización dun estudo de investigación.	Búsqueda bibliográfica Deseño do protocolo de traballo, segundo estrutura establecida Referencias bibliográficas segundo as normas de Vancouver Elaboración do marco teórico Creación de base de datos Tratamento estatístico dos datos, se procede Redacción do informe final Elaboración dunha presentación en power point para a presentación e defensa pública do TFG
--	--

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Seminarios	32	64	96
Titoría en grupo	24	48	72
Traballos e proxectos	30	100	130

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Explicación do deseño dun traballo de investigación: búsqueda bibliográfica, tratamento de datos, normativa para a publicación
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Titoría en grupo	Reunións periódicas do titor co grupo de alumnos que dirixe para verificar o avance dos traballos e no seu caso resolución de dúbidas

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Probas

	Descrición
Traballos e proxectos	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Avaliación

Descrición

Cualificación Competencias Avaliadas

- CB1
- CB2
- CB3
- CB4
- CB5
- CG1
- CG2
- CG3
- CG4
- CG5
- CG6
- CG7
- CG8
- CG9
- CG10
- CG11
- CG12
- CG13
- CG14
- CG15
- CG16
- CG17
- CG18
- CE1
- CE2
- CE3
- CE4
- CE5
- CE6
- CE7
- CE8
- CE9
- CE10
- CE11
- CE12
- CE13
- CE14
- CE15
- CE16
- CE17
- CE18
- CE19
- CE20
- CE21
- CE22
- CE23
- CE24
- CE25
- CE26
- CE27
- CE28
- CE29
- CE30
- CE31
- CE32
- CE33
- CE34
- CE35
- CE36
- CE37
- CE38
- CE39
- CE40
- CE41
- CE42
- CE43
- CE44
- CE45
- CE46
- CE47
- CE48
- CE49
- CE50
- CE51
- CE52
- CT1
- CT2
- CT3
- CT4
- CT5
- CT6
- CT7
- CT8
- CT9
- CT10
- CT11

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Quedaría a criterio do titor/a a aceptación ou non do traballo, para poder optar á defensa pública.

Térase en conta os mesmos criterios de avaliación que na convocatoria de maio-xuño.

Bibliografía. Fontes de información

Nancy Burns et al, INVESTIGACION EN ENFERMERIA, 2012, ELSEVIER

Julio Cabrero García, INVESTIGAR EN ENFERMERÍA, 2010, MG Monografías

Blanca Fernández - Lasquetty Blanc, INTRODUCCIÓN A LA INVESTIGACIÓN EN ENFERMERÍA, 2012, Ediciones DAE

Pilar Serrano Gallardo, TRABAJO FIN DE GRADO EN CIENCIAS DE LA SALUD, 2012, Ediciones DAE

Ana Belén Salamanca Castro, El aeiou de la investigación en Enfermería , 2013, FUDEN

, <http://www.fisterra.com/>, ,

Biblioteca virtual de la salud, <http://bvsalud.isciii.es/php/index.php>, ,

CUIDEN, <http://www.doc6.es/index/>, ,

INSTITUTO DE SALUD CARLOS III, <http://www.isciii.es/>, ,

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría de urxencias e coidados críticos/V53G140V01414

Introdución á enfermaría avanzada/V53G140V01415

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Estatística: Estatística/V53G140V01106

Ética e lexislación/V53G140V01202

DATOS IDENTIFICATIVOS**Drogodependencias, ETS e SIDA**

Materia	Drogodependencias, ETS e SIDA			
Código	V53G140V01409			
Titulacion	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				

----- GUÍA DOCENTE NON PUBLICADA -----

DATOS IDENTIFICATIVOS**Saúde, dependencia e vulnerabilidade social**

Materia	Saúde, dependencia e vulnerabilidade social			
Código	V53G140V01412			
Titulacion	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				

----- GUÍA DOCENTE NON PUBLICADA -----

DATOS IDENTIFICATIVOS**Atención de enfermería nas emerxencias e catástrofes**

Materia	Atención de enfermería nas emerxencias e catástrofes			
Código	V53G140V01413			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Cabadas Aviión, Rafael			
Profesorado	Cabadas Aviión, Rafael García Vega, Francisco Javier González Abelleira, Óscar Manuel			
Correo-e	cabadas@me.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Cando unha situación está fóra de control e preséntase polo impacto dun desastre, falamos de emerxencia. É neste caso cando os profesionais de Enfermería necesariamente deben estar preparados para aplicar os coñecementos adquiridos co fin de ou ben salvar vidas ou procurar non provocar máis dano.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.	- saber facer
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	- saber facer
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.	CE9 CE13
Recoñecer as situacións de rocha vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	CE13
Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	CE18
Coñecer as alteracións de saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.	CE28
Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	CE49
Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	CE50

Contidos

Tema	
1.- Emerxencias e catástrofes.	1. 1.- Concepto e tipos.
2.- Impacto das catástrofes.	2.1.- Ambiental 2.2.- Social 2.3.- Sanitario 2.4.- Económico
3.- Organización e planificación sanitaria.	3.1.- Emerxencias e catástrofes.

4.- Mecanismos de prevención.

5.- Actuación de emerxencia no contexto internacional.

6.- Recursos humanos e materiais.

7.- Actuación do persoal sanitario nas emerxencias derivadas das catástrofes.

7.1.- Funcións específicas da persoal enfermaría.
7.2.- Triage.

8.- Actuacións principais de enfermaría.

8.1.- Svb
8.2.- Sva.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	17	41	58
Seminarios	0	51	51
Traballos de aula	8	0	8
Sesión maxistral	9	0	9
Probas de tipo test	4	0	4
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	20	0	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	Proba en que se expón unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	35	
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	35	
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Probas para a avaliación que inclúen actividades, problemas ou exercicios prácticos a resolver. Os alumnos deben dar resposta á actividade exposta, aplicando os coñecementos teóricos e prácticos da materia.	30	

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

, MANUAL DE URGENCIAS PARA ENFERMERÍA, , ELA-ARAN

SEMES, RECOMENDACIONES ASISTENCIALES EN TRAUMA GRAVE, , EDICOMPLET

ALVAREZ LEIVA, MANUAL DE ASISTENCIA SANITARIA EN LAS CATASTROFES, , ELA-ARAN

RODRIGUEZ DE VIGURÍ, MANUAL DE SOPORTE VITAL AVANZADO, , ELSEVIER-MASSON

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda cursar simultáneamente

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Enfermaría clínica II/V53G140V01205

Enfermaría clínica III/V53G140V01301

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería de urgencias e cuidados críticos**

Materia	Enfermería de urgencias e cuidados críticos			
Código	V53G140V01414			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Cabadas Aviión, Rafael			
Profesorado	Cabadas Aviión, Rafael García Vega, Francisco Javier González Abelleira, Óscar Manuel			
Correo-e	cabadas@me.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Según la OMS, urgencia es la aparición fortuita (imprevista o inesperada), en cualquier lugar o actividad, de un problema de salud de causa diversa y gravedad variable, que genera la conciencia de una necesidad inminente de atención por parte de sujeto que la sufre o de su familia, así las UUH se define como una organización de profesionales sanitarios que ofrece asistencia multidisciplinar, ubicada en un área específica del hospital, que cumple unos requisitos funcionales, estructurales y organizativos, que garantizan condiciones de seguridad, calidad y eficiencia para atender a la urgencias y la emergencia. una organización de profesionales sanitarios que ofrece asistencia multidisciplinar en un espacio específico del hospital, que cumple unos requisitos funcionales, estructurales y organizativos, de forma que garantiza las condiciones de seguridad, calidad y eficiencia adecuadas para atender pacientes que, siendo susceptibles de recuperación, requieren soporte respiratorio o que precisan soporte respiratorio básico junto con soporte de, al menos, dos órganos o sistemas; así como todos los pacientes complejos que requieran soporte por fallo multiorgánico.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CG2	Saber planificar e prestar cuidados de enfermería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber facer
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.	- Saber estar / ser
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	- saber facer
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	- saber - saber facer
CE29	Identificar as necesidades de cuidado derivadas dos problemas de saúde.	- saber - saber facer
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber - saber facer
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber
CT3	Capacidade de xestión da información.	- saber facer
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.	CE4 CT1 CT2 CT3 CT4
---	---------------------------------

(*)Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	CG2 CG11 CE13 CE29 CE32 CT1 CT3 CT4
--	--

(*)2. Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.	CE13 CT1 CT2 CT4 CT5
--	----------------------------------

Contidos	
Tema	
1.- Urgencias	1.1 concepto 1.2 estrutura 1.3 calidade
2.- Sistemas integrales Emergencia/Mod Sist Extrahospitalario/061 Galicia	2.1 descripción y funcionamiento. 2.2 Transporte Sanitario
3.- Enfermería en Unidades de Cuidados Críticos	3.1 características 3.2 Gestión
4.- Dolor torácico	4.1 concepto y tipos 4.2 Síndrome coronario agudo (SCA)
5.- Síncope	5.1 tipos, etiología y actuación
6.- Asistencia inicial al Politraumatizado	6.1 conceptos. 6.2 manejo extrahospitalario 6.3 inmovilización, rescate y extricación de pacientes. 6.4 manejo intrahospitalario
7.- Insuficiencia respiratoria aguda	7.1 tipos. 7.2 apoyo ventilatorio. 7.3 Ventilación mecánica.
8.- Alteración del nivel de conciencia (bajo nivel de conciencia y agitación)	8.1 síndrome confusional agudo. 8.2 paciente psiquiátrico, agitación.
9.- Dolor abdominal agudo	9.1 tipos 9.2 etiologías y actuación.
10.- Manejo avanzado de la vía aérea	10.1 justificación 10.2 tipos y cuidados
11.- Prevención de la infección nosocomial en UCC	11.1 justificación 11.2 proyecto Bacteriemia 0
12.- Electrocardiografía básica en urgencias y UCC	12.1 bases y derivaciones; 12.2 ECG normal. 12.3 Arritmias básicas; 12.4 Tto eléctrico de las arritmias/DESA
13.- Trastornos hidroelectrolíticos y ácido-base	13.1 El agua, los iones, el CO2 y el pH
14.- Fármacos y vías de administración	14.1 la vía intraósea
15.- Reacciones alérgicas	15.1 tipos 15.2 Anafilaxia. actuación
16.- Fallo renal y técnicas de depuración extrarrenal	16.1 Manejo práctico de la HDFVVC
17.- Principios de la asistencia sanitaria en catástrofes y víctimas en masa	17.1 triage 17.2 organización, asistencia in situ y traslado.
18.- Paciente quemado	18.1 repercusiones sobre la volemia y ventilación. Sueroterapia. Analgesia. Ingreso
19.- Intoxicaciones agudas	19.1 Métodos para eliminar el tóxico 19.2 tóxicos frecuentes y antídotos.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	35	50	85
Eventos docentes e/ou divulgativos	4	48	52
Traballos de aula	12	0	12
Probas de tipo test	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.	10	CE4 CE13 CE29
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	90	CG2 CG11 CE29 CE32

Outros comentarios e avaliación de Xullo

El porcentaje establecido en la Evaluación será siempre aproximado, con variaciones de un 5-10% a criterio del profesorado.

Los trabajos en el aula de tipo práctico (RCP, identificación de arritmias...) se consideran de asistencia obligatoria
Las preguntas tipo test mal contestadas cuentan negativo. Cada tres falladas anulan una bien contestada.

La materia es única aunque la impartan varios profesores, con examen al finalizar el primer cuatrimestre. El valor de la nota por profesor estará en relación con las horas asignadas. Para poder optar a la realización de nota media se debe obtener como mínimo la calificación de un 3,5 en cada una de las partes de la materia.

Bibliografía. Fontes de información
, Manual de Urgencias para Enfermería, ELA-ARAN,
Potter, Urgencias en enfermería, Interamericana,
, Recomendaciones asistenciales en Trauma Grave., SEMES. Edicomplet,
, Atención al paciente Politraumatizado, ELA-ARAN,
, Terapia Intensiva. Procedimientos de la AACN, Panamericana,
Pamela Kidd/Patty Sturt, Urgencias en enfermería., Harcourt Brace,
Abelardo García de Lorenzo y Mateos, Juan Caturla Such, Medicina intensiva, Editorial universitaria Ramón Areces,
Alvarez Leiva, Manual de asistencia sanitaria en las catástrofes, ELA-ARAN.,

Rodriguez de Vigurí, Manual de Soporte Vital Avanzado, Elsevier/Masson,
, Protocolos de asistencia prehospitalaria al paciente politraumatizado. Urgencias Sanitarias 061, ,
, PHTLS 6ª edición, Elsevier Mosby,
, www.semicyuc.org/sites/default/files/resumen_guias_erc_2010.pdf, ,
, www.cprguidelines.eu/, ,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas V/V53G140V01406
Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda cursar simultáneamente

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105
Enfermaría clínica I/V53G140V01204
Enfermaría clínica II/V53G140V01205
Enfermaría clínica III/V53G140V01301

DATOS IDENTIFICATIVOS**Introdución á enfermaría avanzada**

Materia	Introdución á enfermaría avanzada			
Código	V53G140V01415			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Cabadas Avión, Rafael de Miguel Bouzas, José Carlos Fernández Sanromán, Jacinto Gutierrez de la Cámara, Arturo Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Moledo Eiras, Enrique Muñoz Garzón, Víctor Zugazabeitia Olabarría, Luis Ignacio			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral				

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou cuida un problema de saúde.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.	- saber - saber facer
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.	- saber - saber facer
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.	- saber - saber facer
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.	- saber
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.	- saber - saber facer
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber - saber facer - Saber estar / ser
CT2	Capacidade de organización e planificación.	- saber facer

CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.	- saber facer - Saber estar / ser
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.	- saber facer - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de *recoñecer *os diversos roles, responsabilidades *e funcións dunha *enfermeira.	CB3 CG1 CG2 CG3 CG17 CE18 CE49 CT2 CT4 CT5
Ser capaz de emprender *valoracións exhaustivas *e sistemáticas utilizando las *ferramentas *e marcos adecuados para el paciente, *tendo en *conta *os factores físicos, *sociais, *culturais, *psicolóxicos, *espirituais *e *ambientais relevantes.	CB3 CG1 CE18 CT2 CT4
Ser capaz de *recoñecer e interpretar signos *normais o cambiantes de *saúde-mala *saúde, *sufrimento, *incapacidade de la *persoa (valoración *e diagnóstico).	CB3 CG1 CG2 CG3 CG17 CE9 CE18 CE49 CT2 CT4
Ser capaz de *manter la *dignidade, *privacidade *e *confidencialidade del paciente (utilizando las habilidades...).	CG7 CE49
Ser capaz de considerar *os *coidados *emocionais, físicos *e *persoais, *incluíndo satisfacer las necesidades de confort, nutrición e *hixiene *persoal *e permitir el *mantemento de las actividades *cotiás (utilizando las habilidades...).	CG1 CG3 CE18
*Coñecer de forma relevante *e ser capaz de aplicar *tecnoloxía e informática a *os *coidados de *saúde.	CE8 CT2

Contidos

Tema	
1. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN MEDICAMENTO NUCLEAR	1.1. Descripción de procesos diagnósticos en Medicamento Nuclear. 1.2. *Ganglio sentinela. 1.3. Coidados de Enfermaría en Medicamento Nuclear.
2. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN RADIOLOXÍA CONVENCIONAL E INTERVENCIONISTA.	2.1. Descripción e clasificación das diferentes técnicas de *radiodiagnóstico. 2.2. Radioloxía Intervencionista 2.3. Coidados e procedementos de enfermaría en radioloxía intervencionista e convencional.

3. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E CUIDADOS DE ENFERMARÍA EN CIRURXÍA PLÁSTICA E QUEIMADOS	<p>3.1. Técnicas cirúrxicas aplicadas a a cirurxía plástica e *reconstructiva: enxertos, *colgajos, etc.</p> <p>3.2. *Reimplantes de membros e transferencias.</p> <p>3.3. Tumores cutáneos.</p> <p>3.4. Cirurxía de mama: plástica - *reconstructiva e estética.</p> <p>3.5. Queimaduras.</p> <p>3.6. Cuidados de enfermaría.</p>
4. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E CUIDADOS DE ENFERMARÍA EN CIRURXÍA CARDÍACA E TORÁCICA.	<p>4.1. Introducción aos procesos *fisiopatolóxicos relacionados coa cirurxía cardíaca e torácica.</p> <p>4.2. Descrición das técnicas cirúrxicas.</p> <p>4.3. *Perfusionismo e *hemodinamia</p> <p>4.4. Cuidados de enfermaría.</p>
5. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E CUIDADOS DE ENFERMARÍA EN CIRURXÍA ORAL E *MÁXILO FACIAL.	<p>5.1. Cirurxía oral e implantoloxía. Patoloxías máis comúns e indicacións da cirurxía.</p> <p>5.2. Articulación *témporomandibular: *fisiopatoloxía, clasificación das principais alteracións, posibilidades de tratamento</p> <p>5.3. Patoloxías das *glándulas *salivares, tumores, clasificación e técnicas cirúrxicas empregadas.</p> <p>5.4. Patoloxía cervical *congénita e adquirida: diagnóstico e tratamento.</p> <p>5.5. Oncoloxía oral e *maxilofacial: clasificacións, diagnóstico e posibles tratamentos. Manexo do paciente oncolóxico en planta.</p> <p>5.6. *Traumatoloxía *craneo-*maxilofacial: manexo do paciente traumatizado, tipos de fracturas, tratamento e manexo postoperatorio.</p> <p>5.7. Deformidades dentofaciais: clasificación, diagnóstico e tratamento.</p>
6. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E CUIDADOS DE ENFERMARÍA EN *NEUROCIRURXÍA	<p>6.1. *Aneurismas craniais.</p> <p>6.2. Tumores cerebrais.</p> <p>6.3. Patoloxía da columna: hernias ...</p> <p>6.4. Traumatismos craniais.</p> <p>6.5. Cuidados de enfermaría en *neurocirurxía.</p>
7. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNÓSTICO E CUIDADOS DE ENFERMARÍA EN RADIOTERAPIA	<p>7.1. Clasificación e *descrición das diferentes técnicas *radioterápicas: *Braquiterapia, terapia *metabólica, ...</p> <p>7.2. Complicacións da radioterapia: *radiodermitis</p> <p>7.2. Cuidados de enfermaría en radioterapia.</p>
8. FARMACOLOXÍA PRÁCTICA	<p>8.1. Interaccións *medicamentosas.</p> <p>8.2. Intolerancias *medicamentosas.</p>
9. SEMINARIO: TÉCNICAS CIRÚRXICAS LAPAROSCÓPICAS.	<p>9.1. Bases conceptuais.</p> <p>9.2. Presentación e manexo de material.</p> <p>9.3. Descrición das técnicas.</p> <p>9.4. Presentación dun caso clínico.</p>

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
--	---------------	--------------------	--------------

Actividades introductorias	1	0	1
Eventos docentes e/ou divulgativos	4	3	7
Seminarios	4	0	4
Sesión maxistral	48	20	68
Probas de tipo test	2	68	70

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadero/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades	100	CB3 CG1 CG2 CG3 CG7 CG17 CE8 CE9 CE18 CE49 CT2 CT4 CT5

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Las preguntas tipo test constan de varios *items, pero cunha adoite *resposta correcta. Por cada &*& tres preguntas &*& contestadas *erroneamente, restarase unha de las contestadas correctamente. El número de preguntas *totais del *exame, distribuirase en función de las horas docentes planificadas para cada tema o módulo. El *exame *conterá cincuenta preguntas tipo test, como máximo. El temario de *exame *entregarao el coordinador de la materia, *e *conterá la información *máis relevante para el estudio de enfermaría; &*& de todos *os temas *expostos en clase en sesión *maxistral, exposición *e taller. En la segunda convocatoria manteranse * las *mesmas directrices que en la *primeira

Bibliografía. Fontes de información

Lewis, Heitkemper, Enfermería médico quirúrgica Elsevier-Mosby, 6ª edición, 2008

La bibliografía principal la aportará el coordinador de la materia en la escuela.

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultáneamente

Atención de enfermaría nas emerxencias e catástrofes/V53G140V01413
Enfermaría de urxencias e coidados críticos/V53G140V01414

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105
Enfermaría clínica I/V53G140V01204
Enfermaría clínica II/V53G140V01205
Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201
Enfermaría clínica III/V53G140V01301

DATOS IDENTIFICATIVOS**Antropoloxía da saúde**

Materia	Antropoloxía da saúde			
Código	V53G140V01416			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	<p>A visión da saúde como unha necesidade universal dos seres humanos necesita un recoñecemento por parte dos profesionais da saúde da arte DE CURAR cunha visión de integración das diferentes culturas que achegan os membros de cada comunidade.</p> <p>El paso del *sufrimiento a la *mellora de la *saúde hasta conseguir el *obxectivo de la curación desde el punto **holístico de la existencia denomínase proceso *saúde-*enfermidade.</p> <p>*Os procesos de *saúde - *enfermidade han de entenderse como un fenómeno social *e cultural, es *dicir valorar *ao ser humano como un fenómeno social *e cultural.</p>			

Competencias

Código		Tipoloxía
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.	- saber
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.	- Saber estar / ser
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.	- saber facer
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.	- saber - saber facer
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.	- saber facer
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.	- saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese.	- saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de traballar dunha maneira *holística, tolerante, sen *enjuiciamentos, coidadosa e sensible, asegurando que os dereitos, crenzas e desexos dos diferentes individuos e grupos no que se vexan comprometidos.	CG7 CE50
Ser capaz de recoñecer os diversos roles, responsabilidades e funcións dunha enfermeira.	CG7 CE11 CE12 CE23 CT1
Ser capaz de axustar o seu papel co obxecto de responder efectivamente as necesidades da poboación e os pacientes. Cando sexa necesario e apropiado, ser capaz de desafiar os sistemas vixentes para cubrir as necesidades da poboación e os pacientes.	CE12 CE23 CE49
Ser capaz de permitir que os pacientes e os seus coidadores expresen as súas preocupacións e intereses, e que poidan responder adecuadamente a todos os niveis emocional, social, psicolóxica, espiritual e fisicamente.	CG7 CE11 CE12 CT1

Contidos

Tema	
TEMA 1: APROXIMACIÓN Á ANTROPOLOXÍA DA SAÚDE	1)Antropoloxía da Saúde:conceptos fundamentais. 2)Relación entre Antropoloxía e Enfermaría. 3)Antropoloxía tradicional.Antropoloxía do século XXI. 4)Retos e perspectivas
TEMA 2: SAÚDE E SOCIEDADE	1)Binomio saúde-enfermidade no social. 1.Contexto histórico e cultural. 2.Sanación e crenzas 3.Relixión e saúde. 4.Sanadores,chamanes,curandeiros. 5.As curacións populares e milagrosas
TEMA 3 : Os SISTEMAS MÉDICOS.	1) Medicamento popular. 2) Medicamento primitivo. 3) Medicamento científico.
TEMA 4 : O MODELO MÉDICO- CIENTÍFICO.	1)O cambio na práctica asistencial: 1.Institucionalización dos procesos asistenciais. 2. O proceso de medicalización da sociedade. 3.Evolucións na concepción do corpo.
TEMA 5: O MODELO HOLÍSTICO:	1) A visión do corpo como un todo interrelacionado. 2) O chamanismo, o medicamento enerxético,o medicamento oriental (China,Xapón,India). 3)Sanación e crenzas
TEMA 6: VIDA,MORTE E REPRODUCCIÓN:	1)Conceptos : vida,morte e reprodución en relación á transculturalidad. 2)Ritos acerca del ciclo vital segundo as distintas culturas. 3)Novas Tecnoloxías da reprodución humana
TEMA 7:ANTROPOLOXÍA DA SAÚDE NO MUNDO CONTEMPORÁNEO.	1)Antropoloxía aplicada a saúde. 2)Antropoloxía Aplicada e progreso controlada hegemónicamente. 3)Antropoloxía e cooperación internacional no campo da saúde. 4)Globalización,exclusión social e saúde.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos/análises de situacións	0	35	35
Saídas de estudo/prácticas de campo	0	44	44
Foros de discusión	0	25	25
Presentacións/exposicións	10	0	10
Sesión maxistral	34	0	34
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	0	1
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e **procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións... de interese académico-profesional para o alumno.
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións... de interese académico-profesional para o alumno.
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nunha contorna virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	30	
Saídas de estudo/prácticas de campo	Documento elaborado polo estudante que recompila información sobre as experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante procésso de formación.	20	
Foros de discusión	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	25	
Presentacións/exposicións	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita...	25	

Outros comentarios e avaliación de Xullo

Bibliografía. Fontes de información

Mari Luz Esteban, Josep M. Comelles y Carmen Díez Mintegui , Antropología, género, salud y atención, , Bellaterra

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Enfermería comunitaria I/V53G140V01104

Fundamentos de enfermería/V53G140V01107

Psicología: Psicología/V53G140V01102

Enfermería comunitaria II/V53G140V01206
